

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž-Us 21/2021.-17

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A
I
R J E Š E N J E

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Ranka Marijana, kao predsjednika vijeća, te Ileana Vinja i Melite Božičević-Grbić, kao članica vijeća, uz sudjelovanje više sudske savjetnice-specijalistice Maje Ivanović Stilinović, kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženog I. S. i drugih, zbog kaznenih djela iz članka 333. stavaka 1. i 3. Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 105/04., 84/05., 71/06., 110/07. i 152/08., dalje: KZ/97.), članka 291. stavaka 1. i 2. Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18. i 126/19., dalje: KZ/11.) i drugih, odlučujući o žalbama Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje: USKOK ili državni odvjetnik), optuženog I. S., optuženog M. B., optužene B. P., optužene pravne osobe H. d. z., zakonske nasljednice pok. N. J., A. J., S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju i drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist M. S., P. S., B. S. V., I. S. i N. Š., podnesenim protiv presude Županijskog suda u Zagrebu od 9. studenog 2020. broj K-Us-46/2015., u sjednici održanoj 11. lipnja 2021., u prisutnosti u javnom dijelu zamjenice Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Ž. M., optuženog I. S. i njegovih branitelja, odvjetnika Č. P. i J. S., branitelja optuženog M. B., odvjetnika T. G., branitelja optužene B. P., odvjetnika N. G., branitelja optuženog R. M., odvjetnika T. R., predstavnika optužene pravne osobe H. d. z., odvjetnika V. T., branitelja optužene pravne osobe H. d. z., odvjetnika D. B., opunomoćenika A. J., zakonske nasljednice pok. N. J., odvjetnika K. V., predstavnice S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju, odvjetnice M. I. i opunomoćenice drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist, odvjetnice M. K.,

r i j e š i o j e :

Prihvaća se žalba A. J., zakonske nasljednice pok. N. J., a u povodu te žalbe, i po službenoj dužnosti, ukida se utvrđujući dio prvostupanjske presude u odnosu na

pok. N. J. i u odnosu na S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju te se u tom dijelu predmet upućuje prvostupanjskom sudu na ponovni postupak.

Usljed odluke pod I., žalba S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju je postala bespredmetna.

presudio je:

I. Djelomično se prihvaća žalba optuženog I. S., preinačuje se prvostupanjska presuda u odluci o kazni na način da se optuženom I. S. prihvaćaju po prvostupanjskom sudu utvrđene kazne zatvora i to kazna zatvora od 4 (četiri) godine za kazneno djelo iz članka 333. stavka 1. KZ/97. pod točkom 1. izreke te presude i kazna zatvora od 5 (pet) godina za kazneno djelo iz članka 291. stavaka 1. i 2. KZ/11. pod točkom 2. izreke te presude, pa se optuženi I. S., uz primjenu članka 51. stavaka 1. i 2. KZ/11., osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora od 7 (sedam) godina, u koju mu se, na temelju članka 54. KZ/11., uračunava vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 10. prosinca 2010. do 16. prosinca 2011. i od 4. kolovoza 2015. do 25. studenog 2015.

II. Djelomično se prihvaćaju žalbe optuženog I. S. te drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist M. S., P. S., B. S. V., I. S. i N. Š., preinačuje se prvostupanjska presuda u odluci o oduzimanju imovinske koristi na način da se, na temelju članka 77. stavka 1. i članka 78. stavaka 2., 3. i 4. KZ/11. u vezi s člankom 557. i člankom 560. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17. i 126/19., dalje: ZKP/08.), utvrđuje da je iznos od 275.000,00 kuna imovinska korist koju je optuženi I. S. ostvario kaznenim djelima iz članka 333. stavka 1. KZ/97. i članka 291. stavka 1. i 2. KZ/11. opisanim pod točkama 1. i 2. izreke, a iznos od 14.621.372,90 kuna, koji predstavlja razliku između iznosa imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom i utvrđenog nesrazmjera u imovini u visini od 14.896.372,90 kuna, predstavlja imovinu stečenu kao imovinsku korist od kaznenog djela za koju optuženik i članovi njegove obitelji nemaju pokriće u zakonitim prihodima pa se tako, na ime oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom te po osnovi proširenog oduzimanja imovinske koristi, od optuženog I. S. i članova njegove obitelji oduzima imovina kako slijedi:

1. Iznos od 327.714,10 kuna koji se nalazi na računima otvorenim na ime optuženog I. S. iz Z., OIB ..., kod Z. b. d.d. Z. i to na tekućem računu broj: ... iznos od 102.907,31 kuna, na oročenoj kunskoj štednji broj: ... iznos od 72.021,63 kuna, te na žiro računu broj: ... iznos od 152.785,16 kuna

Utvrđuje se da je iznos od 327.714,10 kuna imovina R. H.

Nalaže se Z. b. d.d. da s računa optuženog I. S., izvrši prijenos sredstava, i to s tekućeg računa broj: ... iznos od 102.907,31 kuna, s oročene kunske štednje broj: ... iznos od 72.021,63 kuna, te s žiro računa broj: ... iznos od 152.785,16 kuna, u korist

državnog proračuna Republike Hrvatske u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

2. Iznos od 38.544,12 eura koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ... kod R. A. d.d. Z., otvorenom na ime optuženog I. S., iz Z., OIB ...,

Utvrđuje se da je iznos od 38.544,12 eura imovina R. H.

Nalaže se R. A. d.d. Z. da s računa optuženog I. S., iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 38.544,12 eura, u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijena, a koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

3. Iznos od 701.859,11 eura koji se nalazi na žiro računu broj ..., ovlaštenika i potpisnika optuženog I. S., pok. I. Š. i M. S., otvoren kod R.-L. T. A., R. A.

Utvrđuje se da je iznos od 701.859,11 eura imovina R. H.

Nalaže se R.-L. T. A., R. A., da izvrši prijenos iznosa od 701.859,11 eura sa žiro računa broj ... ovlaštenika i potpisnika optuženog I. S., pok. I. Š. i M. S., u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana po pravomoćnosti presude.

4. Iznos od 95.617,89 eura koji se nalazi na štednom depozitu vezanom za štednu knjižicu broj ... ovlaštenika i potpisnika optuženog I. S. i pok. I. Š., otvorenom kod R.-L. T. A., R. A., koja štedna knjižica je pronađena pretragom sefa br. ... u poslovnici navedene banke u I.-W.

Utvrđuje se da je iznos od 95.617,89 eura imovina R. H.

Nalaže se R.-L. T. A., R. A., da izvrši prijenos iznosa od 95.617,89 eura, sa štednog depozita vezanog za štednu knjižicu broj ..., ovlaštenika i potpisnika optuženog I. S. i pok. I. Š., u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana po pravomoćnosti presude.

5. Iznos od 180.000,00 eura koji se nalazi na štednom ulogu vezanom za štednu knjižicu broj ... otvorenom kod R.-L. T. A., R. A., i glasi na donositelja, koja štedna knjižica je pronađena pretragom sefa br. ... u poslovnici navedene banke u I.-W.,

Utvrđuje se da je iznos od 180.000,00 eura, imovina R. H.

Nalaže se R.-L. T. A., R. A., da izvrši prijenos iznosa od 180.000,00 eura sa štednog uloga vezanog za štednu knjižicu broj: ..., u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana po pravomoćnosti presude.

6. Iznos od 120.000,00 eura koji se nalazi na štednom ulogu vezanom za štednu knjižicu broj ..., ovlaštenika i korisnika optuženog I. S., otvorenom kod R.-L. T. A., R. A.

Utvrđuje se da je iznos od 120.000,00 eura, imovina R. H..

Nalaže se R.-L. T. A., R. A., da izvrši prijenos iznosa od 120.000,00 eura sa štednog uloga vezanog za štednu knjižicu broj ..., u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana po pravomoćnosti presude.

7. Iznos od 50.000,00 eura koji je pronađen pretragom sefa br. ... u R.-L. T. A., Poslovnici W., R. A., otvorenog na ime pok. I. Š., a korisnika optuženog I. S., koji iznos je položen na depozitni račun Visokog zemaljskog suda Beč broj: ..., kod R.-L. T. A., Poslovnica W.

Utvrđuje se da je iznos od 50.000,00 eura imovina R. H.

Nalaže se R.-L. T. A., Poslovnica W., da izvrši prijenos iznosa od 50.000,00 eura sa depozitnog računa Visokog zemaljskog suda Beč broj: ..., u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana po pravomoćnosti presude.

8. Vrijednosnice koje se nalaze na depozitu vrijednosnica broj: ..., otvoren kod R.-L. T. A., R. A. ovlaštenika i korisnika pok. I. Š. i optuženog I. S. i to 1.170,812 dionica naziva S. R. A.-A. T. R. prema vrijednosti tečaja od 171.137,59 eura

Utvrđuje se da su vrijednosnice vrijednosti tečaja od 171.137,59 eura imovina Republike Hrvatske.

Nalaže se R.-L. T. A., R. A., da izvrši prijenos vrijednosnica koje se nalaze na depozitu vrijednosnica broj: ..., ovlaštenika i korisnika pok. I. Š. i optuženog I. S., i to: 1.170,812 dionica naziva S. R. A.-A. T. R. prema vrijednosti tečaja od 171.137,59 eura u korist R. H., odnosno državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana po pravomoćnosti presude.

9. Iznos od 221.343,58 kuna koji se nalazi na računu oročene kunske štednje broj: ... otvorenom na ime M. S. iz Z., OIB ..., kod Z. b. d.d. Z.

Utvrđuje se da je iznos od 221.343,58 kuna imovina R. H..

Nalaže se Z. b. d.d. da s računa oročene kunske štednje broj: ... otvorenog na ime M. S. iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 221.343,58 kuna, u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

10. Iznos od 18.462,94 eura koji se nalazi na deviznom računu broj: ... kod P. b. d.d. Z., otvoren na ime P. S. iz Z., OIB ...

Utvrđuje se da je iznos od 18.462,94 eura imovina R. H.

Nalaže se P. b. d.d. Z. da izvrši prijenos iznosa od 18.462,94 eura u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijena, s deviznog računa broj: ..., otvorenog na ime P. S. iz Z., OIB ..., u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

11. Iznos od 1.094,91 CHF koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., iznos od 11.463,27 eura koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., iznos od 16.715,69 eura koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., iznos od 39.602,27 USD koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ... i iznos od 925,69 AUD koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., svi kod R. A. d.d. Z., otvoreni na ime P. S. iz Z., OIB ...

Utvrđuje se da su iznosi od 1.094,91 CHF, 28.178,96 eura, 39.602,27 USD i 925,69 AUD imovina R. H.

Nalaže se R. A. d.d. Z. da s računa otvorenih na ime P. S. iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 1.094,91 CHF s oročenog nenamjenskog depozita broj: ..., iznosa od 11.463,27 s oročenog nenamjenskog depozita broj: ..., iznosa od 16.715,69 eura s oročenog nenamjenskog depozita broj: ..., iznosa od 39.602,27 USD s oročenog nenamjenskog depozita broj: ... i iznosa od 925,69 AUD s oročenog nenamjenskog depozita broj: ..., sve u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijensa u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

12. Iznos od 11.515,16 eura koji se nalazi na oročenoj deviznoj štednji broj: ... kod Z. b. d.d. Z., otvoreno na ime P. S. iz Z., OIB ...

Utvrđuje se da je iznos od 11.515,16 eura imovina R. H.

Nalaže se Z. b. d.d. Z. da s računa oročene devizne štednje broj: ..., otvorenog na ime P. S. iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 11.515,16 eura, u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijensa u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

13. Iznos od 17.776,02 eura koji se nalazi na deviznom računu broj: ... kod P. b. d.d. Z., otvorenom na ime B. S. iz Z., OIB ...

Utvrđuje se da je iznos od 17.776,02 eura, imovina R. H.

Nalaže se P. b. d.d. Z. da s deviznog računa broj: ..., otvorenog na ime B. S. iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 17.776,02 eura, u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijensa u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

14. Iznos od 5.457,07 eura koji se nalazi na računu oročene devizne štednje broj: ..., otvorenom kod Z. b. d.d. Z. na ime B. S. iz Z., OIB ...

Utvrđuje se da je iznos od 5.457,07 eura imovina R. H..

Nalaže se Z. b. d.d. da s računa oročene devizne štednje broj: ..., otvorenog na ime B. S. iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 5.457,07 eura, u kunskoj protuvrijednosti

po srednjem tečaju HNB-a na dan prijenosa u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

15. Iznos od 1.094,91 CHF koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., iznos od 12.696,00 eura koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ... i iznos od 925,69 AUD koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., svi kod R. A. d.d. Z. otvoreni na ime B. S. iz Z., OIB ...

Utvrđuje se da su iznosi od 1.094,91 CHF, 12.696,00 eura i 925,69 AUD imovina R. H.

Nalaže se R. A. d.d. da s računa otvorenih na ime B. S. iz Z., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 1.094,91 CHF koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., iznosa od 12.696,00 eura koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ... i iznosa od 925,69 koji se nalazi na oročenom nenamjenskom depozitu broj: ..., u kunsjoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijenosa u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

16. Iznos od 38.202,19 eura koji se nalazi na deviznom računu broj: ... kod P. b. d.d. Z., koji glasi na ime pok. K. Š. iz S., OIB ..., čiji su zakonski nasljednici M. S. iz Z., OIB ... i N. Š. iz S., OIB ...

Utvrđuje se da je iznos od 38.202,19 eura imovina R. H.

Nalaže se P. b. d.d. Z. da s deviznog računa broj: ... koji glasi na ime pok. K. Š. iz S., OIB ... čiji su zakonski nasljednici M. S. iz Z., OIB ... i N. Š. iz S., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 38.202,19 eura, u kunsjoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijenosa u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

17. Iznos od 109.149,44 eura koji se nalazi na oročenom depozitnom računu broj: ... kod R. A. d.d. Z., otvoren na ime I. S. iz S., OIB ...

Utvrđuje se da je iznos od 109.149,44 eura imovina R. H.

Nalaže se R. A. d.d. Z. da s oročenog depozitnog računa broj: ..., otvorenog na ime I. S. iz S., OIB ..., izvrši prijenos iznosa od 109.149,44 eura, u kunsjoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijenosa u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

18. Pokretnine - umjetnička djela pronađene pretragom kuće u Z., a koje su vlasništvo optuženog I. S., OIB ..., iz Z., ukupne vrijednosti najmanje 275.000,00 eura i to:

- ..., oko 1885., ulje / platno, 310 x 440 mm,
- ..., 1883., ulje / platno, 1050 x 775 mm,
- ..., 1916., ulje / platno, 510 x 660 mm,
- ..., 1921., ulje / platno, 280 x 185 mm,

- ..., ulje/platno 820 x 1170 mm,
- ..., Ulje/platno 390 x 630 mm,
- ..., temp./papir 500 x 650 mm,
- ..., Ulje/staklo 410 x 1410 mm,
- ... ulje/kruta podloga 620 x 820 mm,
- ... Ulje/platno 600 x 490 mm,
- ..., Ulje/platno 800 x 1000 mm,
- ..., Ulje/platno 690 x 1400 mm,

Utvrđuje se da su pokretnine - umjetnička djela iz točke 18. ove izreke vlasništvo R. H.

U preostalom dijelu pokretnine – umjetničke slike navedene pod točkom 18., 19., 20. i dijelom pod točkom 21. izreke prvostupanjske presude, neće se oduzeti.

III. U ostalom dijelu žalbe optuženog I. S. i drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist M. S., P. S., B. S. V., I. S. i N. Š., a u cijelosti žalbe državnog odvjetnika, optuženog M. B., optužene B. P. i optužene H. d. z. odbijaju se kao neosnovane te se u pobijanom, a neukinutom i nepreinačenom dijelu potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

1. Pobijanom presudom optuženi I. S., optuženi M. B. i optužena B. P. proglašeni su krivima i to:

- optuženi I. S. pod točkom 1) za kazneno djelo protiv javnog reda, udruživanjem za počinjenje kaznenih djela iz članka 333. stavka 1. KZ/97. za koje mu je na temelju te zakonske odredbe utvrđena kazna zatvora od četiri godine, a pod točkom 2) za kazneno djelo protiv službene dužnosti, zlouporabom položaja i ovlasti iz članka 291. stavaka 1. i 2. u vezi s člankom 52. KZ/11. za koje mu je na temelju članka 291. stavka 2. KZ/11. utvrđena kazna zatvora od pet godina, pa je optuženik, temeljem članka 51. KZ/11. osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora od osam godina. Na temelju članka 54. KZ/11. u izrečenu kaznu zatvora uračunato mu je vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 10. prosinca 2010. do 16. prosinca 2010. te od 14. kolovoza 2015. do 25. studenog 2015.

- optuženi M. B. pod točkom 1) za kazneno djelo protiv javnog reda, udruživanjem za počinjenje kaznenih djela iz članka 333. stavka 3. KZ/97. za koje mu je na temelju te zakonske odredbe utvrđena kazna zatvora od jedne godine, a pod točkom 2) za kazneno djelo protiv službene dužnosti, zlouporabom položaja i ovlasti u pomaganju iz članka 291. stavaka 1. i 2. u vezi s člancima 38. i 52. KZ/11. za koje mu je na temelju tih zakonskih odredbi utvrđena kazna zatvora od dvije godine i tri mjeseca, pa je optuženik, temeljem članka 51. KZ/11. osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora od dvije godine i deset mjeseci. Na temelju članka 54. KZ/11. u izrečenu kaznu zatvora uračunato mu je vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 30. rujna 2010. do 22. studenog 2010.

- optužena B. P. pod točkom 1) za kazneno djelo protiv javnog reda, udruživanjem za počinjenje kaznenih djela iz članka 333. stavka 3. KZ/97. za koje joj je na temelju te zakonske odredbe utvrđena kazna zatvora od jedne godine, a pod točkom 2) za kazneno djelo protiv službene dužnosti, zlouporabom položaja i ovlasti iz članka 291. stavaka 1. i 2. u vezi s člankom 52. KZ/11. za koje joj je utvrđena kazna zatvora od jedne godine, pa je optuženica, temeljem članka 51. KZ/11. osuđena na jedinstvenu kaznu zatvora od jedne godine i četiri mjeseca. Na temelju članka 54. KZ/11. u izrečenu kaznu zatvora uračunato joj je vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 15. srpnja 2011. do 23. srpnja 2011.

- dok je optužena pravna osoba H. d. z. pod točkom 3) odgovorna za počinjenje kaznenog djela protiv službene dužnosti, zlouporabom položaja i ovlasti iz članka 291. stavaka 1. i 2. KZ/11. u vezi s člankom 3. stavkom 1. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela („Narodne novine“ broj 151/03., 110/07., 45/11. i 143/12., dalje: ZOPOKD), pa joj je na temelju članka 10. ZOPOKD-a izrečena novčana kazna u iznosu od 3.500.000,00 (tri milijuna petsto tisuća) kuna.

2. Na temelju članaka 77. i 78. KZ/11. i članka 557. ZKP/08. od optuženog I. S. i članova njegove obitelji oduzeta je imovinska korist te je utvrđeno da novčani iznos od 275.000,00 kuna predstavlja imovinsku korist koju je optuženi I. S. ostvario počinjenjem kaznenih djela iz članka 333. stavka 1. KZ/97. i članka 291. stavaka 1. i 2. KZ/11., a iznos od 15.873.107,58 kuna koji predstavlja razliku od iznosa pribavljene imovinske koristi i utvrđenog nesrazmjera u imovini u visini od 16.148.107,58 kuna, predstavlja imovinu stečenu kao imovinsku korist od kaznenih djela za koju optuženik kao i članovi njegove obitelji nemaju pokriće u zakonitim prihodima te je na ime oduzimanja imovinske koristi i imovine stečene kao imovinska korist od kaznenih djela za koju optuženik kao i članovi njegove obitelji nemaju pokriće u zakonitim prihodima, po osnovi proširenog oduzimanja, od optuženog I. S. i članova njegove obitelji oduzeta imovina i to novčana sredstva na računima u bankama pobliže opisanim pod točkama 1. do 17. i pokretnine - umjetnička djela pobliže specificiranim pod točkama 18. do 21. prvostupanjske presude.

3. Na temelju članka 77. KZ/11. u vezi s člankom 557. ZKP/08. od optužene H. d. z. oduzeta je imovinska korist ostvarena kaznenim djelom te je utvrđeno da iznos od 14.609.497,07 kuna predstavlja imovinsku korist koju je optužena H. d. z. ostvarila kaznenim djelom iz članka 291. stavaka 1. i 2. KZ/11. u vezi s člankom 3. stavak 1. ZOPOKD-a, pa su joj oduzeti iznos od 2.000.000,00 kuna koji je deponiran na žiro-računu Županijskog suda u Zagrebu broj: ... otvoren kod H. p. b. d.d. Z. i iznos od 300.000,00 eura koji je deponiran na devizni račun Ministarstva ..., a koji iznosi su oduzeti od B. B., tajnika optužene H. d. z., predstavljaju dio imovinske koristi iz točke 3. izreke i utvrđeno da su iznosi od 2.000.000,00 kuna i 300.000,00 eura imovina Republike Hrvatske pa je naloženo H. p. b. d.d. da deponirani iznos od 2.000.000,00 kn na žiro-računu Županijskog suda u Zagrebu broj: ... i Ministarstvu ... da iznos od 300.000,00 eura u kunsjoj protuvrijednosti prema srednjem tečaju HNB na dan prijena, uplate u korist državnog proračuna R. H., u roku 15 dana od pravomoćnosti presude. Nadalje, naloženo je optuženoj H. d. z., OIB ..., Z., da uplati iznos od 10.359.497,07 kuna, koji predstavlja razliku od iznosa pribavljene imovinske koristi do iznosa vrijednosti novčanih sredstava koja su oduzeta (2.000.000,00 kuna i

300.000,00 eura) u korist državnog proračuna u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

4. Na temelju članka 560. d. ZKP/08 u vezi s člankom 560. f. ZKP/08 utvrđeno je da iznos od 2.556.000,00 kuna predstavlja imovinsku korist koju je pok. N. J. ostvarila protupravnim radnjama opisanim pod točkama 1. i 2. izreke presude i da je iznos od 2.556.000,00 kuna imovina R. H. pa je na ime oduzimanja imovinske koristi oduzet iznos od 152.792,75 kuna koji je deponiran na žiro-računu Županijskog suda u Zagrebu broj: ... otvoren kod H. p. b. d.d. Z., a koji iznos je na navedeni račun prebačen s računa pok. N. J. iz Z., OIB ..., otvorenih kod R. d.d. Z., i to s tekućeg računa broj: ... iznos od 93.119,52 kn kuna i s oročenog nenamjenskog depozita broj: ... iznos od 59.673,23 kune te iznos od 331.380,47 eura koji je deponiran na devizni račun Ministarstva ... otvoren kod P. b. Z. d.d. broj: ..., a koji iznos je na navedeni račun prebačen s računa pok. N. J. iz Z., OIB ..., otvorenih kod R. d.d. Z., i to s oročenog nenamjenskog depozita broj: ... iznos od 13.893,03 eura, s oročenog nenamjenskog depozita broj: ... iznos od 148.346,80 eura, s oročenog nenamjenskog depozita broj: ... iznos od 165.791,99 eura i s deviznog računa broj: ... iznos od 3.348,65 eura pa je naloženo H. p. b. da s računa Županijskog suda u Zagrebu broj: ... izvrši prijenos sredstava u iznosu od 152.792,75 kuna, u korist državnog proračuna R. H. u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe kao i P. b. d.d. Z. da s deviznog računa broj: ..., otvorenog na Ministarstvo ... izvrši prijenos iznosa od 13.893,03 eura, iznosa od 148.346,80 eura, iznosa od 165.791,99 eura i iznosa od 3.348,65 eura, u kunsnoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan prijensa, u korist državnog proračuna R. H., u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

5. Na temelju članka 560. d. ZKP/08 u vezi s člankom 560. f. ZKP/08 i članka 19. ZOPOKD-a, utvrđeno je da iznos od 11.897.223,23 kuna predstavlja imovinsku korist koju je trgovačko društvo F. M. d.o.o. OIB ... (kojeg je pravni sljednik S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju OIB ...) ostvarilo protupravnim radnjama opisanim pod točkom 2. izreke presude koje je počinila odgovorna osoba tog društva, pok. N. J. i da je iznos od 11.897.223,23 kuna imovina R. H. pa je na ime oduzimanja imovinske koristi oduzet iznos od 11.897.223,23 kuna koji je deponiran na žiro-računu Županijskog suda u Zagrebu broj: ... otvoren kod H. p. b. d.d. Z., a koji iznos je na navedeni račun prebačen s računa trgovačkog društva F. M. d.o.o. Z., OIB ... MBS: ... (kojeg je pravni sljednik S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju OIB ...) otvorenih kod V. d.d. Z., i to s žiro-računa broj: ... iznos od 1.243.937,12 kn i s posebnog kuskog depozitnog računa broj: ... iznos od 10.653.286,11 kn pa je naloženo H. p. b. da sa računa Županijskog suda u Zagrebu broj: ... izvrši prijenos sredstava u iznosu od 11.897.223,23 u korist državnog proračuna R. H. sve u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

6. Nasuprot tome, na temelju članka 452. točke 6. ZKP/08. odbijena je optužba protiv optuženog R. M. da bi pod točkom 1) počinio kazneno djelo protiv javnog reda, udruživanjem za počinjenjem kaznenog djela iz članka 333. stavka 3. KZ/97., a na temelju članka 453. točke 3. ZKP/08. optuženi R. M. oslobođen je optužbe da bi pod točkom 2) počinio kazneno djelo protiv službene dužnosti, zlouporabom položaja i ovlasti u pomaganju iz članka 337. stavaka 1. i 4. u vezi s člankom 38. KZ/97.

7. Na temelju članka 145. stavka 2. točaka 1. do 8. ZKP/08. optuženici su dužni platiti troškove postupka i to, optuženi I. S. i optužena H. d. z. solidarno troškove financijsko knjigovodstvenog vještačenja u iznosu od 821.070,97 kuna (nastale tijekom prvog suđenja) i u iznosu od 21.625,50 kuna (nastale tijekom ponovljenog suđenja), optuženi I. S. troškove svjedoka u iznosu od 4.664,90 kuna (nastale tijekom prvog suđenja) i u iznosu od 11.168,34 kuna (nastale tijekom ponovljenog suđenja), dok su optuženi I. S., optuženi M. B., optužena B. P. i optužena H. d. z. dužni naknaditi paušalnu svotu svaki u iznosu od 7.000,00 kuna.

8. Na temelju članka 149. stavka 1. ZKP/08. u odnosu na odbijajući i oslobađajući dio presude troškovi kaznenog postupka iz članka 145. stavka 2. točaka 1. do 5. ZKP/08 te nužni izdaci optuženog R. M. i nagrada njegovog branitelja padaju na teret proračunskih sredstava.

9. Protiv navedene presude žalbe su podnijeli državni odvjetnik, optuženi I. S. po braniteljima, odvjetnicima J. S. i Č. P., optuženi M. B. po branitelju, odvjetniku T. G., optužena B. P. po branitelju, odvjetniku N. G., optužena H. d. z. po predstavniku, odvjetniku V. T. i po branitelju, odvjetniku D. B., S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju po predstavnici, odvjetnici M. I. i po stečajnom upravitelju A. D., zakonska nasljednica pok. N. J., A. J. po opunomoćeniku, odvjetniku K. V., te osobe na koje je prenesena imovinska korist i to M. S., P. S., B. S. V., N. Š. i I. S. po opunomoćenici, odvjetnici M. K.

10. Državni odvjetnik je podnio žalbu u odnosu na osuđujući dio pobijane presude zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o oduzimanju imovinske koristi te zbog odluke o kazni, a u odnosu na oslobađajući dio presude zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske "ukine pobijanu presudu i vrati na ponovno odlučivanje, odnosno podredno da preinači pobijanu presudu sukladno žalbenim navodima".

11. Protiv navedene presude žalbu je podnio optuženi I. S. po braniteljima, odvjetnicima J. S. i Č. P. zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz "članka 467. stavka 1. u vezi s člankom 468. stavkom 1. točkama 1. i 11. i stavcima 2. i 3. ZKP/08., pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz članka 468. stavka 3. u vezi s člankom 470. ZKP/08., odluke o kazni iz članka 468. stavka 4. u vezi s člankom 471. stavkom 1. ZKP/08. i odluke o oduzimanju imovinske koristi iz članka 468. stavka 4. u vezi s člankom 471. stavkom 2. ZKP/08.", s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje pred izmijenjenim vijećem, odnosno, podredno, da optuženom I. S. izrekne blažu zatvorsku kaznu. Ujedno je zatražena obavijest o sjednici drugostupanjskog vijeća.

12. Žalbu protiv navedene presude podnio je optuženi M. B. po branitelju, odvjetniku T. G., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja iz članka 470. stavka 2. ZKP/08. te odluke o kazni iz članka 471. stavka 1. ZKP/08., s prijedlogom da se pobijana presuda preinači na način da se optuženika oslobodi optužbe, podredno da se ukine prvostupanjska presuda i predmet uputi prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku. U žalbi je zatražena obavijest o sjednici drugostupanjskog vijeća.

13. Žali se i optužena B. P. po branitelju, odvjetniku N. G., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., povrede kaznenog zakona iz članka 469. stavka 1. točke 3. ZKP/08., pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz članka 470. ZKP/08. te odluke o kazni iz članka 471. stavka 1. ZKP/08., predloživši da se ukine prvostupanjska presuda i predmet uputi prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku, podredno da se preinači i optuženici izrekne blaža kazna. U žalbi je zatražena obavijest o sjednici drugostupanjskog vijeća.

14. Žalbu protiv navedene presude podnijela je optužena H. d. z, po predstavniku, odvjetniku V. T., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. i stavka 3. ZKP/08., predloživši da Vrhovni sud Republike Hrvatske "temeljem odredbe čl. 483. st. 1. ZKP/08 prvostupanjsku presudu rješenjem ukine i uputi predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, kao i da temeljem odredbe čl. 484. st. 1 ZKP/08 naloži da se nova rasprava pred prvostupanjskim sudom održi pred potpuno izmijenjenim vijećem". Žalbu je podnijela optužena H. d. z, i po branitelju, odvjetniku D. B., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz "čl. 468. st. 1. i 11. ZKP-a" i članka 468. stavka 2. ZKP/08., povrede kaznenog zakona iz članka 469. stavka 1. točaka 4. i 5. ZKP/08., pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja iz članka 470. stavka 1. ZKP/08. te odluke o kazni iz članka 471. stavaka 1. i 2. ZKP/08., s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet uputi na ponovno suđenje i odluku. Ujedno je u žalbama zatražena obavijest o sjednici drugostupanjskog vijeća. Budući da se obje žalbe međusobno nadopunjuju, bit će razmatrane kao jedinstvena žalba.

15. Protiv pobijane presude žalbu je podnijela A. J., zakonska nasljednica pok. N. J., po opunomoćeniku, odvjetniku K. V., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona i odluke o oduzimanju imovinske koristi, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine u dijelu kojim se oduzima imovinska korist pok. N. J., odnosno ista preinači na način "da se cjelokupni iznos blokiran na osobnim računima pok. N. J. prenese zakonskoj nasljednici imenovane, A. J.". U žalbi je zatražena obavijest o sjednici drugostupanjskog vijeća.

16. Žalbu i dopunu žalbe je podnijela S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju, po predstavnici, odvjetnici M. I., zbog "oduzimanja imovinske koristi u visini od 11.897,23 kn te s tim u vezi bitne povrede Zakona o kaznenom postupku", pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene kaznenog zakona, s prijedlogom Vrhovnom sudu Republike Hrvatske da "razmotri ove žalbene razloge i po žalbi donese drugu odluku". Žalbu je podnijela i S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju po stečajnom upravitelju A. D., zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka, pogrešne primjene materijalnog prava, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i zato što "nije vođeno računa o odredbama stečajnog zakona", s prijedlogom da se pobijana presuda ukine odnosno preinači i dosudi "da se 5% od iznosa oduzetog kao protupravno stečena imovinska korist uplati na račun stečajnog dužnika kao trošak utvrđenja propisan Stečajnim zakonom a ukoliko žalbeni sud ne nađe druge razloge za ukidanje odnosno preinačenje presude u cijelosti". Budući da se obje žalbe međusobno nadopunjuju, bit će razmatrane kao jedinstvena žalba.

17. Protiv navedene presude žalbu su podnijele druge osobe na koje je prenesena imovinska korist M. S., P. S., B. S. V., I. S. i N. Š., svi po opunomoćenici, odvjetnici M. K., zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi, s prijedlogom da se pobijana presuda preinači na način da se ukine odluka prvostupanjskog suda o "primjeni instituta proširenog oduzimanja imovine od trećih osoba." Također, zatražena je obavijest o sjednici drugostupanjskog vijeća.

18. Odgovore na žalbe podnijeli su državni odvjetnik, optuženi I. S. po braniteljima, odvjetnicima J. S. i Č. P., optuženi M. B. po branitelju, odvjetniku T. G., optužena B. P. po branitelju, odvjetniku N. G., optuženi R. M. po branitelju, odvjetniku T. R. i optužena H. d. z. po branitelju, odvjetniku D. B.

19. U odgovoru državnog odvjetnika predlaže se, kao neosnovane, odbiti žalbe svih optuženika te žalbe drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist, kao i žalba A. J., zakonske nasljednice iza pok. N. J.

20. U odgovoru optuženog I. S., optuženog M. B., optužene B. P. i optužene H. d. z. predloženo je da se žalba državnog odvjetnika odbije kao neosnovanu.

21. Optuženi R. M. u svom odgovoru podnesenom po branitelju, odvjetniku T. R., predlaže da se navedena žalba odbije kao neosnovana. Ujedno je, odgovorom na žalbu, zatražena obavijest o vremenu održavanja drugostupanjske sjednice.

22. Prije održavanja sjednice vijeća spis je, sukladno članku 474. stavku 1. ZKP/08, dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske te je spis u roku vraćen.

23. Sjednici drugostupanjskog vijeća su pristupili zamjenica Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Ž. M., branitelji optuženog I. S., odvjetnik Č. P. i J. S., branitelj optuženog M. B., odvjetnik T. G., branitelj optužene B. P., odvjetnik N. G., branitelj optuženog R. M., odvjetnik T. R., predstavnik optužene H. d. z., odvjetnik V. T., branitelj optužene H. d. z., odvjetnik D. B., opunomoćenik zakonske nasljednice pok. N. J., A. J., odvjetnik K. V., predstavnica S. m. iza F. M. d.o.o., odvjetnica M. I., opunomoćenica osoba od kojih je oduzeta imovinska korist, odvjetnica M. K., dok je nazočnost optuženog I. S. osigurana putem audio-video veze s obzirom na to da se nalazi u Zatvoru u Z. Nazočne osobe iznijele su sadržaj svojih žalbi, kao i odgovora na žalbu. Na sjednicu drugostupanjskog vijeća nisu pristupili uredno obaviješteni optuženi M. B., optužena B. P., optuženi R. M., zakonska nasljednica pok. N. J., A. J. te druge osobe na koje je prenesena imovinska korist i to M. S., P. S. i B. S. V., dok se dostava poziva za I. S. i N. Š. u dva navrata vratila s napomenom dostavljača "obaviješten, nije podigao", pa je sjednica, sukladno članku 475. stavku 4. ZKP/08., održana u njihovoj odsutnosti.

24. Uvodno treba reći da je ranija osuđujuća presuda protiv svih optuženika ukinuta rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I KŽ-Us-130/2014 od 30. rujna 2015. kojim su prihvaćene žalbe optuženog I. S. i optužene H. d. z. zbog ostvarenih bitnih povreda odredaba kaznenog postupka te je predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. Tim rješenjem, sukladno čl. 484. st. 2. ZKP/08, prvostupanjska presuda ukinuta je u cijelosti posljedicom čega su žalbe ostalih

optuženika te drugih osoba na koje je imovinska korist prenesena, kao i žalba državnog odvjetnika, postale bespredmetne.

25. Ukidajući raniju prvostupanjsku presudu Vrhovni sud Republike Hrvatske je našao ostvarenom bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. u vezi čl. 6. st. 3. toč. d. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine - Međunarodni ugovori“ broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10., dalje: Konvencija) u vidu povreda prava na pravično suđenje, poglavito u odnosu na utvrđenja suda o tome da je optuženi I. S., primitkom inkriminiranog iznosa od 15.00.000,00 kn, za sebe stekao protupravnu imovinsku korist te vezano za ostala utvrđenja osuđujuće presude (pravo na konfrontaciju). Također, utvrđena je bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 3. ZKP/08 zbog povrede prava obrane na raspravi pogrešnom primjenom čl. 459. st. 3. ZKP/08 (nedostatak obrazloženja o odbijanju dokaznih prijedloga obrane), kao i bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08. zbog nedostataka u obrazloženju prvostupanjske presude vezano za nenavođenje razloga o odlučnim činjenicama i to svojstva optuženog I. S. kao službene osobe u smislu čl. 89. st. 3. KZ/97 te izostanka razloga u odnosu na utvrđenje vremena učina kaznenog djela pod toč. 2. b) izreke te presude vezano uz odgovornost optužene H. d. z. za period prije donošenja ZOPOKD-a i s tim u vezi poštivanja načela zakonitosti.

26. Istovremeno, navedenim rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske odbijeni su kao neosnovani žalbeni prigovori optuženika vezano uz bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. ZKP/08 u vezi čl. 6. st. 3. toč. d) u vezi čl. 11. Konvencije (ograničavanja slobode okupljanja i udruživanja te neprihvatljivost kaznene represije političke stranke), bitne povrede iz čl. 468. st. 2. ZKP/08. u vezi čl. 6. st. 2. Konvencije (presumpcija okrivljenikove nedužnosti), bitne povrede iz čl. 468. st. 2. ZKP/08 u vezi čl. 6. st. 3. toč. d) Konvencije (jednakost oružja, diskriminacija obrane prema optužbi u pitanju razlike u materijalnim, logističkim i kadrovskim potencijalima), zbog bitne povrede iz čl. 468. st. 2. ZKP/08 u vezi čl. 6. st. 3. toč. b) i c) Konvencije (neodgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu obrane optuženog I. S.), kao i niz u žalbama istaknutih bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08. Vrhovni sud Republike Hrvatske je, bez ulaženja u pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, prvostupanjskom sudu dao uputu da, zbog pravilnog budućeg postupanja, u ponovljenom suđenju vodi računa o standardima pravičnog suđenja iz čl. 6. st. 3. Konvencije, nadalje, da navede razloge i razluči od kakvog je utjecaja svojstvo I. S. kao predsjednika V. R. H. i predsjednika H. d. z., sve u smislu ostvarenja kaznenog djela zlouporabe ovlasti iz čl. 337. st. 1. i 4. KZ/97, također, da pažljivije utvrdi kriminalni period učina kaznenih djela, ali i da razmotri je li neevidentiranim donacijama ostvarena protupravna imovinske korist za optuženu H. d. z, te da obrati pažnju na višekratni način ispitivanja optuženika tijekom postupka, a posebno način ispitivanja optuženog M. B. tijekom rasprave pred prvostupanjskim sudom. Zaključno, prvostupanjskom je sudu naloženo da provede novu raspravu tijekom koje će voditi računa o svemu na što mu je skrenuta pažnja te da, po utvrđenom činjeničnom stanju, donese novu presudu koju je dužan i valjano obrazložiti.

27. U ponovljenom suđenju prvostupanjski je sud otklonio nedostatke na koje mu je prethodno ukazano te je izmijenio (skratio) kriminalni period učina kaznenih djela pod toč. 1. i 2. izreke svoje presude, nadalje, ispustio je iz činjeničnog opisa kaznenih djela pojedine inkriminirane radnje koje ne nalazi dokazanima te je, za razliku od prethodnog suđenja, u odnosu na pok. N. J. i trgovačko društvo F. M. d.o.o. kojeg je pravni sljednik S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju, donio utvrđujuću presudu u smislu čl. 560. d) u vezi čl. 560. f) ZKP/08. Također, umjesto ranije osuđujuće presude, sada je protiv optuženog R. M. donesena odbijajuća, odnosno oslobađajuća presuda.

U odnosu na drugostupanjsko rješenje

28. Žalba A. J., zakonske nasljednice pok. N. J. je osnovana, dok je žalba S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju postala bespredmetna.

29. Naime, nije sporno da je ranije optužena N. J. preminula tijekom ponovljenog kaznenog postupka dana 4. studenog 2019. te je, sukladno članku 199. ZKP/08, rješenjem od 10. prosinca 2019. protiv nje pravomoćno obustavljen kazneni postupak za kaznena djela iz optužnice.

30. Isto tako, nije sporno da je tijekom stečajnog postupka koji se vodio pred Trgovačkim sudom u Zagrebu pod brojem St-2399/2016 ranije optuženo društvo F. M. d.o.o. brisano iz sudskog registra rješenjem od 3. kolovoza 2020. pa je, sukladno tome, rješenjem Županijskog suda u Zagrebu od 2. listopada 2020. obustavljen kazneni postupak koji se vodio protiv navedene pravne osobe. Budući da je rješenjem Trgovačkog suda u Zagrebu broj St-2399/2016 od 26. kolovoza 2020. u sudskom registru izvršen upis S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju i to novčanih sredstava u odnosu na koje su u ovom kaznenom postupku određene privremene mjere radi osiguranja naplate protupravno stečene imovinske koristi (iznos od 11.897.223,23 kn), pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da je S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju pravni sljednik ranije optužene F. M. d.o.o. i kao takva ima pravo i obveze sudjelovati u ovom kaznenom postupku.

31. Temeljem izmijenjene optužnice od 23. siječnja 2020. te zahtjeva državnog odvjetnika u smislu članka 560.a. ZKP/08. od 18. veljače 2020., prema pok. N. J. i S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju nastavljen je kazneni postupak zajedno sa ostalim optuženicima.

32. Prema članku 560. f) ZKP/08., u slučaju smrti osobe (ovdje pok. N. J.) protiv koje je pokrenut kazneni postupak zbog protupravne radnje kojom je ostvarena imovinska korist, na odgovarajući način primjenjuju se odredbe članka 560. a) do 560. d) tog Zakona te, ako se presudom utvrdi da je preminula osoba počinila protupravnu radnju kojom je ostvarena imovinska korist, ta će se korist oduzeti na način propisan u članku 560. d) stavcima 1. i 2. ZKP/08.

33. Navedeni postupak uveden je u kazneno zakonodavstvo člankom 6. stavkom 2. Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem ("Narodne Novine", broj 145/10., u daljnjem tekstu: ZOPOIK), a preciziran VII. Novelom Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 70/17.) te je kao takav sukladan Direktivi 2014/42/EU Europskog parlamenta i vijeća od 3. travnja

2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji. Radi se o procesnopравnim odredbama koje se primjenjuju na postupke u tijeku, neovisno o vremenu počinjenja protupravne radnje kojom je imovinska korist pribavljena.

34. U pravu je žaliteljica A. J., zakonska nasljednica pok. N. J., da postoje proceduralni propusti suštinske naravi zbog kojih se utvrđujuća presuda prema pok. N. J., a time i odluka o oduzimanju imovinske koristi, ne može ispitati niti prihvatiti.

35. Naime, žaliteljica ističe bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. ukazujući da u obrazloženju presude izostaju razlozi o odlučnim činjenicama, a dani razlozi su međusobno proturječni. Također, ističe se da nisu bile ostvarene zakonske pretpostavke za vođenje postupka prema članku 560. d) i 560. f) ZKP/08, što podvodi pod žalbenu osnovu povrede zakona iz članka 469. točke 4. ZKP/08.

36. Neovisno o tome kojim razlozima žaliteljica obrazlaže ove žalbene osnove i kako ih pravno označava, u pravu je da provedeni postupak, a time i donesena utvrđujuća presuda prema pok. N. J., nije zakonita i to ne samo iz razloga navedenih u žalbi, već i iz osnova temeljem kojih je ovaj žalbeni sud ovlašten ispitati pobijanu presudu po službenoj dužnosti sukladno članku 476. stavku 1. točki 1. ZKP/08.

37. Prije svega, izreka pobijane presude u navedenom dijelu ne sadrži sve elemente propisane u članku 560. d) ZKP/08. zbog čega ista nije razumljiva niti se može izvršiti. Naime, u izreci izostaje navod o tome od koga se imovinska korist u iznosu od 2.556.000,00 kn oduzima, iako je taj podatak nužan u smislu članka 560. d) ZKP/08. te je isti trebao biti sadržan već u zahtjevu državnog odvjetnika od 18. veljače 2020., kako nalaže odredba članka 560.b. stavka 1. ZKP/08. Budući da državni odvjetnik nije pozvan da ispravi ili dopuni navedeni zahtjev, prvostupanjski je sud tijekom rasprave bio dužan utvrditi kome pripadaju navedena novčana sredstva koja su, uz suglasnost tada optužene N. J., prenesena s njezinog bankovnog računa kod R. d.d Z. na deponentni račun Županijskog suda u Zagrebu i devizni račun Ministarstva ... u smislu jamčevine, kako slijedi iz podataka u spisu i rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I Kž-Us-129/16 od 5. prosinca 2016. (list 50602 spisa). U svakom slučaju, ta su sredstva primjenom odredaba Ovršnog zakona za vrijeme trajanja postupka i dalje ostala u vlasništvu sada pok. N. J. pa se, prema tome, ne radi o imovini koja bi već prešla na R. H. niti se radi o imovini koja nema vlasnika.

38. Ovaj nedostatak izreke nije otklonjen niti u razlozima presude koji su s tog osnova manjkavi i nerazumljivi.

39. Naime, prvostupanjski sud u potpunosti zanemaruje da su rješenjem o nasljeđivanju od 13. siječnja 2020. (list 52528) navedena sredstva prenesena na A. J., kao jedinu zakonsku nasljednicu iza njezine majke pok. N. J., te ju u izreci i obrazloženju svoje presude uopće ne spominje iako je A. J., prema članku 560.a. stavku 5. ZKP/08., stekla položaj stranke u postupku sa svim pravima koja prema tom Zakonu pripadaju okrivljeniku.

40. Nasuprot tome, prvostupanjski sud propušta pozvati A. J. na raspravu, kako nalaže odredba članka 560.e. stavka 1. ZKP/08., te je ispitati uz prethodnu pouku o njezinim pravima kako predviđa članak 558. stavak 1. ZKP/08., iako se u postupku raspravlja o njezinim pravima te ona, jednako kao i počinitelj protupravne radnje, ima pravo dokazivati legalnost porijekla svoje imovine. Dapače, takva osoba ima interesa predlagati dokaze u vezi utvrđivanja imovinske koristi, a njezina obveza predvidivo proizlazi iz utvrđivanja odgovornosti počinitelja. Također, uz dopuštenje predsjednika vijeća, ima pravo postavljati pitanja okrivljenicima, svjedocima i vještacima. Stoga ima pravo biti nazočna tijekom čitave rasprave, odluka o isključenju javnosti na nju se ne odnosi te, općenito, ima sličan položaj kao i osoba oštećena kaznenim djelom, samo s obrnute procesne pozicije. Svakako, toj se osobi dostavlja presuda s poukom o pravu na žalbu (članak 560.e. ZKP/08.) te ima pravo biti prisutna sjednici žalbenog vijeća, što je u ovom drugostupanjskom postupku i omogućeno.

41. Navedena prava izravno pripadaju osobi na koju je prenesena imovinska korist ostvarena protupravnom radnjom, ovdje A. J. Osim toga, njezinog opunomoćenika, odvjetnika K. V., prvostupanjski je sud pozvao tek na raspravu od 27. svibnja 2020., iako je to bio dužan učiniti već od trenutka dostavljanja odgovarajuće punomoći u spis 24. veljače 2020., time da je u međuvremenu održana rasprava 10. i 11. ožujka 2020.

42. Nadalje, u obrazloženju pobijane presude izostaju razlozi o zakonskim obilježjima protupravnih radnji kojima je pok. N. J. ostvarila imovinsku korist, a time i razlozi o pravnom kontinuitetu s kaznenim djelima, kako ih propisuje KZ/11. Iz šturih razloga navedenih na listu 331 obrazloženja presude, proizlazilo bi da je zahtjev državnog odvjetnika u cijelosti prihvaćen pa i u pravnoj kvalifikaciji protupravnih radnji iz članka 337. stavak 1., 3. i 4. KZ/97., iako se u ostatku presude primjenjuje i obrazlaže KZ/11., kao blaži zakon.

43. Izostanak ovih razloga tiče se odlučne činjenice jer se protupravna radnja pok. N. J. sadržana pod točkom 2. izreke te presude opisuje kroz zlouporabu položaja direktorice F. M. d.o.o., dakle odgovorne osobe u pravnoj osobi koja obavlja gospodarsku djelatnost, pa se razlozi navedeni za postojanje pravnog kontinuiteta i pravnu kvalifikaciju kaznenih djela ostalih optuženika s kaznenim djelom iz članka 291. stavka 2. KZ/11. ovdje ne bi mogla primijeniti niti prihvatiti. Zbog navedenog, izostanak razloga o primjeni odredaba materijalnog prava čini prvostupanjsku presudu u tom dijelu manjkavom te ju se ne može ispitati.

44. Slijedom navedenih propusta, ostvarene su bitne povrede odredaba kaznenog postupka zbog kojih pobijanu presudu, u dijelu kojim je utvrđeno da je pok. N. J. počinila protupravnu radnju kojom je ostvarena imovinska korist, trebalo ukinuti i vratiti sudu prvog stupnja na ponovni postupak. Posljedično, a s obzirom da se odgovornost F. M. d.o.o. (kojeg je pravni sljednik S. m. iza F. M. d.o.o. u stečaju) derivira iz protupravne radnje odgovorne osobe te se vodi jedinstveni postupak, trebalo je, po službenoj dužnosti, pobijanu presudu ukinuti i u dijelu kojim je utvrđeno da je F. M. d.o.o., odnosno njezin pravni sljednik, protupravnim radnjama pok. odgovorne osobe ostvarila imovinsku korist u iznosu od 11.897.223,23 kn jer se, zbog istovjetnosti dokaza, taj dio presude ne može izdvojiti bez štete za pravilno presuđenje.

45. Zaključno, treba reći da se postupak oduzimanja imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom preminulog počinitelja provodi *in rem*, kao tzv. "objektni postupak" s ciljem da se restorativnom mjerom uspostavi imovinskopravno stanje kakvo je postojalo prije počinjenja utvrđene protupravne radnje. U tom specifičnom postupku, koji se može voditi kao adhezijski ili kao zaseban postupak, smisleno se primjenjuju temeljna načela kaznenog postupka koja, između ostalog, uključuju i jamstvo pravičnog postupka, kao i posebna jamstva okrivljenikove obrane. U tom kontekstu za primijetiti je da pok. N. J. u postupku pred sudom prvog stupnja nije imala branitelja, kako je to izričito propisano člankom 560a. stavkom 4. ZKP/08. kada su u pitanju postupci protiv trajno raspravno nesposobnih ili nedostupnih osoba. Iako umrla osoba, po prirodi stvari, ne može ostvarivati pravo na branitelja u klasičnom smislu te riječi, smislenom primjenom članka 560a. stavka 4. ZKP/08. treba joj osigurati pravnog zastupnika ili omogućiti aktivno sudjelovanje najbližih srodnika (koji po članku 560e. stavku 2. ZKP/08. ionako imaju pravo žalbe protiv utvrđujuće presude), odnosno njihovog opunomoćenika. Naime, iako postupak za oduzimanje imovinske koristi ovdje nema punitivni, već restorativni karakter, utvrđenje da je preminula osoba ostvarila obilježja protupravne radnje svakako ugrožava njezino dostojanstvo, kao i ugled najbližih srodnika u smislu građanskog aspekta zaštite prava iz članka 6. stavka 1. Konvencije (presuda ESLJP *Gradinar protiv Moldavije*). Slijedom toga, rukovodeći se potrebom zaštite interesa osobe koja je preminula nakon što je protiv nje pokrenut kazneni postupak zbog čega se ona ne može sama braniti, u ponovljenom postupku potrebno je, na odgovarajući način, primijeniti odredbe članka 560a. do 560e. ZKP/08.

46. Pri ponovnom odlučivanju provesti će se poseban postupak iz članka 560.f ZKP/08 temeljem zahtjeva državnog odvjetnika tijekom kojeg će sud prvog stupnja otkloniti nedostatke na koje mu je ovdje ukazano, vodeći računa o djelotvornom ostvarivanju prava zakonske nasljednice A. J., kao osobe na koju je imovinska korist prenesena, ali i zaštite interesa pok. N. J. Nakon što utvrdi je li preminula osoba počinila protupravnu radnju i je li tom radnjom ostvarena imovinska korist, sud prvog stupnja će donijeti novu presudu koju je dužan i valjano obrazložiti.

47. Stoga je, sukladno članku 483. stavku 1. i članku 484. stavku 2. ZKP/08. odlučeno kao u izreci ovog drugostupanjskog rješenja.

U odnosu na drugostupanjsku presudu

48. Žalbe državnog odvjetnika, optuženog M. B., optužene B. P. i optužene H. d. z. nisu osnovane, dok su žalbe optuženog I. S. te drugih osoba na koje je imovinska korist prenesena djelomično osnovane.

O žalbama zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka

49. U žalbama isticane bitne povrede odredaba kaznenog postupka, kao i one na koje ovaj žalbeni sud pazi po službenoj dužnosti, nisu ostvarene.

50. Iako u uvodu žalbe optuženi I. S. ističe bitnu povredu iz članka 468. stavka 1. točke 1. ZKP/08., istu sadržajno ne obrazlaže. Također, u uvodu žalbe označavaju se pojedine žalbene osnove uz pogrešno navođenje zakonskih članaka, međutim, razlozima žalbe ta je nejasnoća uspješno otklonjena.

51. Optuženici I. S., M. B. i B. P. te osobe na koje je prenesena imovinska korist ističu u žalbama da je ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. Istu povredu navodi i optužena H. d. z. dovodeći ju u vezu s povredom iz članka 468. stavka 3. ZKP/08.

52. Naime, optuženi I. S. u žalbi tvrdi da prvostupanjski sud nije obrazložio na temelju kojih činjenica i dokaza zaključuje o postojanju prethodnog dogovora između suoptuženika te da je upravo optuženi I. S. dao nalog da F. M. d.o.o. obavi plaćanje roba i usluga u korist optužene H. d. z. Taj zaključak, smatra žalitelj, ne proizlazi iz iskaza pok. N. J., optuženog M. B. te optužene B. P. koji se detaljno citiraju, zbog čega je prvostupanjski sud pogrešno zaključio da opisano postupanje predstavlja počinjenje kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti.

52.1. Nasuprot tome, prvostupanjski je sud u tom dijelu naveo jasne, valjane i logične razloge kojima je obrazložio ulogu I. S. kao organizatora grupe iz članka 333. stavka 1. KZ/97., postojanje prethodnog dogovora između optuženog I. S., optuženog M. B., pok. N. J. i naknadno pristupjele članice optužene B. P., važnost i značaj optuženikove sugestije na sastanku 4. travnja 2007., snagu njegovog autoriteta, ustroj paralelnog sustava financiranja, odnosno tzv. "...", angažman F. M. d.o.o. iz kojeg su "izvlačena" gotovinska sredstva putem fiktivnog poslovanja u cilju stjecanja protupravne imovinske koristi, a jednako tako i pribavljanje dijela protupravne imovinske koristi putem plaćanja roba i usluga za potrebe i interes optužene H. d. z., za koje postupanje je upravo optuženi I. S., u okviru plana grupe koju je organizirao, dao sugestiju koja ima značaj naloga.

52.2. Prema tome, prvostupanjski je sud u obrazloženju svoje presude dao jasne i razumljive razloge o svim odlučnim činjenicama koja predstavljaju subjektivna i objektivna obilježja kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti, zbog čega nije ostvarena citirana postupovna povreda. Drugo je pitanje što se žalitelj s tim razlozima ne slaže čime, u stvari, pobija pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja. Stoga će ovi prigovori činjeničnog karaktera biti razmotreni u okviru žalbene osnove pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

53. Nadalje, optuženi I. S. u okviru ove bitne postupovne povrede ističe kako se u konkretnom slučaju radilo o donacijama društva F. M. d.o.o. političkoj stranci H. d. z., što potvrđuje opis zadnja dva knjiženja u poslovnim knjigama čiji zbroj ne prelazi 1.000.000,00 kuna, a ne o nelegalnom plaćanju roba i usluga u korist optužene H. d. z.. U tom smislu upućuje se na rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. rujna 2015. broj I Kž-Us 130/2014. iz kojeg proizlazi da sama okolnost što donacije nisu evidentirane u poslovnim knjigama još ne znači da je time ostvareno kazneno djelo.

53.1. Istaknutim žalbenim prigovorima optuženi I. S. opet osporava pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja. No, ovdje svakako treba reći da prvostupanjska presuda sadrži razloge o svim odlučnim činjenicama iz kojih jasno proizlazi zašto se radi o počinjenju kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. u vezi s člankom 52. KZ/11., koje uključuje i jedan od modaliteta pribavljanja protupravne imovinske koristi putem plaćanja roba i usluga u korist optužene H. d. z. Sud prvog stupnja daje jasne i detaljne razloge zbog čega se takvo inkriminirano postupanje ne može smatrati donacijama F. M. d.o.o., na što ne utječe niti činjenica na koji ih je način evidentirala u svojim poslovnim knjigama, a niti činjenica jesu li evidentirane u poslovnim knjigama optužene H. d. z. Stoga nema govora o počinjenju citirane postupovne povrede.

54. Također, nisu u pravu optuženi I. S. i druge osobe na koje je prenesena imovinska korist kada tvrde da je obrazloženje odluke o oduzimanju imovinske koristi nerazumljivo i proturječno, čime da je ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. Navedenu postupovnu povredu žalbe nalaze u dijelu obrazloženja u kojem prvostupanjski sud najprije priznaje da je optuženi I. S. ostvarenom zaradom u A. kupio dva stana tijekom 1992., a potom zaključuje da time nije učinio vjerojatnim zakonitost porijekla imovine u cjelini.

54.1. Doista, a kako se to tvrdi u žalbama, iz obrazloženja pobijane presude može se zaključiti da je optuženi I. S. zaradom u A. stekao dvije nekretnine tijekom 1992. nakon povratka u R. H., što bi ukazivalo na vjerojatnost da je njihovo podrijetlo zakonito, a da je istovremeno vrijednost navedenih nekretnina uračunao prilikom utvrđivanja ukupnog nesrazmjera u imovini optuženog S. i članova njegove obitelji za koje smatra da nemaju pokriće u zakonitim prihodima. Međutim, takva proturječnost nema značaj bitne povrede odredaba kaznenog postupka koji joj žalitelji pridaju jer se pobijana presuda može uspješno ispitati u odluci o proširenom oduzimanju imovinske koristi. Naime, prvostupanjski sud je naveo razloge zbog kojih smatra da optuženik i članovi obitelji nisu učinili vjerojatnim zakonito podrijetlo stečene imovine, ali je iz ukupnog nesrazmjera propustio ispustiti dio imovine za koju je utvrdio suprotno. Dakle, radi se o pravilno utvrđenim činjenicama iz kojih je izveden nepravilan zaključak, slijedom čega će ovi prigovori biti razmotreni u okviru žalbene osnove iz čl. 471. st. 2. ZKP/08.

55. Optuženi I. S. dalje smatra da je počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11., stavka 2. i stavka 3. u vezi s člankom 459. stavkom 6. ZKP/08. jer da je prvostupanjski sud "nedostatno i stereotipno" obrazložio odluku o kazni.

55.1. Nasuprot ovim žalbenim navodima, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da je sud prvog stupnja naveo jasne, dostatne i određene razloge o svim odlučnim činjenicama o kojima ovisi vrsta i mjera, kako pojedinačno utvrđenih kazni, tako i jedinstvene kazne zatvora na koju je osudio optuženog I. S., dajući razloge u skladu s člancima 41. i 47. KZ/11. Budući da je pri tome naveo olakotne i otegotne okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža, to nije ostvarena citirana postupovna povreda niti bi se radilo o arbitrarnoj odluci koja se povodom žalbe ne može ispitati u smislu povrede iz članka 468. stavka 2. ZKP/08.

55.2. Nastavno, nije ostvarena ni povreda iz članka 468. stavka 3. u vezi s člankom 459. stavkom 6. ZKP/08. jer su u procesu odmjerenja kazne pravilno primijenjene sve odredbe zakona, a drugo je pitanje jesu li utvrđene okolnosti pravilno vrednovane, o čemu će biti riječi pri ocjeni navoda žalbe zbog odluke o kazni.

56. U žalbi optužene H. d. z. upire se na bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. jer da prvostupanjski sud nije naveo razloge o odlučnim činjenicama u odnosu na svojstva optuženog I. S., kao odgovorne i službene osobe. Poziva se na odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I KŽ Us 130/2014. i Ustavnog suda Republike Hrvatske od 24. srpnja 2015. broj U-III-4149/2014. u kojima je upozoreno na navedeni problem. Smatra da povezivanje svojstva premijera u V. sa ministrima, kao službenim osobama, nije relevantno, već da je to arbitrarno tumačenje zakona od strane suda, pogotovo jer članak 87. stavak 3. KZ/97. taksativno nabroja krug službenih osoba, bez mogućnosti za proširenje tog pojma „smislenim tumačenjem“.

56.1. Suprotno tvrdnji žalbe, prvostupanjski je sud dao jasne, valjane i dostatne razloge zbog kojih smatra da je optuženi I. S. kao predsjednik V. R. H imao svojstvo službene osobe, povezujući svoja utvrđenja sa unutarnjim zakonodavstvom RH, ali i sa međunarodnim konvencijama. Jednako tako, naveo je dostatne razloge zbog kojih nalazi da je optuženi I. S. istovremeno postupao i kao odgovorna osoba optužene H. d. z. Osim toga, prvostupanjski je sud, obrazlažući pobijanu presudu, u konkretnom slučaju naveo i zašto smatra optuženu H. d. z. odgovornom za počinjenje kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. KZ/11. vezi s člankom 3. ZOPOKD-a, dajući razloge o temelju odgovornosti te pravne osobe, kao i djelatnostima koje obavlja politička stranka kao neprofitna organizacija. Druga je stvar što se optužena H. d. z. s takvim navodima ne slaže, o čemu će biti riječi u okviru žalbene osnove povrede kaznenog zakona.

57. Optužena H. d. z. dalje u žalbi ističe da je izreka nerazumljiva, proturječna sama sebi i razlozima presude. Navodi da je u izvorniku izreke pobijane presuda pravna osoba proglašena krivom i odgovornom, dok se u obrazloženju navode razlozi o odgovornosti pravne osobe, a ne krivnje. Stoga smatra da se ovakvom izrekom uvodi dualizam kaznenopravne odgovornosti koja ne smije biti podložna tumačenju, već jasno određena. Također, ističe da je ostvareno proturječje između izreke izvornika i izreke pisanog otpavka jer je u izvorniku optužena H. d. z. proglašena krivom, a u pisanom otpavku je proglašena odgovornom.

57.1. Točno je da je u uvodnom dijelu izvornika prvostupanjske presude na zapisniku s rasprave 9. studenog 2020. omaškom navedeno da je optužena pravna osoba, zajedno s ostalim optuženicama, fizičkim osobama, "kriva" zbog počinjenja kaznenog djela, što je pogrešno s obzirom na jasnu odredbu članka 5. ZOPOKD-a prema kojoj pravna osoba ne ostvaruje krivnju samostalno, već svoju odgovornost izvodi iz krivnje odgovorne osobe.

57.2. Međutim, navedeni propust odmah je ispravljen u nastavku izvornika presude utvrđivanjem "odgovornosti" optužene H. d. z. za učin kaznenog djela pod točkom 3. te izreke, a jednako proizlazi i iz pisanog otpavka presude, kao i nedvosmislenih razloga navedenih u njezinom obrazloženju. Stoga se ovdje ne radi o "dualizmu"

kaznenopravne odgovorne pravne osobe, već o običnoj tehničkoj pogrešci pri pisanju koja ne ostavlja nikakve dvojbe o tome za koje i kakvo kazneno djelo je optužena H. d. z. proglašena odgovornom pa se izreka i obrazloženje presude mogu nesmetano ispitati.

58. Kao daljnja bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. ističe se da sud u pobijanoj presudi obrazlaže zlouporabu položaja predsjednika V., iako se u izreci odgovorna osoba proglašava krivom zbog iskorištavanja položaja pa je izreka presude u tom dijelu proturječna njezinim razlozima. Time se uvodi novo postupanje odgovorne osobe te njezina krivnja za drugo obilježje kaznenog djela iz članka 291. KZ/11. za koje odgovorna osoba nije proglašena krivom. Na taj način, smatra žalitelj, uvode se odlučne činjenice koje nisu bile predmetom raspravljanja u prvostupanjskom postupku.

58.1. Ovi navodi žalbe nisu točni.

58.2. Upravo suprotno, prvostupanjski sud u razlozima presude obrazlaže da je odgovorna osoba proglašena krivom zbog iskorištavanja svog položaja, a temelj odgovornosti pravne osobe je upravo takvo kriminalno djelovanje odgovorne osobe. Prvostupanjski je sud za tu odluku u svemu naveo jasne i valjane razloge, koji nisu proturječni. Prvostupanjski sud nije naveo da bi odgovorna osoba zlouporabila svoje ovlasti predsjednika V. RH, već je pojašnjavao ulogu optuženog I. S. kao predsjednika V. RH i kao predsjednika političke stranke, dajući svoje argumente za njegovu odgovornost temeljem oba svojstva. Takvi žalbeni navodi ni na koji način ne dovode u pitanje ostvarenje bitnih obilježja tog kaznenog djela, a niti takvo obrazloženje predstavlja ostvarenje bitne povrede zbog koje se pobijana presuda ne bi mogla ispitati.

58.3. Prema tome, prvostupanjski je sud naveo valjane razloge kojima je pojasnio ulogu i svojstvo optuženog I. S. koji je terećeno kazneno djelo počinio kao predsjednik V. R. H., u svojstvu službene osobe, i kao predsjednik stranke optužene H. d. z., u svojstvu odgovorne osobe. Ova svojstva bit će predmetom razmatranja u okviru istaknute povrede kaznenog zakona.

59. Također, nije u pravu optužena H. d. z. kada tvrdi da je izreka proturječna obrazloženju presude jer da prvostupanjski sud u obrazloženju i izreci pobijane presude istovremeno navodi pojmove grupa, kriminalno udruženje ili pak zločinačka organizacija, a što bi dovelo do nemogućnosti ispitivanja pobijane presude.

59.1. Naime, prvostupanjski je sud naveo jasne i valjane razloge iz kojih proizlazi da se u konkretnom slučaju radilo o kaznenom djelu udruživanja za počinjenje kaznenog djela iz članka 333. KZ/97., koje je bilo organizirano u okviru grupe, kako ga definira članak 89. stavak 22. KZ/97. a navedeni razlozi nisu proturječni. Nigdje se u pobijanoj presudi, pa niti u njezinoj izreci, ne navodi pojam zločinačkog udruženja, kako ga poznaje KZ/11., osim u dijelu u kojem se pravilno obrazlaže pravni kontinuitet između kaznenih djela iz članka 333. KZ/97. i članaka 328. i 329. KZ/11. Izričaj "kriminalno udruženje" koristi se samo kao zbirni pojam zakonom predviđenih oblika povezivanja počinitelja te se ne može izjednačiti s pojmom "zločinačka organizacija" niti se optužena H. d. z. za takvo ponašanje tereti.

59.2. Nastavno, nisu osnovani niti žalbeni navodi optužene H. d. z. kojima ističe da se u pobijanoj presudi ne obrazlaže postojanje grupe, njezini ciljevi i uloga članova, čime opet upire na bitnu povredu.

59.3. Upravo suprotno, prvostupanjski je sud jasno naveo tko je organizator grupe, a tko su njezini članovi, obrazložio je ustroj i organizaciju grupe koja je djelovala s ciljem stvaranja paralelnog sustava financiranja i detaljno opisao uloge svih članova grupe, dajući valjane razloge o svim navedenim odlučnim činjenicama. Jednako tako, naveo je valjane, jasne i određene razloge kojima je obrazložio cilj grupe i zajedničko postupanje, koordinaciju i radnje svih članova poduzetih u okviru plana grupe s ciljem stjecanja protupravne imovinske koristi, kako za optuženog I. S., tako i za optuženu H. d. z. te druge osobe.

60. Nadalje, optužena H. d. z. ističe da pobijana presuda nema razloga o odlučnim činjenicama u odnosu na poslovni odnos F. M. d.o.o. i optužene H. d. z., čime upire na ostvarenje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. Tako se u žalbi tvrdi da je, osim za iznos gotovine iz dobiti, optužena H. d. z. proglašena odgovornom i za iznos od 5.781.232,04 kn koji predstavlja protuvrijednost roba i usluga koje je F. M. d.o.o. isporučila optuženoj H. d. z., a nije naplatila. Smatra da ovaj dio inkriminacije prvostupanjski sud obrazlaže pukim utvrđenjem da F. M. d.o.o. nije financijski teretila optuženu H. d. z. za te iznose, a da ova u svojim poslovnim knjigama nije evidentirala predmetna dobra i usluge i to po nalogu optuženog I. S., što nisu dostatni razlozi. Napominje da prvostupanjski sud nije obrazložio u čemu nalazi protupravnost i nezakonitost tog odnosa te iz kojih dokaza proizlazi da je tako postupljeno po nalogu optuženog I. S. Također, izostali su obrazloženje i stav suda o protupravnom ponašanju odgovorne osobe F. M. d.o.o. te o protupravnom ponašanju odgovornih osoba H. d. z., kao i o njihovom međusobnom dogovoru. Osim toga, u pobijanoj presudi nije obrazloženo ni temeljem čega sud zaključuje o dogovoru organizirane grupe i njenom cilju, u kojem je opsegu i količini dogovoreno plaćanje, je li optuženi I. S. nakon toga davao upute optuženoj B. P. te je li takvo postupanje posljedica povrede konkretnih propisa. Stoga ostaje, kako se to zaključuje u žalbi, samo „spekulirati što je sud, o protupravnosti ovog ponašanja imao na pameti“.

60.1. Ovdje treba reći da optužena H. d. z. u svojoj žalbi po branitelju D. B. iznosi izuzetno opširne razloge koje istovremeno podvodi pod razne žalbene osnove pri čemu, osim suvišne reprodukcije provedenih dokaza, postavlja i brojna retorička pitanja koja bi, po mišljenju žalitelja, trebala sama po sebi dati neki odgovor. Zbog toga je ovaj žalbeni sud imao stanovite poteškoće pri ocjeni kojim se razlozima žalbe obrazlažu pojedine žalbene osnove.

60.2. Suprotno tvrdnjama žalbe, prvostupanjski sud je valjano i jasno obrazložio postojanje paralelnog sustava financiranja, tzv. „...“, kojim je optužena H. d. z. stekla protupravnu imovinsku korist. Pri tome je detaljno analizirao odnos F. M. d.o.o. i optužene H. d. z. koji se odvijao putem plaćanja roba i usluga u korist i za potrebe optužene H. d. z. u ukupnom iznosu od 5.781.232,04 kn. U tom smislu dao je sve važne razloge zbog kojih je zaključio da se navedeni iznos ne može smatrati donacijama u korist optužene H. d. z. Naveo je valjane i jasne razloge, utemeljene na

financijsko knjigovodstvenom vještačenju i iskazima optuženog M. B., pok. N. J., svjedoka A. P. L., B. D. i niza drugih svjedoka iz kojih proizlazi da je iznos od 15.471.265,06 kn "izvučen" iz F. M. d.o.o. putem fiktivnog poslovanja s društvima O. d.o.o., K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o., a koji, zbrojen sa iznosom dobiti F. M. d.o.o. od 8.632.000,00 kn, predstavlja iznos koji je pok. N. J. predala optuženom M. B. (24.103,265,03 kn). Također, u pobijanoj presudi navedeni su jasni, valjani i određeni razlozi kojima je obrazloženo zbog čega od tako ukupno predanog iznosa upravo iznos od 8.828.265,03 kn predstavlja protupravnu imovinsku korist koju je stekla optužena H. d. z. (uz 5.781.232,04 kn). Osim toga, prvostupanjski je sud valjano i detaljno analizirao odnos F. M. d.o.o. sa 29 trgovačkih društava u pretežitom ili isključivom vlasništvu RH te javnih institucija čijim nezakonitim poslovanjem je ostvarena protupravna imovinska korist za optuženu H. d. z., dajući valjane i jasne razloge o odnosu F. M. d.o.o. i optužene H. d. z. u okviru paralelnog sustava financiranja. Pri tome je obrazložio zbog čega smatra da su tim poslovima izigravani propisi o javnoj nabavi, a što je sve posljedica naloga optuženog I. S. i plana grupe kojim je cilj bio osigurati angažman F. M. d.o.o., kako bi se ostvarila protupravna korist za optuženog I. S., optuženu H. d. z. i druge osobe. Nenavođenje konkretno povrijeđenih odredbi Zakona o javnoj nabavi u izreci presude ne predstavlja ovu bitnu povredu odredaba kaznenog postupka, kako smatra žalitelj, jer se ovdje ne radi o tzv. "blanketnoj zakonskoj normi" kod koje bi to bilo obilježje kaznenog djela. Konačno, prvostupanjski je sud dao valjane i određene razloge temeljem kojih je zaključio o postojanju plana i dogovora po kojem je grupa djelovala, navodeći personalne i materijalne dokaze za taj zaključak.

60.3. Dakle, obrazloženje presude sadrži sve razloge o odlučnim činjenicama temeljem kojih se pravilnost odluke suda prvog stupnja može s uspjehom ispitati. Drugo je pitanje što se žalitelj s razlozima prvostupanjskog suda ne slaže i time, ustvari, pobija pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja.

61. Konačno, optužena H. d. z. smatra ostvarenom ovu bitnu povredu time što presuda nema razloga u odnosu na odluku o novčanoj kazni koja joj je izrečena, a nije jasno ni koji je zakon je primijenjen jer nisu navedene Narodne Novine (151/03. ili 110/07.), iako se raspon kazni za pravnu osobu mijenjao.

61.1. Protivno tim žalbenim navodima, prvostupanjski je sud dao dostatne razloge kojima je ocijenio značaj svih utvrđenih okolnosti relevantnih za odluku o visini novčane kazne, vodeći računa o rasponima te kazne propisanim člankom 10. stavku 3. ZOPOKD-a. Stoga nije počinjena citirana postupovna odredba, na koju upire žalitelj. Točno je da prvostupanjski sud prilikom odmjeravanja kazne nije precizirao Narodne Novine u kojima je primijenjeni zakon objavljen, a što je trebao učiniti s obzirom na činjenicu da se tijekom inkriminiranog razdoblja i nakon toga izmijenio raspon propisane novčane kazne. Međutim, to ne utječe na razumljivost presude niti je odlukom o kazni prekoračena ovlast koju sud ima po zakonu.

61.2. Naime, optuženoj H. d. z. se optužnicom stavljalo na teret kazneno djelo iz članka 337. stavka 4. KZ/97. u vezi s člankom 3. ZOPOKD-a, a koje ima pravni kontinuitet u kaznenom djelu iz članka 291. stavku 2. KZ/11. u vezi s člankom 3. ZOPOKD-a, pa je prvostupanjski sud, nakon što je obrazložio postojanje pravnog kontinuiteta i primjenu blažeg zakona, visinu novčane kazne povezao s ograničenjem

propisane kazne zatvora do 10 godina koja se odgovornoj osobi, u konkretnom slučaju, za to kazneno djelo, može izreći.

61.3. Nadalje, prema članku 10. stavku 3. ZOPOKD-a („Narodne Novine“ broj 151/03.) za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora s posebnom najvećom mjerom od 10 godina zatvora bila je za pravnu osobu propisana novčana kazna od 15.000,00 kn do 4.000.000,00 kn, prema članku 10. stavku 3. ZOPOKD-a („Narodne Novine“ broj 110/07.), povećan je zakonski maksimum na 7.000.000,00 kn, a prema članku 10. stavku 3. ZOPOKD-a („Narodne Novine“ broj 143/12.) propisano je da se pravna osoba može kazniti novčanom kaznom od 30.000,00 do 12.000.000,00 kuna. S tim u vezi, prvostupanjski sud bio je dužan primijeniti odredbe ZOPOKD-a („Narodne Novine“ broj 151/03. i 110/07.), jer je to zakon koji je važio u vrijeme počinjenja kaznenog djela, a kasniji zakon nije blaži. Novčana kazna koja je izrečena optuženoj H. d. z. (3.500.000,00 kn) je u okviru tog zakonskog raspona, pri čemu su obrazložene okolnosti kojima se prvostupanjski sud rukovodio prilikom izricanja te kazne. Stoga se pobijana presuda može ispitati i u tom dijelu, iako prvostupanjski sud nije izričito naveo koji je zakon primijenio.

62. Optuženi M. B. u žalbi upire da je izreka pobijane presude nejasna i proturječna sama sebi u dijelu u kojem se opisuje njegova uloga pod točkama 1. i 2. izreke, čime sadržajno ističe postupovnu povredu iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. Tako ističe da se u točki 1. izreke pobijane presude opisuje njegov supočiniteljski aktivitet, a u točki 2. izreke mu se inkriminira da je pomagatelj.

62.1. Nije u pravu optuženi M. B. kada tvrdi da je izreka pobijane presude nejasna i proturječna u pogledu njegove uloge u počinjenju terećenih kaznenih djela. Iz činjeničnog opisa pod točkom 1. pobijane presude jasno proizlazi da je optuženi M. B. tijekom inkriminiranog razdoblja bio član grupe organizirane za počinjenje kaznenog djela, a u tom dijelu se jasno opisuju uloge organizatora i ostalih članova grupe. Iz takvog činjeničnog opisa niti ne proizlazi tko je supočinitelj, a tko ima ulogu pomagatelja u ukupno terećenoj kriminalnoj djelatnosti optuženika. Navedeno proizlazi iz dijela činjeničnog opisa pod točkom 2. izreke kojim su opisane njegove radnje pomaganja u počinjenju produljenog kaznenog djela iz članka 291. KZ/11. Zbog toga, nema govora da bi izreka pobijana presuda time bila nejasna ili proturječna.

63. Dalje, optuženi M. B. tvrdi da je izreka presude nejasna jer da iz točaka 1. i 2. izreke, a niti iz obrazloženja presude, nije jasno u odnosu na koje kazneno djelo je primijenjen institut produljenog kaznenog djela iz članka 52. KZ/11. Također, upire da pobijana presuda nema razloga o odlučnim činjenicama koje se odnose na primjenu blažeg zakona u pitanju tog instituta pa je time ostvarena citirana postupovna povreda u vezi sa člankom 29. stavkom 1. u vezi s člankom 31. stavkom 1. Ustava i članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Konvencije. Takvo postupanje dovodi do nepravčnosti postupka jer optuženik ima pravo na obrazloženu sudsku odluku (poziva se na odluku ESLJP-a *Gorou protiv Grčke* i odluku Ustavnog suda RH broj U-III-4149/2014.). S obzirom na to da je članak 61. KZ/97. za optuženika povoljniji, prvostupanjski je sud primijenio stroži zakon, a to je rezultiralo pogrešnom odlukom o kazni.

Također, ističe da pobijana presuda nema razloga u odnosu na sve kaznene zakone mjerodavne za ocjenu koji je najblaži te s tim u vezi nema analize pravnog kontinuiteta u skladu s člankom 3. stavcima 2. i 3. KZ/11. Zato je pogrešna primjena blažeg zakona rezultirala pogrešnom pravnom kvalifikacijom kaznenog djela prema članku 291. stavku 2. KZ/11 koji je po zapriječenju kazni stroži od kaznenog djela iz članka 337. stavka 4. KZ/97 koji je bio na snazi u vrijeme događaja.

63.1. Ovim navodima žalbe isprepliću se prigovori procesnih povreda i pravilne primjene zakona pa će na njih ovdje biti sveobuhvatno odgovoreno.

63.2. Nisu osnovani žalbeni navodi optuženog M. B. kojima upire na postupovnu povredu iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08. tvrdnjom da je nejasno u odnosu na koje kazneno djelo je primijenjen institut produljenog kaznenog djela za što u presudi nisu dani razlozi.

63.3. Naime, optuženik je pod točkom 1. pobijane presude osuđen zbog počinjenja kaznenog djela iz članka 333. stavka 3. KZ/97., na koje se ionako ne primjenjuje konstrukcija produljenog kaznenog djela s djelima koja su proizašla iz plana grupe. S druge strane, optuženik je u stjecaju osuđen i zbog produljenog kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. u vezi s člankom 38. KZ/11. pod točkom 2. pobijane presude. Stoga, neovisno što se primjena članka 52. KZ/11. u izreci presude navodi zbirno, jasno je da se odnosi samo na kazneno djelo pod točkom 2. izreke jer to nedvojbeno slijedi iz činjeničnih opisa kaznenih djela, njihove pravne prirode, ali i izričitih razloga navedenih na stranici 194. obrazloženja te presude.

63.4. Nastavno nije počinjena niti bitna povreda odredaba postupka zbog izostanka razloga o tome je li blaže produljeno kazneno djelo po članku 61. KZ/97. ili po članku 52. KZ/11. S obzirom na to da je prvostupanjski sud obrazložio zašto smatra da je cjelovita primjena odredbi KZ/11. blaža u odnosu na odredbe KZ/97., jasno je da je kazneno djelo pravilno označio prema blažim odredbama, pa tako i u odnosu na odredbu članka 52. stavaka 1. KZ/11. koja se u tom dijelu ne razlikuje od članka 61. KZ/97.

63.5. Također, nisu osnovani prigovori vezano za pravilnu primjenu blažeg zakona. Apstraktnom usporedbom odredbe članka 61. KZ/97. i članka 52. KZ/11. žalitelj smatra da bi primjena zakona iz vremena učina djela za njega bila povoljnija. Nasuprot tome, pri ocjeni o tome koji je zakon blaži treba poći od konkretnog počinitelja i njegovog kaznenog djela uzimajući u obzir odredbe zakona u cjelini. S obzirom da je, prema ustaljenoj i više puta obrazloženoj sudskoj praksi, kazneno djelo iz članka 291. stavka 2. KZ/11. za počinitelja blaže zbog povišenog iznosa znatne imovinske koristi, kao obilježja kvalificiranog oblika djela, to je taj zakon potrebno cjelovito primijeniti i u odnosu na pravno i logički povezane odredbe o produljenom djelu. Osim toga, odredba članka 52. stavka 5. KZ/11. koju žalitelj smatra nepovoljnijom za odmjeravanje kazne u konkretnom slučaju uopće nije primijenjena niti je optuženiku izrečena stroža kazna od one zapriječene u članku 337. stavcima 1., 3. i 4. KZ/97. zbog čega su ovi navodi žalbe očito promašeni.

63.6. Protivno daljnjim žalbenim navodima, prvostupanjski sud naveo je jasne, valjane i dostatne razloge o postojanju pravnog kontinuiteta u odnosu na kazneno

djelo iz članka 337. KZ/97. kao materijalnog kaznenog zakona koji je bio na snazi *tempore criminis*, u odnosu na kazneno djelo iz članka 291. KZ/11. kao zakona koji je stupio na snagu u tijeku prvostupanjskog postupka. Jednako tako, za svoju ocjenu u pogledu primjene odredbe članka 3. KZ/11. vezano za visinu znatne imovinske koristi kao kvalifikatornog obilježja, naveo je valjane razloge koje u cijelosti prihvaća i ovaj drugostupanjski sud.

63.7. Naime, ocjena pravnog kontinuiteta i primjena blažeg zakona izložena u prvostupanjskoj presudi potpuno je sukladna ustaljenoj sudskoj praksi, izraženoj u brojnim odlukama Vrhovnog suda Republike Hrvatske (primjerice broj I KŽ 501/16-4, I KŽ 266/16-6, I KŽ 574/13-9, I KŽ 476/13-8, I KŽ 60/13-4, I KŽ 863/12-7, I KŽ 398/12-7, I KŽ 440/11-4).

63.8. Točno je da je za kazneno djelo iz članka 337. stavka 4. KZ/97., propisana kazna zatvora od jedne do 10 godina, a za kazneno djelo iz članka 291. stavka 2. KZ/11. u rasponu od jedne do 12 godina. Međutim, neovisno o tome, treba voditi računa da visina zakonskog obilježja „znatna imovinska korist“, odnosno „znatna šteta“ kod tog kaznenog djela, prema odredbi članka 87. stavka 29. KZ/11., postoji kada vrijednost imovinske koristi, odnosno štete prelazi 60.000,00 kuna, dok je prema ranijem pravnom shvaćanju ovoga suda vrijednost „znatne imovinske koristi“ kod kaznenog djela iz članka 337. stavak 4. KZ/97. postojala kada njezina vrijednost prelazi iznos od 30.000,00 kuna. Kako je, dakle, povišeno vrijednosno ograničenje potrebno za ostvarenje obilježja kvalificiranog oblika kaznenog djela, to je KZ/11. za optuženika blaži od KZ/97. Drugim riječima, neovisno o tome je li neki počinitelj ostvario imovinsku korist čija vrijednost višestruko nadmašuje oba navedena iznosa, ostaje činjenica da počinitelj prema odredbama KZ/11. teže ulazi u kriminalnu zonu kvalificiranog oblika kaznenog djela pa je samim time ovaj zakon za njega povoljniji. Dakle, u konkretnom slučaju, za optuženika je blaži KZ/11., time da je sud u tom slučaju vezan maksimumom propisane kazne iz članka 337. stavka 4. KZ/97. pa ne može izreći kaznu težu od 10 godina zatvora.

63.9. Jednako tako, nisu osnovani ni žalbeni navodi optuženog M. B. da je trebalo primijeniti KZ/97. kao blaži zakon jer da njegove radnje pomaganja ne zadiru u osnovni ili kvalificirani oblik kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti. Upravo suprotno, optuženom M. B. se stavlja na teret da je on pomogao u počinjenju produljenog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti, čime je ostvarena znatna imovinska korist koja premašuje 60.000,00 kn. Time njegove radnje doprinose u počinjenju kvalificiranog oblika tog kaznenog djela. Već je rečeno da je kazneno djelo iz članka 291. stavka 2. KZ/11. blaže u odnosu na KZ/97. upravo zbog vrijednosti znatne imovinske koristi, s ograničenjem u izricanju kazne zatvora do 10 godina, a to se svakako odnosi i na pomagatelja u počinjenju tog kaznenog djela. Prema članku 38. KZ/11. propisano je da tko drugome pomogne u počinjenju kaznenog djela, kaznit će se kao da ga je sam počinio, a može se i blaže kazniti. Stoga blaže kažnjavanje pomagatelja, na što smjera optuženik u svojoj žalbi, može biti odlučno prilikom odmjeravanja kazne, ali ne utječe na pravnu kvalifikaciju djela.

64. Optuženi M. B. ističe još i bitnu povredu odredaba kaznenog postupka u dijelu odluke o kazni jer da su u obrazloženju presude izostavljeni razlozi o olakotnim okolnostima, a razlozi o utvrđenim otegotnim okolnostima su nejasni.

64.1. Suprotno tome, pobijana presuda i u tom je dijelu jasno i valjano obrazložena pa se ovi navodi žalbe, u stvari, svode na tezu o pogrešnom vrednovanju relevantnih okolnosti, o čemu će biti riječi pri odluci o kazni.

65. Optužena B. P. tvrdi da u pobijanoj presudi nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama iz kojih bi bilo razvidno postojanje svijesti optuženice o nezakonitom porijeklu primljenog novca niti o motivima takvog njezinog ponašanja (nije ostvarila protupravnu korist sebi niti svojoj obitelji), čime upire na bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08.

65.1. Protivno tim žalbenim navodima, iz obrazloženja prvostupanjske presude proizlazi da je sud izvršio sveobuhvatnu analizu dokaza te naveo jasne i valjane razloge temeljem kojih smatra dokazanim da je optuženica, osim objektivnih, ostvarila i subjektivna obilježja inkriminiranih kaznenih djela. Obrazlažući iz kojeg razloga smatra da takve svijesti i volje kod optuženice nije bilo, žaliteljica zapravo osporava činjenične zaključke prvostupanjskog suda, o čemu će biti riječi u nastavku ove presude.

66. Optuženi I. S. u žalbi tvrdi da mu je teško povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno Ustavom i Konvencijom zbog povrede konfrontacijskog prava, čime upire na povredu iz članka 468. stavaka 2. i 3. ZKP/08. i članka 6. točke 3. d) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te članka 29. stavka 2. točke 6. Ustava Republike Hrvatske. Optužena H. d. z. također prigovara povredi prava na pošteno suđenje zbog povrede konfrontacijskog prava kao sastavnice načela pravičnosti i izostanku odgovarajućeg obrazloženja u tom pogledu. Smatra da je time ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 2. ZKP/08.

66.1. Suština žalbe optuženog I. S. svodi se na tvrdnju da je osuđen u nepravičnom postupku na temelju iskaza suoptuženika M. B., R. M. i B. P. te pok. (ranije suoptužene) N. J. koje nije mogao ispitati, a koji su ga lažno teretili radi vlastitih probitaka. Optužena H. d. z. tvrdi da se presuda temelji na nekonfrontiranim iskazima optuženog M. B. i optužene B. P. te pok. N. J., time da je obrazloženje prvostupanjskog suda u pitanju je li nemogućnost konfrontiranja otklonjena drugim činiteljima protuteže, prema mišljenju žalitelja, "paušalno, nepovezano i suhoparno".

66.1.1. Ovi navodi žalbe nisu osnovani. Prije svega, treba napomenuti da ZKP/08. ne sadrži odredbu koja bi ograničavala dokaznu snagu iskaza suoptuženika kojeg optuženik nije imao priliku ispitati, primjerice jer je suoptuženik u međuvremenu umro ili jer odbija iskazivati ili odgovarati na pitanja optuženika. U takvoj situaciji, treba primijeniti ustavne i konvencijske standarde prava na konfrontaciju. To je učinjeno u rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. rujna 2015. broj I Kž-Us 130/2014. kojim je ukinuta ranija osuđujuća presuda i kojom je predmet upućen na ponovljeno suđenje i odluku, pozivom na presude Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) *Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (2011.) i *Kaste i Mathisen protiv Norveške* (2006).

66.1.2. Konfrontacijsko pravo sadržano je u članku 29. stavku 2. alineji 6. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 56/90., 135/97., 8/98. – pročišćeni tekst,

113/00., 124/00. – pročišćeni tekst, 28/01., 41/01. – pročišćeni tekst, 55/01. – ispravak, 76/10., 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14. – dalje: Ustav) i članku 6. stavku 3. točki d) Konvencije. Mjerodavna praksa Ustavnog suda RH sadržana je osobito u odlukama U-III-652/2018 od 28. svibnja 2020., broj: U-III-3423/2017 od 9. listopada 2019., broj: U-III-3312/2017 od 9. listopada 2019., broj: U-III-821/2019 od 5. ožujka 2020., broj: U-III-3088/2017 od 6. svibnja 2020., broj: U-III-4140/2018 odluka od 6. svibnja 2020., a praksa ESLJP-a, uz već navedene presude, još i u presudama *Schatschaschwili protiv Njemačke (2015.)*, *Vidgen protiv Nizozemske (2019.)*, *Sievert protiv Njemačke (2012.)* i *El Khoury protiv Njemačke (2015.)*.

66.1.3. Navedene odredbe Ustava i Konvencije podrazumijevaju da, prije nego što optuženik može biti osuđen, svi dokazi protiv njega moraju, u pravilu, biti izvedeni u njegovoj prisutnosti na javnoj raspravi u svrhu kontradiktornog raspravljanja. Iznimke od tog načela su moguće, ali ne smiju kršiti prava obrane koja zahtijevaju da se optuženiku omogući primjerena i stvarna mogućnost osporavanja i ispitivanja svjedoka protiv njega, bilo u vrijeme kada svjedok daje svoju izjavu, bilo u kasnijoj fazi postupka (*Al-Khawaja*, stavak 118.).

66.1.4. No, prihvaćanje iskaza danog u ranijoj fazi postupka, a ne onog koji svjedok daje na raspravi, ne protivi se kao takvo konfrontacijskom pravu. Naime, ESLJP ne smatra nužnim davanje prednosti iskazu svjedoka danom pod prisegom i na javnoj raspravi u odnosu na druge iskaze istog svjedoka [*Vidgen protiv Nizozemske (odluka)*, *Šekerija protiv Hrvatske točke 121. i 122.*].

66.1.5. Pri tome, pojam "svjedok" ima autonomno značenje neovisno o klasifikaciji u nacionalnom pravu (*Sibgatullin protiv Rusije*, točka 45.; *S.N. protiv Švedske*, točka 45.). Pojam obuhvaća dokaz koji u bitnoj mjeri može poslužiti kao osnova za osudu, pa uključuje i suoptuženika (*Lucà protiv Italije*, točka 41.).

66.1.6. Konfrontacijsko pravo nije apsolutno pa povreda tog prava ne dovodi automatski do povrede prava na pravično suđenje. U presudi *Schatschaschwili* navedena su mjerila prema kojima se ocjenjuje je li povreda konfrontacijskog prava dovela do povrede pravičnosti postupka. Treba ocijeniti: (1) je li postojao valjan razlog za odsutnost svjedoka i prihvaćanje neprovjerenog iskaza odsutnog svjedoka kao dokaza; (2) je li iskaz odsutnog svjedoka predstavljao jedini ili odlučujući temelj za optužnikovu osudu. Pri tome, pojam „odlučujući“ treba usko tumačiti na način da označava iskaz takvog značaja ili važnosti da je vjerojatno da će biti odlučujući za ishod predmeta. Što su potvrđujući dokazi jači, to je manje vjerojatno da će se iskaz odsutnog svjedoka tretirati kao odlučujući; (3) je li bilo dovoljno uravnotežujućih činitelja, uključujući jaka postupovna jamstva, koji bi nadoknadili teškoće koje obrana trpi kao posljedicu prihvaćanja neprovjerenog iskaza, te koji bi osigurali da je suđenje u cjelini bilo pošteno. Treba razmotriti pristup raspravnog suda neprovjerenom dokazu, dostupnost i snagu daljnjih inkriminirajućih dokaza i postupovne mjere koje su poduzete kako bi se nadoknadila nemogućnost izravnog unakrsnog ispitivanja svjedoka na suđenju (*Schatschaschwili*, točke 119. -131.).

66.1.7. Međutim, treba razlikovati "odsutne svjedoke" od svjedoka koji sudjeluju u postupku, ali koje optuženik ne može usmeno ispitati u svrhu osporavanja njihove istinitosti i pouzdanosti. Naime, odbijanje svjedoka da dade izjavu ili odgovori na

pitanja na sudu može biti opravdano s obzirom na posebnu prirodu položaja svjedoka u postupku (*Vidgen*, točka 42., *Sievert*, točka 60.). ESLJP tako prihvaća obvezu sudova da tijekom suđenja poštuju želju svjedoka da ne odgovara na pitanja koja bi ga mogle podvrći riziku kaznenog progona, a pravo na šutnju i povlastica od samooptuživanja su općepriznati međunarodni standardi sadržani u samoj srži pojma prava na pravično suđenje (*Sievert*, točka 61., *El Khoury*, točka 97.) Treba razlikovati situacije u kojima svjedok odbija iskazivati (*Vidgen*) od situacija u kojima svjedok odbija odgovarati samo na pitanja obrane (*Sievert*, *El-Khoury*). Prema tumačenju ESLJP-a i ovdje treba ocijeniti pravičnost postupka u cjelini, vodeći računa o mjerilima iz presuda *Al-Khawaye* i *Schatschaschwilia* (usporedi, *Gani protiv Španjolske*, točke 40.-42., *Vidgen protiv Nizozemske* točke 38.-41., *Sievert protiv Njemačke*, točke 58. i 67.).

66.1.8. U pobijanoj presudi prvostupanjski je sud zaključio da su iskazi optuženog M. B., optužene B. P. i pok. (ranije suoptužene) N. J. bili nekonfrontirani, a iskaz optuženog R. M. konfrontiran dokaz, da nekonfrontirane dokaze treba podvrgnuti najpažljivijoj ispitnoj provjeri (list 192 pobijane presude) i da su nekonfrontirani dokazi bili osnaženi drugim dokazima koji su u značajnom stupnju bili temelj osuđujuće presude u odnosu na obje točke optužbe. Nasuprot tome, prvostupanjski je sud ispustio iz izreke pobijane presude one dijelove inkriminacije za koje od dokaza postoji samo i jedino nekonfrontirani iskaz optuženog M. B. (predaja optuženom I. S. 15.000.000 kuna, list 192, 270) i određena plaćanja u interesu i u korist optužene H. d. z. (list 192 i 282, pobijane presude).

66.1.9. Izloženi zaključak prvostupanjskog suda je, protivno žalbenim tvrdnjama optuženog I. S. i optužene H. d. z. i prema ocjeni Vrhovnog suda Republike Hrvatske kao drugostupanjskog suda pravilan i zakonit, iz sljedećih razloga:

66.2. U odnosu na iskaz optuženog M. B.:

66.2.1. Optuženi M. B. ispitan je u prethodnom postupku ukupno 18 puta. Ispitivanje je provedeno sukladno odredbama važećeg Zakona o kaznenom postupku prema kojima se ispitivanje provodi bez pozivanja suoptuženika i njihovih branitelja. Naime, smisao je odredbi ZKP/08. da se pravo na konfrontaciju u pravilu ostvaruje na raspravi, kako je to izraženo u više odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske (vidi I Kž 450/2018. i druge). U tom stadiju postupka nije bilo moguće predvidjeti da će kasnije, u raspravnom stadiju postupka, optuženik odbiti odgovarati na pitanja obrane (usporedi, *Sievert protiv Njemačke*, točka 60.). Prigovor optuženog I. S. da veći broj ispitivanja u prethodnom postupku upućuje na nepouzdanost, razmotren je u okviru žalbene osnove zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

66.2.2. Tijekom prvog suđenja optuženi M. B. ispitan je na raspravi 23. listopada 2013., 17. veljače 2014. i 24. veljače 2014. Iz sadržaja zapisnika od 23. listopada 2013. proizlazi da je optuženi M. B. iznosio obranu u kojoj je u bitnom ponovio svoj iskaz iz prethodnog postupka te je odgovarao na pitanja suda. Optuženi I. S. je stavio primjedbe na njegov iskaz (zapisnik od 28. listopada 2013.). Iz sadržaja zapisnika od 17. i 24. veljače 2014. razvidno je da je optuženi M. B. pristao odgovarati na pitanja suda. Obrana optuženog I. S. imala je općenite primjedbe na pouzdanost iskaza, a optužena H. d. z. nije imala primjedbi. S druge strane, iznoseći obrane suštinski je

replicirao obrani optuženog I. S. (npr. 17. veljače 2014. optuženi M. B. u svojoj obrani iznosi tvrdnje "vezano za navode koji su proizašli iz današnje dopune iskaza optuženog S.", poledina lista 47348). Neki od primjera takvog osvrtnja na obranu optuženog I. S. i tijek postupka su analiza njihovog odnosa i opskrblijvanje "broda R."

66.2.3. Tijekom ponovljenog suđenja optuženi M. B. je ispitan na raspravi 10. i 11. ožujka 2020. Na ovoj raspravi odbio je odgovarati na pitanja stranaka kao i na pitanja suda. Izjavio je da je tijekom prvog i ponovljenog suđenja samo jednom izostao s rasprave te je dobro čuo sve iskaze. Bio mu je poznat sadržaj završnih govora iz prethodnih suđenja u kojima se problematizirala kvaliteta i pouzdanost njegovog iskaza. Tako se u obrani, posebno referirao na prirodu odnosa sa optuženim I. S. Obrana optuženog I. S. ponovno je prigovarala pouzdanosti iskaza.

66.2.4. U daljnjem tijeku ponovljenog postupka, optuženi M. B. ispitan je nakon izmjene optužnice na raspravi 1. listopada 2020. Izjavio je da ostaje kod svih navoda iskaza koje je iznosio u ovom postupku te tome nema što drugo za dodati. Iz sadržaja zapisnika, proizlazi da nije bilo pitanja za ovog optuženika. Prema tome, sadržaj ovog zapisnika upućuje na mogućnost postavljanja pitanja, iz čega bi se moglo zaključiti da su se žalitelji odrekli prava na konfrontaciju. Međutim, s pravom je prvostupanjski sud s oprezom pristupio takvom zaključku, ocijenivši da je ipak riječ o nekonfrontiranom dokazu jer sadržaj zapisnika od 1. listopada 2020. treba dovesti u vezu s ranijim očitovanjima. Naime, na raspravi 1. listopada 2020. u stvari, bila je riječ o tehničkom očitovanju na izmjenju optužnice, dok je svoju obranu optuženi M. B. na ponovljenom suđenju stvarno iznosio 10. i 11. ožujka 2020.

66.2.5. Prema tome, iako je optuženi M. B. tijekom suđenja odbijao odgovarati na pitanja žalitelja, izložena kronologija upućuje na zaključak da su žalitelji imali na raspolaganju više mogućnosti koje su im mogle otkloniti tu teškoću (usporedi, *Sievert*, točka 63.). Prije svega, i prvostupanjski sud i stranke mogli su pratiti iskazivanje optuženog M. B. koji je tijekom prvog suđenja odgovarao na brojna pitanja suda. Dalje, obrana tijekom suđenja, a osobito na raspravi 1. listopada 2020., nije pokušala inicirati postavljanje pitanja putem suda kao posrednika. U pogledu rasprave 1. listopada 2020. time bi se nedvojbeno razjasnilo je li na toj raspravi optuženi M. B. promijenio svoj stav u pogledu odgovaranja na pitanja obrane. Pored toga, žalitelji su tijekom postupka imali prilike stavljati primjedbe na iskaz optuženog M. B. što su i činili, a iznoseći dalje svoje obrane na raspravama, optuženi M. B. je na te primjedbe i reagirao. To je barem u jednoj mjeri moglo olakšati teškoće u kojima se našla obrana.

66.2.6. Iskaz optuženog M. B. je bio jedan od odlučujućih dokaza za odluku o krivnji optuženog I. S., a time i za odgovornost optužene H. d. z. Po prirodi stvari, s obzirom na konspirativnost i koruptivnu prirodu djela koje se odvijalo u samom političkom vrhu i s obzirom na taktiku organizatora, bez iskaza sudionika ne bi bilo moguće donošenje presude u obliku i sadržaju kakvu je donio prvostupanjski sud. Međutim, pored iskaza optuženog M. B., na ulogu optuženog I. S. kao organizatora i korisnika sredstava koje je grupa pribavila, upućuju i drugi dokazi kako je to utvrđeno u okviru žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

66.2.7. Prvostupanjski sud oprezno je pristupio iskazu suoptuženog M. B. To je izričito navedeno na više mjesta u pobijanoj presudi, a takvu deklaraciju potvrđuje i meritum odluke, prema kojem je osuđujuća presuda donesena samo u odnosu na one dijelove iskaza koji su potvrđeni drugim dokazima. Pouzdanost iskaza optuženog M. B. koju je žalitelj osporavao tijekom suđenja nizom dokaznih prijedloga, posebno je preispitana u okviru žalbene osnove zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, koje je ocijenjeno pravilnim i potpunim.

66.3. U odnosu na optuženog R. M.:

66.3.1. Optuženi R. M. ispitan je u prethodnom postupku 9. studenog 2011. Iako tom prilikom, sukladno odredbama zakona, žalitelji nisu bili pozvani, ispitivanje je zabilježeno kamerom, što je već samo po sebi važan činitelj protuteže (*Schatschaschwili*, točka 127).

66.3.2. Na prvom suđenju optuženi R. M. ispitan je 28. listopada 2013., 17. veljače 2014. i 24. veljače 2014. Na prvoj raspravi pristao je odgovoriti samo na jedno pitanje branitelja optuženog I. S., a odgovarao je na pitanja optužene H. d. z. Optuženi I. S. stavio je primjedbu kojom je osporavao istinitost njegovog iskaza u dijelu kojim ga je teretio. Potom, na raspravama 17. i 24. veljače 2014. optuženi R. M. pristao je odgovarati na pitanja, no pitanja ili nije bilo (rasprava 17. veljače 2014.) ili je optuženi I. S. postavio jedno pitanje, nakon čega nije bilo daljnjih pitanja (rasprava 24. veljače 2014.).

66.3.3. Na ponovljenom suđenju optuženi R. M. ispitan je 11. ožujka 2020. Tada su pročitani i reproducirani njegovi raniji iskazi dani tijekom prethodnog postupka i suđenja, a optuženik je odgovarao na brojna pitanja suda. Nije pristao odgovarati na pitanja stranaka. Branitelj optuženog I. S. ostao je kod ranijih prigovora s rasprave 28. listopada 2013. Potom je ispitan na zapisnik 1. listopada 2020. povodom izmjene optužnice, nakon čega nije bilo pitanja.

66.3.4. Prema tome, optuženi I. S. je u odnosu na svjedoka R. M. ostvario pravo na konfrontaciju, jer je tijekom postupka bio u mogućnosti ispitati ovog svjedoka. Zbog toga je, protivno tvrdnjama žalitelja, pravilno prvostupanjski sud zaključio da je u pogledu optuženog R. M. riječ o konfrontiranom dokazu, jer je tijekom postupka obrana bila u mogućnosti ispitati tog suoptuženika, a tu mogućnost je i iskoristio (usporedi *Al-Khawaja*, stavak 118.).

66.4. U odnosu na optuženu B. P.:

66.4.1. Optužena B. P. ispitana je tijekom prethodnog postupka u sedam navrata. Žalitelji, sukladno zakonskim odredbama, nisu bili pozvani na ispitivanje.

66.4.2. Tijekom prvog suđenja ispitana je 29. listopada 2013. Navela je kako u cijelosti ostaje kod iskaza danog u prethodnom postupku. Nije iznosila druge detalje, osim žaljenja zbog počinjenog. Odbila je odgovarati na pitanja. Ponovno je ispitana 17. veljače 2014. kada je dopunila svoju obranu i pristala odgovarati na pitanja suda. Potom je ispitana na raspravi 24. veljače 2019. Nije imala što dodati u svoju obranu te je opet pristala odgovarati na pitanja suda.

66.4.3. Na ponovljenom suđenju na raspravi 27. svibnja 2020. usmeno je obrazložila obranu, a u spis predala pisani podnesak. Pristala je odgovarati samo na pitanja svojeg branitelja. U daljnjem tijeku postupka, ispitana je i nakon izmjene optužnice na raspravi 5. studenog 2020. Izjavila je da nema što dodati ranijoj obrani, a nije željela odgovarati ni na čija pitanja.

66.4.4. Iskaz optužene B. P. je važan dokaz protiv žalitelja, jer ona ima saznanja o odlučnim činjenicama. Ova optuženica je na ponovljenom suđenju dijelom izmijenila obranu kojom je pokušala ekskulpirati optuženog I. S. Zaključak prvostupanjskog suda o vjerodostojnosti njezine obrane iz prvog suđenja i prethodnog postupka ocijenjen je pravilnim i potvrđenim nizom drugih izvedenih dokaza, a razlozi za takav zaključak dani su u okviru žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

66.5. U odnosu na pok. N. J.:

66.5.1. Samo u slučaju pok. N. J. riječ je o tzv. "odsutnom svjedoku" u ustavnom i konvencijskom smislu. Ona je bila jedan od suoptuženika, no preminula je tijekom postupka. Zbog toga su tijekom ponovljenog suđenja reproducirani ili pročitani njezini raniji iskazi.

66.5.2. Pok. N. J. ispitana je u prethodnom postupku u sedam navrata. Tijekom prethodnog postupka, sukladno zakonskim odredbama, ispitana je bez pozivanja obrane suoptuženika.

66.5.3. U raspravnoj fazi postupka ova optuženica ispitana je u prvom suđenju 29. listopada 2013., kada je dala obranu, kojom je u bitnom ponovila iskaz dan u prethodnom postupku. Pristala je odgovarati na pitanja suda. Optuženi I. S. prigovorio je izostanku neposrednih saznanja o njegovoj umiješanosti, a optužena H. d. z. različitosti iskaza (u odnosu na raniji iskaz od 10. studenog 2011. u pogledu sastanka u V. u travnju 2007.). Potom je pristala odgovarati na pitanja suda i prilikom ponovljenog ispitivanja na raspravama 17. veljače 2014. i 24. veljače 2014. Žalitelji nisu imali primjedbi na zapisnik.

66.5.4. Pok. N. J. je preminula tijekom ponovljenog suđenja. Iako je njezina bolest bila ozbiljna i teška, s obzirom na to da se u ponovljenom suđenju očitovala kako se ne smatra krivom, njezino je ispitivanje, prema odredbama ZKP/08. bilo moguće tek na kraju dokaznog postupka. Zbog toga je postojao opravdan razlog za njezinu odsutnost sa rasprave (usporedi, *Schatschaschwili*, točka 119.).

66.5.5. Iskaz pok. N. J. je važan dokaz, potvrđen nizom izvedenih dokaza, no, u pogledu uloge optuženog I. S., ima samo posredan značaj, jer ona svoja saznanja crpi iz onoga što joj je govorio optuženi M. B. U tom pravcu, treba reći da upotreba dokaza po čuvenju nužno ne dovodi do povrede članka 6. Konvencije (usporedi, *Bátěk i drugi protiv Češke*, točka 38.). Zaključak prvostupanjskog suda o vjerodostojnosti njezinog iskaza ocijenjen je pravilnim i potvrđenim nizom drugih izvedenih dokaza, a razlozi za takav zaključak dani su u okviru žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

66.6. Zaključak u pogledu prava na konfrontaciju:

66.6.1. Prema tome, protivno tvrdnjama optuženog I. S., iskaz optuženog R. M. je konfrontiran kako je to ranije raščlanjeno i kako je to pravilno utvrdio prvostupanjski sud. Optuženi M. B., optužena B. P. i pok. N. J. su se koristili svojim ustavnim i zakonskim pravom da ne odgovaraju na pitanja optuženih I. S. i H. d. z., ali su protivno žalbenim tvrdnjama, postojali dovoljni činitelji protuteže koji su otklonili teškoću s kojom se suočila obrana žalitelja.

66.6.2. U pogledu optuženog M. B. obrana je imala na raspolaganju niz mogućnosti kojima je mogla otkloniti nastalu teškoću. I sud i stranke mogli su promatrati ponašanje optuženog M. B. prilikom iskazivanja na suđenju. Tako je na suđenju u prvom i u ponovljenom postupku optuženi M. B. u bitnom ponovio svoj iskaz iz prethodnog postupka, pristao je tijekom suđenja u nekoliko navrata odgovarati na pitanja suda, a obrana nije pokušala inicirati postavljanje konkretnog pitanja putem suda kao posrednika. S druge strane, žalitelji su tijekom postupka mogli stavljati primjedbe na iskaz optuženog M. B., što su i činili, a optuženi M. B. iskazivao je tijekom suđenja u više navrata, te se referirao na iznesene primjedbe žalitelja i tijekom postupka. Žalitelji su imali priliku iznijeti svoju verziju događaja i predlagati dokaze radi osporavanja iskaza optuženog M. B., a niz dokaznih prijedloga bio je usvojen. Slično vrijedi za iskaz pok. N. J., pri čemu još dodatno treba naglasiti da nije bilo nikakvog razloga da se na ispitivanje u prethodnom postupku pozovu drugi optuženici, jer nije bilo niti moglo biti predvidljivo da će na raspravi odbiti odgovarati na pitanja suoptuženika niti da će, nažalost, N. J. preminuti tijekom postupka. Nakon saznanja za njezinu bolest nije bilo mogućnosti ispitivanja, s obzirom na ulogu optuženika i s obzirom na njezino očitovanje da se ne smatra krivom (usporedi *Sievert*, točka 60.).

66.6.3. Prvostupanjski sud bio je svjestan teškoće u kojoj se nalazi obrana i iskazu optuženog M. B. pristupio je oprezno (nasuprot tome u presudi *Kaste i Mathisen protiv Norveške*, na koju upiru žalitelji, sud suoptuženika nije smatrao svjedokom u pogledu iskaza koji je bio temelj za osudu supočinitelja). Optužena H. d. z. u žalbi tvrdi da je prvostupanjski sud navedenom problemu pristupio samo paušalno, jednim odlomkom na stranici 194., međutim navedena tvrdnja je u potpunosti promašena. Prvo, kako je to ranije navedeno, prvostupanjski sud je donio osuđujuću presudu samo u pogledu onih dijelova iskaza optuženog M. B. koji su potvrđeni drugim izvedenim i prihvaćenim dokazima, što je pak predmet žalbe državnog odvjetnika zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Potom, prvostupanjski sud, svjestan teškoće u kojoj se nalazi obrana, daje niz detaljnih razloga zbog kojeg prihvaća obranu optuženog M. B. kao vjerodostojnu i potvrđenu drugim dokazima (osobito na stranicama 188-194, ali 282-285.). Osim toga, vjerodostojnost iskaza optuženog M. B. preispitana je i u ovom žalbenom postupku u dijelu žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, koje je ocijenjeno pravilnim i potpunim.

66.6.4. Iskaz optužene B. P. je važan, ali ne i odlučujući dokaz u pogledu ovih žalitelja. Ova optuženica, u usporedbi s ostalim optuženicama, tijekom postupka je u većoj mjeri koristila svoje pravo da ne iskazuje i ne odgovara na pitanja u postupku. Tijekom prvog suđenja navela je kako ostaje kod iskaza iz prethodnog postupka, a

na ponovljenom suđenju izmijenila je obranu kojom je pokušala ekskulpirati optuženog I. S. Ipak, tijekom prvog suđenja pristala je odgovarati na pitanja suda, a žalitelji nisu pokušali inicirati postavljanje pitanja preko suda kao posrednika. Pouzdanost njezinog prihvaćenog iskaza potvrđenog brojnim, personalnim i materijalnim dokazima, od kojih je neke i sama predala, preispitana je u okviru žalbe zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, koje je ocijenjeno pravilnim i potpunim.

66.6.5. Prema tome, iz navedenih razloga nije došlo do povrede prava na pravično suđenje zbog povrede konfrontacijskog prava na koje u žalbi upiru optuženi I. S. i H. d. z.

67. Optuženi I. S. ističe bitnu povredu u odnosu na odluku o proširenom oduzimanju imovinske koristi jer je teško povrijeđeno pravo na pravično suđenje i pravo na zaštitu vlasništva iz članka 1. Protokola. Smatra da je pri donošenju te odluke prvostupanjski sud u potpunosti zanemario da se protiv optuženog I. S. vode i drugi kazneni postupci u kojima je "izrečenim presudama oduzeta ostvarena protupravna imovinska korist". Iako je presuda u predmetu „H.“ nepravomoćna, žalba upire na to da je presuda u predmetu „P.“ pravomoćna te da mu je njome oduzeta imovinska korist pribavljena kaznenim djelom u iznosu od 17.450.000,00 kuna. Stoga, optuženi I. S. smatra da je trebalo provesti jedinstveni, spojeni postupak jer u toj situaciji ne bi bilo moguće primijeniti institut proširenog oduzimanja imovinske koristi koja je sada dvostruko oduzeta u dva odvojena postupka i samim time nezakonita. Prema tvrdnji žalitelja, državni odvjetnik je ovdje trebao povući prijedlog za prošireno oduzimanje imovinske koristi, nakon što je presuda u predmetu „P.“ postala pravomoćna, a s obzirom da nije tako postupio, prvostupanjski je sud bio dužan odbiti ovaj prijedlog.

67.1. Prema praksi ESLJP-a, kao bitan element za ocjenu je li oduzimanje imovinske koristi predstavljalo prekomjeran individualni teret relevantna su sljedeća procesna jamstva koja je optuženik imao na raspolaganju u dokazivanju zakonitosti stjecanja imovine: optuženik mora imati razumnu mogućnost da iznese svoje argumente pred sudom, mora biti osigurana kontradiktornost postupka, optužba mora unaprijed otkriti svoje argumente, optuženik mora imati mogućnost predlaganja dokaza i dostave dokumentacije, mora imati mogućnost biti zastupan po odvjetniku po vlastitom izboru, mora imati mogućnost otkloniti pretpostavku nezakonitog stjecanja imovine, a sud je dužan provesti individualnu procjenu koji dijelovi imovine trebaju biti oduzeti.

67.2. Ove okolnosti se niti ne dovode u pitanje žalbom, a niti što drugo upućuje na to da optuženik nije mogao koristiti ova procesna jamstva u pogledu dokazivanja zakonitog porijekla imovine.

67.3. Za procjenu je li došlo do povrede prava vlasništva iz članka 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju ESLJP ocjenjuju se tri kriterija: 1) je li mjera kojom se oduzima imovina utemeljena na zakonu, 2) je li mjera imala legitiman cilj i 3) je li mjera bila proporcionalna legitimnom cilju borbe protiv korupcije, odnosno je li optuženiku nametnut prekomjeran teret.

67.4. Neupitno je da je mjera oduzimanja imovinske koristi utemeljena na zakonu, budući da je sud na temelju članka 77. i 78. KZ/11. ovlašten i dužan oduzeti imovinu

koja je nesrazmjerna zakonitim prihodima, s obzirom na to da je optuženik osuđen za kazneno djelo iz nadležnosti USKOK-a.

67.5. Legitiman cilj oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi je zaštita općeg interesa zajednice, zbog toga što je oduzimanje novca ili imovine stečene nezakonitim aktivnostima ili imovine koja je pribavljena korištenjem nezakonito stečene imovinske koristi, nužno i učinkovito sredstvo borbe protiv kaznene aktivnosti. Oduzimanje imovine je u skladu s ciljevima međunarodnih dokumenata kojih je potpisnica Republika Hrvatska i propisa Europske unije koji od država članica zahtijeva uvođenje mjera oduzimanje imovinske koristi kod teških kaznenih djela. Nalog za oduzimanje imovinske koristi u općem je interesu, kao sredstvo odvratanja od upuštanja u kriminalnu djelatnost te jamstvo da se činjenje kaznenih djela ne isplati (*Deniseva i Moiseyeva protiv Rusije*, 16903/03).

67.6. Optuženi I. S. u svojoj obrani tijekom postupka uopće nije isticao da bi utvrđeni nesrazmjer predstavljao imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom za koje je osuđen u predmetu „P.“, već je tijekom cijelog postupka nastojao prikazati utvrđeni nesrazmjer kao zakonito stečenu imovinu koja potječe iz razdoblja prije 1992. kada je živio i radio u A., te zakonitu imovinu njegovog tasta I. Š. i drugih članova obitelji.

67.7. Naime, u predmetu P. optuženom I. S. je pravomoćnom presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 4. travnja 2019. broj I Kž-Us 2/2018-20 utvrđeno da je iznos od 17.450.000,00 kn primio u svibnju 2009. i time stekao protupravnu imovinsku korist, dok je, prema nalazu i mišljenju vještaka Z. R., koji je vještačio imovinske prilike optuženog I. S. i članova njegove obitelji u ovdje aktualnom postupku, razvidno da je imovina koja predstavlja nesrazmjer s njegovim prihodima stjecana tijekom duljeg vremenskog razdoblja koje je prethodilo svibnju 2009., pa se ne može zaključiti kako nesrazmjer potječe upravo od imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom u predmetu "P".

67.8. Financijsko knjigovodstveno vještačenje po računima provedeno je za razdoblje ili od otvaranja pojedinog računa, ili od 2002. do kraja 2010., odnosno do listopada 2010. Osim novčanih sredstava, optuženik, odnosno članovi njegove obitelji su prije svibnja 2009. stekli i značajne nekretnine koje su također uzete u izračun ukupne vrijednosti imovine. Predmet vještačenja bili su i umjetnički predmeti koje je optuženik stjecao u duljem vremenskom razdoblju, sve prije svibnja 2009. Većina transakcija po računima koji su bili predmetom vještačenja može se smjestiti u razdoblje od 2003. do 2009., pri čemu neki računi jesu otvarani nakon svibnja 2009., ali je za neke od njih također vidljivo da su kao polog za otvaranje računa korištena (podignuta) sredstva s drugih računa koja su na računima bila i prije svibnja 2009. (primjerice štedna knjižica broj ... na ime I. Š. kod R.-L. T. A. otvorena je dana 4. prosinca 2009. uplatom u iznosu od 180.000,00 EUR, pri čemu je utvrđeno da je izvor sredstava za ovaj depozit isplata iznosa od 319.000,00 eura od istog dana s računa te banke ... na koji su vršene uplate još od 2001.). S obzirom na brojna podizanja i polaganja većih gotovinskih iznosa po raznim računima tijekom cijelog razdoblja koje je obuhvaćeno vještačenjem, ne može se opravdano zaključiti da bi bilo koji novac uplaćen na račune nakon svibnja 2009. predstavljao imovinsku korist iz predmeta "P". Ovo osobito stoga što na računima nema uplata u značajnijim

iznosima koje bi se mogle povezati s kaznenim djelom u tom kaznenom postupku niti optuženik u svojoj obrani tako tvrdi.

67.9. Drugačiji zaključak bio bi u suprotnosti s ciljevima borbe protiv korupcije koji su postavljeni u brojnim međunarodnim dokumentima te bi omogućio optuženiku da neosnovano, suprotno članku 5. KZ/11., "prebije" imovinsku korist stečenu kaznenim djelima u situaciji kada je evidentno da je do nesrazmjera u imovini došlo i prije nego je optuženik ostvario imovinsku korist kaznenim djelom za koje je osuđen u drugom postupku. Osim toga, ESLJP naglašava važnost sprječavanja neosnovanog bogaćenja kroz teška kaznena djela, te slanja jasne poruke osobama koje su uključene u kriminalne aktivnosti kako, čak i ako ne bude utvrđena njihova kaznena odgovornost, oni i njihova obitelj neće moći zadržati materijalnu korist od takvih aktivnosti (*Ulemek protiv Srbije*, 41680/13).

67.10. Stoga se ne može tvrditi da je optuženiku nametnut prekomjeran individualni teret u vidu „dvostrukog“ terećenja za istu imovinsku korist, jer iz činjeničnog opisa pravomoćne presude u predmetu „P.“, kao i rezultata financijsko knjigovodstvenog vještačenja u ovom postupku, jasno proizlazi da se utvrđeni nesrazmjer u imovini optuženika i članova njegove obitelji ne može dovesti s tim u vezu.

67.11. Nadalje, nije osnovan niti prigovor optuženog I. S. kako ne bi bilo prostora za prošireno oduzimanje imovinske koristi da se protiv optuženika vodio jedinstveni postupak. Imovinska korist, sukladno članku 77. KZ/11. oduzima se onda kada je protupravnom radnjom ostvarena neposredna imovinska korist, dok je predmet proširenog oduzimanja imovinske koristi iz članka 78. KZ/11. svaka ona imovina, bez obzira kad je stečena, za koju optuženik ne može učiniti vjerojatnim njezino zakonito podrijetlo, pri čemu nije nužno utvrditi izravnu vezu između kaznenog djela za koje optuženik osuđen i stjecanja imovine za koju je utvrđeno da predstavlja nesrazmjer (*Ulemek protiv Srbije*).

67.12. Konačno, nije osnovano niti pozivanje optuženog I. S. na druge nepravomoćne presude u kojima je od njega oduzeta imovinska korist te na postupke koji su u tijeku, a u kojima je predloženo oduzimanje imovinske koristi, budući da nepravomoćne odluke, a pogotovo postupci u kojima postoji tek prijedlog za oduzimanje imovine, ne predstavljaju miješanje u pravo vlasništva u smislu članka 1. Protokola 1. uz Konvenciju. Stoga nije počinjena povreda prava na pravično suđenje iz članka 468. stavka 2. ZKP/08., kako se to u žalbi tvrdi.

68. Nadalje, optuženi I. S. tvrdi da je ostvarena i povreda prava na pošteno suđenje iz članaka 28. i 29. Ustava i članaka 6.1., 6.2. i 6.3. Konvencije, prava na "pravično vođenje sudskog postupka" kao i prava na presumpciju nevinosti.

68.1. Obrazlažući navedenu povredu žalitelj ponavlja sve one žalbene prigovore o povredi pretpostavke nedužnosti, postojanju orkestrirane medijske kampanje, neprimjerenim izjavama javnih dužnosnika, vođenju paralelnih postupaka, prava obrane na jednakost oružja u pogledu kadrovskih, materijalnih i logističkih sredstava stranaka, povredi prava obrane u pogledu vremena i pripreme obrane te prava na učinkovitu obranu, o kojim prigovorima je već negativno odlučeno rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I KŽ-Us 130/2014. od 30. rujna 2015. Stoga

se žalitelj upućuje na tamo navedene razloge, budući da u ponovljenom suđenju nije bilo novih, relevantnih okolnosti niti se to u žalbi argumentira.

68.2. U tom kontekstu, optuženi I. S. dalje prigovara povredi prava na nepristran sud. Svoj prigovor temelji, prvo, na već razmotrenim tvrdnjama kojima sada dodaje i tekst koji je V. R. H. objavila na svojim Internet stranicama 6. veljače 2019. vezano za arbitražni postupak s M.-om. Pored toga, tvrdi da je postupanje prvostupanjskog suda ostavilo dojam da je taj sud od samog početka imao unaprijed formiran stav te s tim uvjerenjem proveo postupak. Na to, prema žalitelju, upućuje obrazloženje pobijane presude, ali i određeni animozitet prema njegovim braniteljima. Tako optuženi I. S. prigovara da u postupku nije imao jednak tretman kao državni odvjetnik, a sudio mu je sud s "unaprijed stvorenom odlukom koja je determinirala način vođenja postupka jer su se prije svega tražili i iznalazili razlozi i argumenti protiv obrane, dok su se dokazi u njegovu korist (ne)logičnim procjenama nastojali prije svega obezvrijediti ili "namjerno zaboraviti". Prema žalitelju, odbijanje izdvajanja knjigovodstveno-financijskog vještačenja kao nezakonitog dokaza kojem je "prvostupanjski sud pristupio formalno, a ne i suštinski", utvrđenje vremena počinjenja djela koje ima cilj otkloniti nastup zastare u drugom predmetu (H.) te odbijanje suda prvog stupnja da utvrdi jesu li postojali dogovori optuženika ili svjedoka s USKOK-om, upućuje na osobnu pristranost prvostupanjskog suda.

68.3. U pogledu objave V. R. H., treba istaknuti da izvještavanje u tisku o trenutačnim događajima predstavlja ostvarivanje slobode izražavanja zajamčene člankom 10. Konvencije (*Bédat protiv Švicarske* [VV], točka 51.). Ta sloboda uključuje i pravo primiti i priopćiti informaciju (*Paulikas protiv Litve*, točka 49.; *Peša* točka 139.). Svakako, u demokratskom društvu neizbježno je priopćiti informacije kad su podignute ozbiljne optužbe zbog lošeg ponašanja u službi (*Paulikas*, točka 49., slično *Peša* točka 140.). Pri tome, važan je izbor riječi koje koriste javni dužnosnici u svojim izjavama prije nego je neka osoba proglašena krivom. Prema tome, tekst na web stranicama V., na koji upire žalitelj, otvara pitanje pravilnog izbora riječi, međutim, te riječi ni na koji način nisu u vezi s ovim postupkom, a osim toga nisu dovele do povrede prava na pravično suđenje. Naime, saniranje posljedica takvih izjava nije predmet kaznenog postupka (usporedi, *Ringwald protiv Hrvatske*, odluka).

68.4. Niti tvrdnja o pristranosti suda nije osnovana. Prije svega, treba istaknuti da je pravo na nepristran sud zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava i člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Nepristranost u pravilu označava nepostojanje predrasuda ili pristranosti. Postojanje nepristranosti u praksi Ustavnog suda RH i ESLJP-a utvrđuje se prema subjektivnom i objektivnom testu. Prema subjektivnom testu, treba uzeti u obzir osobno uvjerenje i ponašanje konkretnog suca – to jest, je li sudac imao neke osobne predrasude ili pristranosti u tom predmetu. Prema objektivnom testu treba utvrditi jesu li sam sud i njegov sastav nudili dovoljno jamstava kako bi se isključila svaka legitimna dvojba glede njegove nepristranosti (*Micallef protiv Malte* [VV], točka 93.). Vrijedi pretpostavka da sud nema osobnih predrasuda ili pristranosti (*Kyprianou protiv Cipra* [VV], točka 119.). Da bi se pretpostavka izostanka osobne predrasude i pristranosti mogla oboriti, treba postojati jači dokaz osobne pristranosti od niza procesnih odluka nepovoljnih za obranu (*Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije*, točka 540.). Što se tiče vrste dokaza koji se traži, ESLJP je nastojao ustanoviti je li sudac pokazao neprijateljstvo ili nenaklonost iz osobnih razloga (*De Cubber protiv*

Belgije, točka 25.). Prilikom odlučivanja postoji li u konkretnom predmetu legitiman razlog za bojazan da određeno tijelo nije nepristrano, stajalište osoba koje tvrde da nije nepristrano važno je, no ne i presudno. No, jest presudno pitanje može li se bojazan smatrati objektivno opravdanom (*Wettstein*, stavak 44.).

68.5. Pobijanu presudu donijeli su suci profesionalci koji imaju odgovarajuće iskustvo i obuku što im omogućava da se odupru neprikladnom vanjskom utjecaju. Nije utvrđeno da bi na strani prvostupanjskog suda postojala bilo kakva predrasuda ili pristranost. Niti sam žalitelj ne navodi nikakav konkretan prigovor u pogledu postojanja osobnog uvjerenja ili interesa sudaca, a bitno je reći da tijekom postupka nije tražio izuzeće sudaca. Žalitelj svoju sumnju vezuje uz pojedine odluke prvostupanjskog suda s kojima nije zadovoljan, a koje su podvrgnute kontroli i preispitane u okviru ovog drugostupanjskog postupka (usporedi *Khodorkovsky i Lebedev protiv Rusije*, točka 540.). Pored navedenog, tvrdnja o unaprijed stvorenom negativnom stavu prema žalitelju demantirana je i ishodom postupka vezano za ispuštanje terećenih radnji iz optužnice kao nedokazanih (primitak 15.000.000,00 kuna), a i razlozima pobijane presude kojima prvostupanjski sud, primjerice, ne prihvaća procjenu vrijednosti umjetnina koju je sačinio procjenitelj, povjesničar umjetnosti I. Z., nego prihvaća izjavu optuženika o nabavnoj cijeni tih umjetnina, koja je za njega znatno povoljnija. Niti objektivan test s gledišta vanjskog promatrača nije doveo do zaključka o postojanju činjenica koje mogu izazvati sumnju u nepristranost suda. Zbog toga, prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, optuženom I. S. nije bilo povrijeđeno pravo na nepristran sud.

68.6. U odnosu na pravičnost postupka u cjelini

68.7. Optuženog I. S. tijekom postupka su branila dva izabrana branitelja. Mogao je pratiti tijek suđenja te je iznosio svoju obranu u više navrata. Stavljao je primjedbe na određene izvedene dokaze i osporavao njihovu upotrebu, ali u tome nije uspio. Istovremeno je iznio niz dokaznih prijedloga (list 49916) od kojih je veliki dio prihvaćen. Pored prijedloga za ispitivanjem svjedoka, dostavio je i opsežnu dokumentaciju (navedenu u zapisniku s rasprave 23. siječnja 2020.). Prvostupanjski je sud, na obrazloženi način, odbio neke dokazne prijedloge ovog optuženika, ali time ga nije onemogućio da iznese svoju verziju događaja, a detaljniji razlozi o tome bit će izneseni u okviru žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

69. Zbog toga nije došlo do teške povrede prava na pravično suđenje iz članka 468. stavka 2. ZKP/08. kako to neosnovano u svojoj žalbi tvrdi optuženi I. S.

70. Nadalje, optuženi I. S. ističe bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 2. ZKP/08. tvrdeći da se pobijana presuda temelji na nezakonitom dokazu iz osnove u članku 10. stavku 2. točki 3. ZKP/08., odnosno, nalazu i mišljenju sačinjenom po stalnom sudskom vještaku Z. R. Smatra da vještak nema potrebna znanja i vještine za vještačenje u ovom postupku, a kako to proizlazi iz očitovanja Prirodoslovno matematičkog fakulteta u Z. Osim toga, upravni postupak kojeg je pokrenuo vještak Z. R. bio je neizvjestan glede trajanja i ishoda pa je obrana zatražila izdvajanje nezakonitog dokaza odnosno nalaza i mišljenja, uz zahtjev da se o tome odluči posebnim rješenjem uz pravo na žalbu. Međutim, prvostupanjski je sud

odbio prijedlog za izdvajanje nezakonitog dokaza i nije dopustio ni posebnu žalbu već je nastavio s raspravom. Takvim odbijanjem i bez posebnog obrazloženja sud je povrijedio pravo obrane na pristup sudu i pravo na jednakost oružja, a povrijeđeno je i pravo na obrazloženu odluku jer je obrazloženje odluke paušalno, a povrijeđeno je i pravo na djelotvorni pravni lijek. Smatra da se na ovom dokazu u velikom dijelu temelji pobijana presuda pa je pitanje vještakovih kvalifikacija od odlučnog značaja za donošenje pravilne odluke. Ističe se da je obrana tražila da se izvrši uvid u spis Su-768/17-1 i zastane s postupkom sve vezano uz razrješenje spornog pitanja stručnosti vještaka Z. R., no i taj prijedlog je odbijen uz navod da se radi o odugovlačućem prijedlogu.

70.1. Prije svega, treba napomenuti da na raspravi 23. siječnja 2020. žalitelj nije imao primjedbi na izvedene dokaze, pa tako niti na nalaz i mišljenje vještaka Z. R. Niti na raspravi 7. srpnja 2020. žalitelj nije imao prigovora niti pitanja za vještaka. U usporedivoj pravnoj situaciji ESLJP je zaključio da se podnositelj koji je kao stranka u parničnom postupku na završnom ročištu izjavio da nema daljnjih dokaznih prijedloga, ustvari, dobrovoljno odrekao svog ranijeg zahtjeva da se provede vještačenje (vidi *Nikola Kovačević protiv Hrvatske*, br. 58411/12, točka 28.).

70.2. Međutim, neovisno o tome, pravilno je prvostupanjski sud odbio prijedlog za izdvajanje financijsko knjigovodstvenog vještačenja vještaka Z. R. kao nezakonitog dokaza iz članka 10. stavka 2. točke 3. ZKP/08. te je o tome u presudi naveo jasne i argumentirane razloge. Također, odbijanjem dokaznog prijedloga za pribavljanjem spisa Su-768/17. kao nevažnog i odugovlačućeg, na temelju članka 421. stavka 1. točaka 2. i 4. ZKP/08. i utemeljenjem pobijane presude na nalazu i mišljenju tog vještaka, žalitelju nije teško povrijeđeno pravo na pravično suđenje, kako se to neosnovano tvrdi u žalbi.

70.3. Nije osnovan ni prigovor da je optuženiku uskraćeno pravo na pravni lijek time što je prvostupanjski sud na raspravi 3. srpnja 2018. odbio prijedlog obrane za izdvajanje nalaza i mišljenja kao nezakonitog dokaza te, sukladno članku 431. stavku 3. ZKP/08., odlučio odmah nastaviti s raspravom. Naime, prvostupanjski sud je, sukladno citiranoj zakonskoj odredbi, ovlašten da, u situaciji kada odbije kao neosnovan prijedlog za izdvajanje nezakonitih dokaza, odmah nastavi s raspravom te omogući obrani iznošenje svih prigovora u žalbenom postupku protiv presude, a što je u konkretnoj situaciji i omogućeno. Prema tome, nije utemeljen žalbeni prigovor da je prvostupanjski sud u tijeku rasprave nepravilno primijenio odredbu kojom je regulirano pitanje odluke o nezakonitim dokazima niti je time povrijeđeno pravo obrane, povredom prava na podnošenje pravnog lijeka, kao sastavnice prava na pravično suđenje.

70.4. Nadalje, nije sporno da se u vrijeme izdavanja naloga za vještačenjem 28. ožujka 2011. Z. R. nalazio na listi stalnih sudskih vještaka. Iz podataka u spisu razvidno je da je Z. R. prvi puta imenovan sudskim vještakom za financije, računovodstvo i knjigovodstvo 1996., prema odredbama tada važećeg Pravilnika o stalnim sudskim vještacima („Narodne novine“ 44/81.). Nakon toga, sukcesivno su donošena rješenja o njegovom ponovnom imenovanju (1996., 1999., 2003., 2007., 2009., 2013. i 2017.). Tako je i odlukom predsjednika Županijskog suda u Zagrebu

od 31. siječnja 2017. broj Su-53/17. riješeno da se vještak Z. R. ponovno imenuje stalnim sudskim vještakom za financije, knjigovodstvo i računovodstvo.

70.5. Svakako treba pojasniti iz kojeg je razloga tražena pribava spisa Su-768/17. te s tim u vezi izdvajanje nezakonitog dokaza.

70.5.1. Naime, stranka u drugom postupku (I. M.) podnijela je zahtjev za razrješenjem vještaka Z. R. koji je odbijen rješenjem predsjednika Županijskog suda u Zagrebu od 9. studenog 2017. broj Su-768/17. Potom su rješenjem Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske od 16. travnja 2018. poništena rješenja predsjednika Županijskog suda Zagrebu od 9. studenog 2017. (Su-768/17.) i od 31. siječnja 2017. (Su-53/17.). Zatim, rješenjem predsjednika Županijskog suda u Zagrebu od 7. svibnja 2018. broj Su-768/17. odgođeno je izvršenje rješenja Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske od 16. travnja 2018. Konačno, presudom Upravnog suda u Zagrebu od 22. studenog 2019. broj Usl 1624/2018-28 poništeno je rješenje Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske od 16. travnja 2018., rješenje predsjednika Županijskog suda u Zagrebu od 9. studenoga 2017. te je odbačen zahtjev I. M. za razrješenje stalnog sudskog vještaka za financije, računovodstvo i knjigovodstvo mr. sc. oec. Z. R. (list 113 pobijane presude).

70.5.2. Iz naprijed navedenog može se zaključiti da se vještak Z. R., u vrijeme izrade nalaza i mišljenja koje je sačinio zajedno s vještakinjom M. T. 28. rujna 2011. (list 35734-36737A spisa), te nalaza i mišljenja koje je samostalno sačinio 8. prosinca 2011. (list 40704-40862 spis), nalazio na popisu stalnih sudskih vještaka, a da se nakon donošenja rješenja Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske 16. travnja 2018. nije nalazio na tom popisu, jer je poništeno rješenje od 31. siječnja 2017. (Su-53/17.), kojim mu je produženo imenovanje za vještaka. Potom je Upravni sud u Zagrebu poništio rješenje Ministarstva pravosuđa od 16. travnja 2018., što znači da je i dalje ostalo na snazi rješenje o ponovnom imenovanju Z. R. vještakom od 31. siječnja 2017.

70.5.3. Međutim, neovisno o tome je li vještak Z. R. u trenutku davanja nalaza i mišljenja tijekom ponovljenog suđenja bio na popisu stalnih sudskih vještaka, sud prilikom imenovanja vještaka nije nužno vezan tim popisom te se svojstvo vještaka u postupku ne stječe samo stavljanjem na listu stalnih sudskih vještaka županijskog suda, već i imenovanjem određene osobe vještakom od strane tijela koje vodi postupak sukladno članku 308. i članku 309. stavku 1. ZKP/08. Prema tome, i pod pretpostavkom izostanka valjanog rješenja nadležnog suda o svojstvu vještaka, ta okolnost nije takva da je utjecala ili mogla utjecati na presudu u smislu članka 468. stavka 3. ZKP/08., a o nezakonitom dokazu bi se moglo raditi jedino pod pretpostavkom da je konkretan vještak isključen od obavljanja dužnosti prema članku 311. ZKP/08., što također nije slučaj. Zbog toga je prvostupanjski sud pravilno odbio prijedlog za izdvajanje nalaza i mišljenja vještaka kao nezakonitog dokaza iz članka 10. stavka 2. točke 3. ZKP/08.

70.6. Osim toga, žalitelj smatra da vještak nije završio odgovarajući fakultet koju tvrdnju temelji na očitovanju Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Z. prema kojem osoba koja je završila taj fakultet nema potrebna znanja za područje financija, računovodstva i knjigovodstva.

70.6.1. Međutim, stručnost vještaka Z. R. time nije dovedena u pitanje.

70.6.2. Iz podataka u spisu, i to prije svega rješenja Ministarstva pravosuđa na koje se poziva žalitelj, razvidno je da je vještak Z. R. 15. listopada 1990. završio Prirodoslovno-matematički fakultet u Z., smjer primijenjena matematika i mehanika te stekao stručni naziv diplomirani inženjer matematike. 1996. prvi je puta imenovan za sudskog vještaka za financije, računovodstvo i knjigovodstvo. Dodatno se stručno usavršavao te je 17. prosinca 2012. magistrirao na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Z., time što je završio poslijediplomski znanstveni studij računovodstvo, revizija i financije te stekao akademski stupanj obrazovanja iz znanstvenog polja ekonomije, grana računovodstvo. Poslovima vještačenja bavi se više od 20 godina, a ukupno ima preko 27 godina radnog iskustva u području ekonomije i financija.

70.6.3. Žalitelj zanemaruje činjenicu upisa na poslijediplomski znanstveni studij i njegovog uspješnog dovršetka, jer je notorna činjenica da poslijediplomski studij može upisati samo ona osoba koje je stekla odgovarajuću dodiplomsku naobrazbu. Svakako je Ekonomski fakultet prvenstveno pozvan dati ocjenu o tome tko ima potrebna znanja za područje financija te tko se kao takav može upisati i dovršiti poslijediplomski znanstveni studij iz tog područja. Sve navedeno, u svojoj ukupnosti, vještaka Z. R. čini stručnim i kompetentnim za obavljanje financijsko knjigovodstvenog vještačenja, kako je to pravilno ocijenio i prvostupanjski sud, a koji zaključak ne dovodi u sumnju niti negativno mišljenje Prirodoslovno matematičkog fakulteta u Z.

70.6.4. Vještak Z. R. je osnovni nalaz izradio s vještakinjom M. T., čiju stručnost niti jedna od stranaka u postupku nije dovela u pitanje. Potom, vještak Z. R. je ispitan na raspravi 7. srpnja 2020. te je u cijelosti ostao kod nalaza i mišljenja te svih usmenih i pisanih dopuna koja je iznio u ovom postupku, na što stranke nisu imale daljnjih pitanja niti primjedbi.

70.6.5. Prema tome, nije bilo zakonske niti stručne zapreke da vještak Z. R. u ovom postupku iznese svoj nalaz i mišljenje.

70.6.6. Treba napomenuti da ovaj drugostupanjski sud prihvaća ocjenu suda prvog stupnja da je financijsko knjigovodstveno vještačenje provedeno stručno, savjesno i objektivno, čime je neosnovan niz optuženikovih prigovora glede vjerodostojnosti, koji su uostalom razmotreni u okviru žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

71. Optužena H. d. z. u žalbi smatra da joj je prvostupanjskom presudom teško povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka 468. stavka 2. ZKP/08. jer su odbijeni njezini dokazni prijedlozi za dopunom financijsko knjigovodstvenog vještačenja te ispitivanjem dva svjedoka, porezna savjetnika K. S. i I. L. Tim prijedlozima se tražilo da se utvrdi je li sav novac od dobiti F. M. d.o.o. pok. N. J. podizala s računa i predavala ga optuženom M. B. i jesu li društva O. d.o.o., K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. bile u sustavu PDV-a, a kako bi se utvrdilo oduzima li se 10% provizije od neto ili bruto fakture. Svjedoci, porezni savjetnici, su trebali biti ispitani na okolnost metodologije po kojoj je utvrđena nezakonita dobit F. M. d.o.o. Žalba

također smatra da je povrijeđeno pravo na pravično suđenje jer je obrani uskraćeno pravo na obrazloženu odluku te onemogućen pristup sudu.

71.1. Naime, prvostupanjski sud je odbio prijedlog žalitelja za dopunu financijsko knjigovodstvenog vještačenja podnesenog na raspravi 22. svibnja 2018., osim u dijelu u kojem je predloženo vještačenje računa društva B. g., a jednako tako je odbio da se ispitaju u svojstvu svjedoka porezni savjetnici K. S. i I. L. koji su izradili pisano očitovanje u vezi već provedenog financijsko knjigovodstvenog vještačenja. Dakle, prijedlog za dopunu vještačenja je u jednom dijelu prihvaćen. Navedeno, kao osnovano, prihvaća i ovaj drugostupanjski sud jer su sve odlučne činjenice, koje bi eventualno trebalo utvrditi na temelju tih dokaza, već utvrđene financijsko knjigovodstvenim vještačenjem te usmenim očitovanjem vještaka tijekom ponovljenog postupka, koje je prvostupanjski sud s pravom prihvatio. Navedeno tim više što je tijekom postupka vještak u više navrata iznosio usmeni nalaz i mišljenje, na koje je optužena H. d. z. iznosila primjedbe, a o tim primjedbama se vještak detaljno očitovao. Nakon svih tih očitovanja vještaka, žalitelj nije imao pitanja, a niti je bilo daljnjih primjedbi na dopunu nalaza.

71.2. Dokazivanje obuhvaća sve činjenice koje sud i stranke smatraju bitnima za pravilno presuđenje. Međutim, to ne znači da je sud obavezan prihvatiti i provesti sve dokaze koje stranke predlože, već ih je ovlašten odbiti pod uvjetima iz članka 421. stavka 1. ZKP/08., i za to odbijanje dati valjano obrazloženje, kako je to i učinio prvostupanjski sud u ovom kaznenom postupku. Da bi se uopće teoretski moglo govoriti o povredi prava obrane na raspravi ostvarenoj odbijanjem dokaznih prijedloga obrane, potrebno je da svi dokazni prijedlozi obrane budu odbijeni, a to konkretno nije slučaj te je prvostupanjski sud obrazložio razloge i osnovu temeljem koje je pojedini dokazni prijedlog odbijen (list 109 do 117 te list 259 presude).

71.3. Prema tome, odbijanje dokaznih prijedloga, samo za sebe, ne znači nužno i povredu prava na jednakost oružja, a time i prava na pravično suđenje, bez pomnog razmatranja načina na koji je vođen cjelokupan postupak i načina na koji je prvostupanjski sud ocijenio izvedeni dokazni materijal. Stoga, odbijanjem provođenja pojedinih dokaznih prijedloga nisu počinjene povrede na koje se upire u žalbi, jer optužena H. d. z. time nije dovedena u nepovoljniji položaj u odnosu na protivnu stranku kojoj su, uostalom, također odbijeni pojedini dokazni prijedlozi.

71.4. U odnosu na povredu prava na pristup sudu i prava na obrazloženu sudsku odluku, treba reći da se optužena H. d. z. imala priliku obratiti sudu sa svojim prijedlogom i dobiti odluku suda o svom prijedlogu, što je u ovom slučaju prvostupanjski sud i učinio. Točno je da članak 6. stavak 1. Konvencije obvezuje sudove da obrazlože svoje odluke, čemu je prvostupanjski sud udovoljio navodeći jasne i prihvatljive razloge zašto odbija dopunu vještačenja i ispitivanje svjedoka (list 115 i 259 presude).

71.5. Osim toga, vještaci su u ovom postupku, uz osnovni nalaz, izradili i tri dopune svog nalaza i mišljenja. Vještaci (u prvom postupku M. T. i Z. R., a u drugom samo Z. R.) su tijekom postupka iscrpno odgovarali na pitanja optuženika, uključujući i ona pitanja koja se ponavljaju u odbijenom dokaznom prijedlogu optužene H. d. z. S obzirom na to kako je upravo branitelj optužene H. d. z. imao priliku postavljati

vještaku pitanja tijekom tri uzastopne rasprave (dio rasprave 24. travnja 2018., čitava rasprava 15. svibnja 2018. i veći dio rasprave 16. svibnja 2018. samo branitelj optužene H. d. z. ispituje vještaka), ne može se reći da mu je onemogućen pristup sudu. Kao što je rečeno, prijedlog za dopunu vještačenja ne odnosi se na neke nove okolnosti, nego na okolnosti na koje je vještak već dao odgovore, odnosno na okolnosti koje nisu bitne za odlučivanje u ovom predmetu ili su već utvrđene, a koje ovaj drugostupanjski sud prihvaća kao jasne, valjane i stručne.

71.6. Slijedom svega navedenog, dakle, nisu ostvarene u žalbama istaknute bitne povrede odredaba kaznenog postupka.

O žalbama zbog povrede kaznenog zakona

72. Nisu osnovane žalbe optužene H. d. z. i optužene B. P. zbog povreda kaznenog zakona. O žalbi optuženog M. B. vezano za pravilnu primjenu zakona već je odgovoreno pod toč. 63.1. do 63.9. ove presude.

73. Optužena H. d. z. u žalbi ističe povredu kaznenog zakona iz članka 469. točaka 1. i 4. ZKP/08. vezano uz svojstvo optuženog I. S. i pravni kontinuitet kaznenih djela. Tako se u žalbi navodi da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela protiv službene dužnosti svojstvo službene osobe bilo definirano člankom 89. stavkom 3. KZ/97. u kojem su bili taksativno navedeni državni dužnosnici, osim predsjednika Vlade Republike Hrvatske i predsjednika države pa je prvostupanjski sud bio dužan primijeniti taj zakon. Žalba smatra da je volja zakonodavca bila da se te dvije funkcije izuzmu iz pojma službene osobe, a suprotno tumačenje predstavlja povredu načela zakonitosti. Prihvaća da se funkcije optuženog I. S. kao p. V. RH. i p. s. ne mogu promatrati odvojeno, jer jedna izvire iz druge, ali nije moguće „prelijevanje“ svojstava unutar jednog kaznenog djela. Ako bi se utvrdilo da je optuženi I. S. imao svojstvo službene osobe, kako to žalba dalje navodi, tada bi to svojstvo bilo „jače“ od svojstva odgovorne osobe.

73.1. Naime, u ovom postupku nije bilo sporno da je optuženi I. S. u inkriminiranom razdoblju bio p. V. RH. U odnosu na sporno pitanje, ima li on kao takav status službene osobe u kaznenopravnom smislu, već je potvrdno odgovoreno u presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I KŽ-Us 2/2018-20 od 4. travnja 2019. (predmet "P". ali će se neovisno o tome i ovdje iznijeti razlozi kako slijede.

73.2. Točno je da je člankom 89. stavkom 3. KZ/97. koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti bio definiran krug službenih osoba, time da izrijekom nisu bili navedeni predsjednik Vlade RH, članovi Vlade ni predsjednik Republike Hrvatske, već su kao službene osobe, između ostalih, navedeni državni dužnosnici i službenici koji obavljaju službene poslove u tijelima državne uprave.

73.2.1. Prema članku 87. stavku 3. KZ/11. službene osobe su, između ostalih, svi državni dužnosnici ili službenici. Prema tome, za razliku od KZ/97., članak 87. stavak 3. KZ/11. ne ostavlja mjesta dvojbi da se predsjednik Vlade RH ima smatrati službenom osobom kod kaznenih djela kod kojih je to svojstvo obilježje bića kaznenog djela, budući da je Zakonom o obvezama i pravima državnih dužnosnika

("Narodne Novine" broj 101/98., 135/98., 105/99., 25/00., 73/00., 30/01., 59/01., 114/01., 153/02., 163/03., 16/04., 30/04., 121/05., 151/05., 141/06., 17/07., 34/07., 107/07., 60/08., 38/09., 150/11., 22/13., 102/14., 103/14., 03/15., 93/16., 44/17. i 66/19.) u članku 1. stavak 2. definirano da su državni dužnosnici, između ostalog, predsjednik i članovi Vlade Republike Hrvatske.

73.2.2. Prema članku 107. Ustava, Vlada Republike Hrvatske obavlja izvršnu vlast u skladu s Ustavom i zakonom, a prema članku 108. Ustava, Vladu čine predsjednik i članovi Vlade. Nadalje, prema članku 1. Zakona o Vladi ("Narodne Novine" broj 101/98., 15/00., 117/01., 199/03. i 77/09.) u obavljanju izvršne vlasti Vlada, između ostalog, usmjerava i nadzire rad državne uprave. Tijela državne uprave su, između ostalih, i ministarstva, kako to definira članak 4. stavak 2. Zakona o sustavu državne uprave ("Narodne Novine" broj 75/93., 48/99., 15/00., 127/00., 59/01., 190/03., 199/03. i 79/07.). Prema članku 55. tog Zakona ministarstva se ustrojavaju za obavljanje poslova državne uprave u jednom ili više upravnih područja te obavljaju upravne i druge stručne poslove iz svog djelokruga. U skladu s člankom 52. istog Zakona ministar predstavlja ministarstvo i upravlja njegovim radom te je, između ostalog, ovlašten donositi provedbene propise kad je na to izrijekom zakonom ovlašten ili, pak prema državnim službenicima i namještenicima poduzimati mjere utvrđene zakonom i drugim propisima u slučaju povrede službene dužnosti. Iz navedenog nedvojbeno proizlazi da su ministarstva tijela državne uprave te da njihovim radom upravljaju ministri, koji su u okviru djelokruga svog rada, dužni obavljati i pojedine službene poslove u ministarstvima kojima rukovode. Navedeno je pravilno utvrdio i prvostupanjski sud.

73.2.3. Slijedom navedenog, jasno je da se pod definiciju pojma „službene osobe“ iz članka 89. stavka 3. KZ/97., a tako i iz članka 87. stavak 3. KZ/11., može podvesti i svaki ministar (koji je ujedno i član Vlade RH), što nije sporno niti Ustavnom sudu RH u odluci broj U-III-4149/2014, na koju žalba upire. Naime, ako svojstvo službene osobe ima svaki ministar (koji je ujedno i član Vlade RH) te ako Vlada RH usklađuje i nadzire obavljanje poslova državne uprave i tako nadzire i rukovodi radom svih ministarstava, tada i predsjednik Vlade RH, koji se nalazi na vrhu piramide tako ustrojene izvršne vlasti, svakako ima svojstvo službene osobe. Ujedno je nesporno da Vlada RH (pa tako i predsjednik Vlade RH koji je na njezinom čelu) u okviru vršenja svojih ovlasti obavlja i pojedine službene poslove u tijelima državne uprave, kako predviđa članak 89. stavak 3. KZ/97. Navedeno ne predstavlja arbitrarno tumačenje niti je takvo zaključivanje protivno načelu zakonitosti.

73.2.4. Osim toga, u konkretnom slučaju, za korupcijska kaznena djela, kakvo se optuženom I. S. kao p. V. RH ovdje stavlja na teret, nisu odlučne samo odredbe unutarnjeg zakonodavstva, već i norme međunarodnih ugovora koje su, na temelju članka 134. Ustava, dio unutarnjeg pravnog poretka i po pravnoj su snazi iznad zakona. Prema članku 115. stavku 3. Ustava sudovi sude na temelju Ustava, zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora prava.

73.2.5. Da je volja zakonodavca bila da pod pojmom službene osobe iz članka 89. stavka 3. KZ/97. podvede i predsjednika Vlade RH proizlazi i iz činjenice što je Hrvatski sabor 4. veljače 2005. usvojio Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije 31. listopada 2003., na 58. sjednici Opće skupštine UN-a,

objavljene u Narodnim Novinama – Međunarodni ugovori 2/05., koja je stupila na snagu 14. prosinca 2005. U članku 2.(a) propisano je da državni službenik označava: (i) svaku osobu koja obavlja zakonodavnu, izvršnu, upravnu ili pravosudnu službu države stranke, bilo da je imenovana ili izabrana, bilo da to čini trajno ili privremeno, za plaću ili bez plaće, bez obzira na hijerarhijski status te osobe.

73.2.6. Osim toga, Hrvatski sabor je 27. rujna 2000. donio Zakon o proglašenju Zakona o potvrđivanju kaznenopravne konvencije o korupciji, kojim je u pravni sustav Republike Hrvatske inkorporirana i Konvencija o korupciji Vijeća Europe. Člankom 1. navedene Konvencije definira se pojam državnog službenika po kojem pojam „državni službenik“ podrazumijeva ono što se definira kao „službenik“, „javni službenik“, „gradonačelnik“, „ministar“ ili „sudac“ u državnom zakonu države u kojoj dotična osoba obnaša tu dužnost i s istom primjenom kao u kaznenom pravu. Nesporno je da se pod tako definirani pojam „javnog službenika“ mora podvesti i predsjednik Vlade RH.

73.2.7. Budući da su međunarodne konvencije koje je Republika Hrvatska ratificirala dio unutarnjeg pravnog poretka te su po svojoj snazi iznad zakona, iz navedenih konvencija je razvidno kako je Republika Hrvatska u inkriminiranom razdoblju definirala koruptivna postupanja i p. V. RH kao službene osobe, te da optuženi I. S. i temeljem navedenih konvencijskih osnova ima status službene osobe u smislu članka 89. stavka 3. KZ/97., kao i temeljem članka 87. stavka 3. KZ/11.

73.3. Prvostupanjski je sud valjano obrazložio zbog čega je optuženi I. S., kao p. V. RH, u inkriminirano vrijeme imao svojstvo službene osobe. Točno je da se u osobi optuženog I. S. objedinjuju dvije funkcije, budući da je u inkriminirano vrijeme obnašao dužnost p. V. RH, kao službena osoba, te predsjednika političke stranke, optužene H. d. z., kao njezina odgovorna osoba. Međutim, činjenica postojanja jednog svojstva ne isključuje postojanje drugog svojstva, tim više što niti zakonska norma iz članka 337. KZ/97., a sada članka 291. KZ/11. ne daje prednost isključivo jednom svojstvu kao „delicta propria“, već ih propisuje ravnopravno. Svakako je životno moguće da se oba svojstva objedine u istoj osobi, no u toj situaciji treba zasebno utvrditi navedena konstitutivna obilježja, kako je to prvostupanjski sud i učinio. U toj situaciji, iako počinitelj ostvaruje oba modaliteta učina kaznenog djela, neće se raditi o realnom, već o prividnom stjecaju tih kaznenih djela, a ovdje u formi produljenog kaznenog djela iz članka 291. KZ/11. Stoga nije u pravu žalitelj kada tvrdi da bi u situaciji u kojoj se utvrdi da optuženik ima svojstvo službene osobe, samim time ono bilo „jače“ od svojstva odgovorne osobe i time ga isključilo. Prema tome, prvostupanjski sud nije počinio povredu kaznenog zakona iz članka 469. točke 1. ZKP/08., jer je djelo za koje se optuženik progona kazneno djelo, a niti iz članka 469. točke 4. ZKP/08. jer je glede kaznenog djela koje je predmet optužbe pravilno primijenio zakon.

74. Nadalje, u žalbi optužene H. d. z. (koja povreda je smještena u okviru postupovne povrede, iako se suštinski odnosi na pravilnu primjenu zakona), ističe se da dogovor i raspodjela protupravno stečene imovinske koristi za potrebe i interes te stranke, kako je to prvostupanjski sud utvrdio, nije obilježje kaznenog djela iz članka 291. KZ/11. Tvrdi se da pravna osoba ne može biti odgovorna za radnje koje je počinitelj poduzeo kao službena osoba te ističe pravni problem kod kojeg miješanje

svojstva fizičke osobe (kao službene i kao odgovorne) u odnosu na odgovornost pravne osobe nije moguće. Navodi da se optuženi I. S. pojavljuje kao odgovorna osoba isključivo u stadiju raspodjele novca, što nije obilježje djela iz članka 291. KZ/11. Osim toga, u žalbi se pojašnjava kako korištenje protupravne imovinske koristi koja je stečena dovršenim kaznenim djelom iz članka 291. KZ/11 počinjenim od strane službene osobe ne predstavlja obilježje tog kaznenog djela (list 299 presude).

74.1. Ovim navodima žalbe se, u stvari, na umjetan način pokušavaju razdvojiti radnje počinjenja istog kaznenog djela i na tako stvorenu situaciju primijeniti odredbe prava. Međutim, takav pokušaj ostaje bez uspjeha s obzirom na kontinuitet svih povezanih radnji u okviru utvrđenog plana grupe i njegove realizacije. Ovdje treba reći da je optuženi I. S. organizirao grupu za počinjenje kaznenih djela kao premijer i kao predsjednik stranke, što je vidljivo iz navoda činjeničnog opisa kaznenog djela pod točkom 1. izreke "...istupajući ispred V-optužene H. d. z. koristeći okolnost da ista kao vodeća parlamentarna stranka predstavlja koncentraciju moći odlučivanja i ovlaštenja u svim segmentima života društva...". U okviru tog plana grupe, optuženi I. S. je kao premijer osobno i putem optuženog M. B. sugerirao, a, u stvari, zatražio da se poslovi javnih poduzeća, institucija i državnih tijela sklapaju s F. M. d.o.o., a kada je ona takvim poslovanjem osigurala sredstva, on ih je, kao predsjednik stranke, usmjeravao na sebe i optuženu H. d. z., pri čemu su korist stekle i druge uključene osobe. U ukupnosti gledano, namjera optuženog I. S. bila je osigurati sebi i optuženoj H. d. z. nelegalni izvor financiranja pa je u tom kontekstu njegovo svojstvo predsjednika stranke barem ravnopravno, ako ne i prevladavajuće u odnosu na funkciju premijera kojom se koristi kao sredstvom za ostvarivanje prvobitnog cilja. Na taj način, optuženi I. S., u raznim fazama realizacije plana grupe, zloupotrebljava, kako svoje službeno, tako i svojstvo odgovorne osobe, a raspodjela nelegalnih sredstava, kao konačna posljedica iskorištavanja tih ovlasti, neraskidivo je povezana s načinom na koji je stvoren paralelni sustav financiranja i tzv. " ... ". Stoga, "izvlačenje" pojedinih radnji iz korpusa ukupne kriminalne djelatnosti optuženika, na način kako to čini žalitelj, nije prihvatljivo niti se time dovodi u pitanje pravna kvalifikacija kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. KZ/11. u odnosu na optuženog I. S. i optuženu H. d. z.

75. Nadalje, u žalbi optužene H. d. z. smatra se ostvarenom povreda kaznenog zakona iz članka 469. točke 4. ZKP/08. jer je sud prvog stupnja pogrešno protumačio pravni kontinuitet između kaznenog djela iz članka 337. stavaka 1., 3. i 4, KZ/97. te kaznenog djela iz članka 291. stavaka 1. i 2. KZ/11. pa je time primijenio zakon koji se ne može primijeniti. Pojašnjava se da je kazneno djelo iz članka 291. KZ/11. službeničko djelo pa se tamo navedeni pojam odgovorne osobe može odnositi samo na osobe koje zlouporabe svoj položaj u pravnoj osobi koja obavlja javne ovlasti. S obzirom da optužena H. d. z., kao politička stranka, nema javne ovlasti niti ih može povjeriti svom predsjedniku, to se pravni kontinuitet inkriminiranih radnji može tražiti samo u kaznenom djelu iz članka 246. KZ/11. jer "taj dio inkriminacije ne predstavlja službeničko djelo, već djelo počinjeno u gospodarskom poslovanju ... prikrivanje ostvarenih prihoda ... pribavila sebi nepripadnu dobit ... ". S tim u vezi, ističe se da je prvostupanjski sud trebao voditi računa o odredbi članka 4. ZOPOKD-a odnosno članka 89. stavka 7. KZ/97. koji definira pojam odgovorne osobe, pri čemu se

odgovorna osoba u trgovačkom društvu ne može poistovjetiti s odgovornom osobom u pravnoj osobi koja ne obavlja gospodarsku djelatnost, ovdje političkom strankom.

75.1. Ovim navodima žalbe se, u stvari, sugerira da optužena H. d. z. ne može biti odgovorna za kazneno djelo iz članka 291. KZ/11 koje bi njezin predsjednik, optuženi I. S., počinio kao odgovorna osoba u toj pravnoj osobi budući da on navedeno zakonsko svojstvo nije imao. Također, pravni kontinuitet kaznenih djela ne bi se mogao ostvariti niti s kaznenim djelom zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz članka 246. KZ/11 s obzirom da predsjednik političke stranke nema svojstvo odgovorne osobe u pravnoj osobi koja obavlja gospodarsku djelatnost. Naime, političke stranke, kada ostvaruju prihode, s istima su dužne postupati kao neprofitne organizacije u smislu članka 1. Zakona o političkim strankama ("Narodne novine", broj 36/01). Stoga bi, prema tumačenju žalitelja, u odnosu na optuženu H. d. z. izostao pravni kontinuitet između optuženog kaznenog djela iz članka 337. stavaka 1., 3. i 4. KZ/97. s kaznenim djelima kako su propisana u KZ/11., a time bi i njezina kaznena odgovornost bila isključena.

75.2. Navodi žalbe nisu osnovani.

75.3. Pravilno je utvrđenje suda prvog stupnja da je optuženi I. S. počinio kazneno djelo iz članka 291. stavaka 1. i 2. u vezi članka 52. KZ/11. i to, ne samo u svojstvu službene, već i u svojstvu odgovorne osobe, čime je u potpunosti ostvaren pravni kontinuitet između tog kaznenog djela i kaznenog djela iz članka 337. stavaka 1., 3. i 4. KZ/97, a time je i kaznena odgovornost optužene H. d. z., sukladno članku 5. ZOPOKD-a, neupitna.

75.4. Iako se ovaj žalbeni sud može složiti sa žaliteljem da, sukladno Zakonu o sustavu državne uprave ("Narodne Novine" broj 75/93., 48/99., 15/00., 127/00., 59/01., 190/03., 199/03. i 79/07.), političke stranke ne obavljaju javne ovlasti u klasičnom smislu te riječi, to još ne znači i da odgovorna osoba u toj stranci nije obuhvaćena zakonskim opisom kaznenog djela iz članka 291. KZ/11. Gramatičkim tumačenjem tog zakonskog članka ne proizlazi da bi tamo navedena odgovorna osoba nužno trebala biti povezana s pravnom osobom koja obavlja javnu ovlast niti to proizlazi iz samog naziva kaznenog djela. Iako bi naslov XXVIII Glave Kaznenog zakona ukazivao da se radi o službeničkim kaznenim djelima, većina zakonskih opisa djela iz te Glave ravnopravno propisuju da ih mogu počiniti kako službene, tako i odgovorne osobe bez ograničenja u pogledu naravi povjerenih poslova iz djelokruga rada pravne osobe. Zbog toga, a i zbog činjenice da u dosadašnjoj sudskoj praksi nema pravomoćnih odluka koje bi obvezivale svojim pravnim stavom o tom pravnom pitanju, sudovi su ovlašteni taj pojam protumačiti u skladu s okolnostima konkretnog slučaja.

75.5. Međutim, što se tiče dosadašnje sudske prakse ipak treba reći da je u presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I KŽ 461/14 od 17. studenog 2015. utvrđen pravni kontinuitet između kaznenih djela iz članka 337. stavaka 1., 3. i 4. KZ/97. i kaznenog djela iz članka 291. stavaka 1. KZ/11. u situaciji kada je počiniteljica zlouporabila položaj predsjednice ... sindikata ... u svojstvu odgovorne osobe u toj pravnoj osobi. Sličan pravni stav o potrebi šireg tumačenja pojma odgovorne osobe iz članka 291. stavka 1. KZ/11. izražen je i u ukidnom rješenju Vrhovnog suda

Republike Hrvatske broj I Kž-530/16 od 16. studenog 2016. u situaciji kada je počinitelj terećen da je s ciljem pribavljanja imovinske koristi zlorabio ovlast izvršnog potpredsjednika te glavnog tajnika Europskog pokreta Hrvatske i predsjednika Europskog doma Z. S druge strane, u ukidnom rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I Kž-356/2014 od 2. rujna 2014. zauzet je stav da se pojam odgovorne osobe iz članka 291. KZ/11. ne odnosi na odgovorne osobe u trgovačkim društvima, već na osobe koje zlorabe javne ovlasti koje su im povjerene te je prvostupanjskom sudu dana uputa da pravni kontinuitet potraži u kaznenom djelu iz članka 246. KZ/11.

75.6. Navedena sudska praksa ukazuje da, prema recentnim i dostupnim odlukama sudova, ne postoji jedinstveno tumačenje pojma odgovorne osobe, kao zakonskog obilježja djela iz članka 291. KZ/11.

75.7. U predmetnoj situaciji, dakle, postavilo se pitanje je li predsjednik optužene H. d. z., kao političke stranke koja je, konkretno, u vrijeme inkriminiranih radnji bila na vlasti, upravo ona odgovorna osoba kakvu ima u vidu odredba članka 291. KZ/11. Da bi se dao odgovor na to pitanje, potrebno je poći od definiranja pojma političke stranke, onako kako to čine odredbe Ustava Republike Hrvatske, Zakona o političkim strankama te Zakona o financiranju političkih stranaka.

75.7.1. Prema članka 6. Ustava, političke stranke su ustavnopravni subjekti te se, između ostalog, navodi da moraju javno polagati račune o podrijetlu svojih sredstava i imovine, a njihov položaj i financiranje uređuje se zakonom. U čl. 129. Ustava propisan je nadzor Ustavnog suda Republike Hrvatske nad ustavnošću programa i djelovanja političkih stranaka te im taj sud može, u skladu s Ustavom, zabraniti daljnji rad.

75.7.2. U članku 1. Zakona o političkim strankama ("Narodne novine", broj 76/93., 111/96., 146/98., 36/01. i 28/06. - u daljnjem tekstu: ZPS) navodi se da su stranke izraz demokratskog višestranačkog sustava, kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, djelovanje im je javno, moraju imati svoj statut kojim se regulira ustrojstvo stranke, a ako ostvaruju dobit, moraju s njome raspolagati kao neprofitne organizacije.

75.7.3. Prema odredbama Zakona o financiranju političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata ("Narodne novine", broj 1/2007), političke stranke se, između ostalog, financiraju iz državnog proračuna kada imaju najmanje jednog zastupnika u Hrvatskom Saboru (članci 2. i 8. tog Zakona), nadzor nad financijskim poslovanjem provode Državni ured za reviziju i Ministarstvo financija – Porezna uprava (članak 17.), a godišnje izvješće o provedenom nadzoru nad financijskim poslovanjem stranaka koje se financiraju iz državnog proračuna dostavlja se Hrvatskom Saboru (članak 20.). Političke stranke dužne su javno prikazati porijeklo i način utroška prikupljenih sredstava te izrađuju završni račun i financijsko izvješće koji se, kao javni dokumenti, objavljuju na web stranici političke stranke (članak 19. tog Zakona).

75.7.4. Osim toga, nije nevažno istaknuti da se, prema Zakonu o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor ("Narodne novine", broj 116/99, 109/00, 53/00, 69/03, 167/03, 44/06, 19/07, 20/09, 145/10, 24/11, 93/11, 120/11, 19/15, 104/15 i 98/19) prošireni

sastav izbornog povjerenstva izbornih jedinica, kao i sastav biračkih odbora, sastoji od dva predstavnika političke stranke na vlasti i dva predstavnika stranke iz opozicije, a ova tijela nadležna su za zakonitu provedbu parlamentarnih izbora, te uz Državno izborno povjerenstvo nadziru i provode izbore. Na taj način (čl. 60., 67. i 69. spomenutog Zakona), država je političkim strankama, kao izvorno društvenim institucijama, dala pravo da sudjeluju u provedbi izbora i time, de facto, na njih prenijela dio svojih javnopravnih ovlasti (sveuč. prof. I. P. ...).

75.7.5. Sve navedeno pokazuje da su političke stranke pravne osobe *sui generis*. To su interesne društvene institucije, političke organizacije, koje nastaju radi sudjelovanja u natjecanju za političku vlast te radi obavljanja javnih poslova. Upravo činjenica da stranke izlaze na izbore s ciljem postavljanja svojih kandidata na javne položaje, bitno ih razlikuje od ostalih pravnih osoba. Država u stanovitoj mjeri delegira političkim strankama vršenje svoje volje (kontrola izbora) te ih financijski podupire, podvrgnute su javnoj kontroli prihoda uz ustavnu ovlast zabrane njihovog rada.

75.7.6. U konkretnom slučaju, treba imati u vidu da je optužena H. d. z., kao pobjednička stranka na parlamentarnim izborima 2003. te 2007. oformila Vladu te je u sastavu Hrvatskog Sabora u periodu od 2003. do 2007. imala 65, a u sastavu Sabora u periodu od 2008. do 2011. 66 zastupnika, članova svoje stranke. Osim toga, optužena H. d. z. sastavila je Vladu u kojoj su od 2003. do 2007. gotovo svi ministri i potpredsjednici bili članovi H. d. z., a u periodu od 2007. do 2009. to je bila većina njezinog članova (podaci s internetske stranice Hrvatskog sabora i Vlade).

75.7.7. Slijedom toga proizlazi da političke stranke, posebno kada su na vlasti, participiraju u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti putem svojih izabranih članova na koji način se bitno izdvajaju od ostalih društvenih pokreta ili građanskih udruga, kao političkih aktera. Stranke na vlasti odgovorne su za organizaciju i djelovanje zakonodavne i izvršne vlasti, oblikovanje i provedbu javnih politika, kontrolu javne uprave i čuvanje stabilnosti političkog poretka te su nosioci najviše razine odgovornosti kada upravljaju državom. Osim toga, neovisno o tome jesu li političke stranke na vlasti ili u oporbi, one aktivno participiraju u izbornim procesima, kako je vidljivo iz citiranih odredbi Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor.

75.8. Zbog navedenih razloga, Vrhovni sud Republike Hrvatske ocjenjuje da je politička stranka, kao društvena institucija, pravna osoba *sui generis*, a odgovorna osoba u toj pravnoj osobi može biti počinitelj kaznenog djela iz članka 291. KZ/11., kako pravilno zaključuje i prvostupanjski sud. Zakonom je propisana kaznena odgovornost svih pravnih osoba, osim onih u članku 6. ZOPOKD-a, pa je stoga, dakle, očito da je kaznena odgovornost političke stranke zakonski utemeljena. Osim toga, u članku 12. tog Zakona izričito se spominju političke stranke kao pravne osobe na koje se taj zakon primjenjuje. Zbog toga, suprotno tvrdnji žalbe, nikakve zapreke nema da optužena H. d. z. bude kazneno odgovorna za radnje koje je njezin predsjednik, optuženi I. S., počinio u svojstvu odgovorne osobe u toj stranci.

75.9. S druge strane, kada pravne osobe, ovdje političke stranke, nastupaju kao poduzetnici tj. kada zaključuju ugovore o kupnji, prodaji, javnoj nabavi i sl., tada odgovorna osoba, a time i sama pravna osoba, može biti kazneno odgovorna za

kazneno djelo iz članka 246. KZ/11. Međutim, o tome se ovdje ne radi jer se predsjednik optužene H. d. z., a time niti sama stranka kao pravna osoba, ovdje ne pojavljuju u svojstvu gospodarskog subjekta.

76. U žalbi optužene H. d. z. ističe se da je odlukom o oduzimanju imovinske koristi prvostupanjski sud ostvario povredu iz članka 469. točke 5. ZKP/08. jer da je prekoračio ovlasti koje ima po zakonu. Smatra da je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio visinu znatne imovinske koristi u iznosu od 8.828.265,03 kn koji je korišten za potrebe optužene H. d. z. "tako što je automatski samo zbrojio presuđene troškove nastale iz nezakonitih sredstava stečenih preko F. M. d.o.o. i potom zaključio da se taj iznos u svom zbroju poklapa s iznosom „izvučenih“ novaca". Prvostupanjski sud u obrazloženju pobijane presude ne spominje novac u iznosu od 2 milijuna kuna i 300.000 EUR koji je B. B. donio u USKOK (20. listopada 2010.), osim u dijelu u kojem objašnjava da za taj iznos umanjuje oduzetu protupravnu imovinsku korist koju optužena H. d. z. mora vratiti. Žalitelj smatra da taj vraćeni iznos novca nije predstavljao korist za optuženu H. d. z. jer je prije bilo kakvog korištenja, a time i ostvarivanja protupravne imovinske koristi, vraćen. Ističe da je kod pravne osobe „djelo dovršeno utroškom/bogaćenjem“, što ovdje nije slučaj, a teorija aprehenzije dostatna je samo kod fizičke, ali ne i pravne osobe.

76.1. Protivno ovim žalbenim navodima, prvostupanjski sud nije prekoračio svoje ovlasti u odluci o oduzimanju imovinske koristi optuženoj H. d. z., jer je odluka u tom dijelu pravilno utemeljena na zakonskoj odredbi članka 77. KZ/11. u vezi članka 557. ZKP/08.

76.2. Naime, u postupku je utvrđeno da je pok. N. J. tijekom inkriminiranog razdoblja predala optuženom M. B. iznos od 24.103.265,03 kn stečen nezakonitim poslovanjem F. M. d.o.o., kako to proizlazi prvenstveno iz obrana pok. N. J. i optuženog M. B., a potvrđuju i rezultati financijsko knjigovodstvenog vještačenja. Od tako ukupno predanih sredstava, prvostupanjski je sud utvrdio da je optužena H. d. z. za sebe ostvarila protupravnu imovinsku korist u iznosu od 8.828.265,03 kn.

76.3. Nije u pravu optužena H. d. z. kada tvrdi da je navedeni iznos protupravne imovinske koristi pogrešno zbrojen, budući da je prvostupanjski sud pravilno utvrdio da ga čine isplate primateljima naknada i prigodnih naknada u iznosu od 1.614.900,00 kn, kupnja udjela u H. I. u iznosu od 415.000,00 eura i O. T. u iznosu od 500.000,00 kn, te isplata M. P. T. u iznosu od 515.000,00 eura. Pritom također treba reći da zbroj dokazanih isplata utvrđen po vještakinji M. T. iznosi 8.914.900,00 kn te tako premašuje terećeni iznos iz optužnice. Da se radi upravo o iznosu kako ga je utvrdio prvostupanjski sud proizlazi iz obrane optuženog M. B., optužene B. P., pok. N. J. te iskaza svjedoka o kojima će biti riječi u okviru žalbene osnove pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Taj iznos, zbrojen s plaćanjima roba i usluga koje je F. M. d.o.o. utrošila za potrebe optužene H. d. z. u visini od 5.781.232,04 kn, predstavlja ukupnu imovinsku korist u visini od 14.609.497,07 kn koju je ostvarila optužena H. d. z. u okviru nelegalnog, paralelnog sustava financiranja.

76.4. Za dovršenje kaznenog djela iz članka 337. stavka 4. KZ/97., kako je ranije bilo kvalificirano terećeno postupanje, a jednako tako i za dovršenje kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. KZ/11., koje je pravno označeno kao produljeno kazneno djelo,

odlučno je pribavljanje znatne imovinske koristi za pravnu osobu. Ako se utvrdi da je radnjama odgovorne osobe pribavljena protupravna imovinska korist za pravnu osobu, onda je takvim radnjama ta imovinska korist za pravnu osobu i nastala. Bez pribavljanja znatne imovinske koristi ne može se govoriti o dovršenju tog kaznenog djela, već eventualno o njegovom pokušaju. U konkretnom slučaju, radnjama odgovornih osoba u okviru paralelnog sustava financiranja optužene H. d. z. pribavljena je protupravna imovinska korist putem nezakonitog poslovanja F. M. d.o.o. te plaćanjem roba i usluga u korist optužene H. d. z. Prema tome, za postojanje tog kaznenog djela nije odlučno jesu li nezakonito pribavljena sredstva u potpunosti iskorištena, odnosno je li njima dalje raspolagano, a niti je odlučna činjenica što je određeni iznos, nakon pribavljanja, vraćen od strane neke druge osobe koja nije povezana s počinjenjem kaznenog djela. Navedeno samo potvrđuje da je navedena protupravna imovinska korist pribavljena upravo za potrebe i interes optužene H. d. z. te je, zajedno s ostalim, utrošenim sredstvima, predstavljala sredstva njezinog „...“. Stoga nisu osnovane tvrdnje da iznos od 2 milijuna kn i 300.000,00 eura koji se je nalazio kod optuženog M. B., a pribavljen je u korist optužene H. d. z., ne predstavlja protupravnu imovinsku korist samo zato što je naknadno vraćen u USKOK.

76.5. Prema tome, zbrajajući sve navedene iznose pribavljene nezakonitim poslovanjem F. M. d.o.o., kao i plaćanjem roba i usluga optužene H. d. z., prvostupanjski je sud pravilno utvrdio da iznos od 14.609.497,07 kn predstavlja protupravnu imovinsku korist koju je ta pravna osoba ostvarila radnjama svojih odgovornih osoba, optuženog I. S. i optužene B. P., a umanjnjem tog iznosa za ranije vraćeni novac, optužena H. d. z. je u postupku oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom još dužna vratiti pravilno utvrđeni iznos od 10.359.497,07 kn pa ovlast koju sud ima po zakonu nije prekoračena.

77. Daljnju povredu zakona iz članka 469. točke 5. ZKP/08. vezano za odluku o oduzimanju imovinske koristi žalitelj obrazlaže nedokazanošću pojedinih troškova učinjenih u njegovu korist (isplata M. P. T., kupnja H. I. i O. T.) čime se, u stvari, pobija pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, o čemu će nastavno biti riječi.

78. Optužena B. P. tvrdi da je nastupila apsolutna zastara kaznenog progona za kazneno djelo iz članka 333. stavka 3. KZ/97. jer je ona smijenjena s mjesta šefice računovodstva 1. rujna 2008. od kada nema svojstvo odgovorne osobe, čime upire na povredu kaznenog zakona iz članka 469. točke 3. ZKP/08., jer da postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon.

78.1. Ovi navodi žalbe su promašeni.

78.2. Prije svega, treba napomenuti da se optuženici inkriminira razdoblje od početka 2006. kada je postala pripadnica grupe pa sve do 2. srpnja 2009. tijekom kojeg vremena je imala svojstvo odgovorne osobe, i to kao šefica računovodstva optužene H. d. z., a potom, nakon što je smijenjena, kao tajnica za financije optužene H. d. z. To njezino svojstvo odgovorne osobe u dosadašnjem tijeku postupka nije bilo sporno, a sada se očito neosnovano dovodi u pitanje jer joj je i u svojstvu tajnice za financije bilo povjereno obavljanje poslova iz djelokruga pravne osobe. Osim toga, s obzirom na propisana zakonska obilježja kaznenog djela iz članka 333. stavka 3.

KZ/97, navedeno svojstvo odgovorne osobe ne predstavlja bitno obilježje tog kaznenog djela.

78.3. Odredbom članka 86. KZ/11. propisano je da, ako se prije nastupa zastare kaznenog progona promijeni rok zastare, primijenit će se zastarni rokovi novog zakona. U odnosu na kazneno djelo iz članka 333. stavka 3. KZ/97. koje je optuženici stavljeno na teret, propisana je kazna zatvora do tri godine, a to znači da bi prema članku 81. stavku 1. alineji 5. KZ/11. zastara nastupila protekom 10 godina od počinjenja kaznenog djela, odnosno 2. srpnja 2019. No, kako je, u konkretnom slučaju, prije proteka tog roka donesena ranija prvostupanjska presuda, zastara kaznenog progona, sukladno odredbi članka 81. stavka 3. KZ/11., produljuje se za dvije godine, pa je očito da zastara kaznenog progona do danas nije nastupila. Stoga nije u pravu optužena B. P. kada tvrdi da postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon, čime da bi bila počinjena povreda kaznenog zakona iz članka 469. točke 3. ZKP/08.

78.4. O postojanju pravnog kontinuiteta i pravilne primjene zakona vezano za kaznena djela iz članka 337. KZ/97. i kaznenog djela iz članka 291. KZ/11. već su navedeni razlozi pod točkama 63.6. do 63.9. ove odluke, dok se u odnosu na postojanje pravnog kontinuiteta kaznenih djela iz članka 333. KZ/97. i članka 328. i 329. KZ/11. prihvaćaju kao nesporni razlozi izloženi u pobijanoj presudi, a koji su sukladni ustaljenoj sudskoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske (primjerice I Kž-Us 139/2015. i I Kž-Us 28/2014.)

78.5. Slijedom toga, nisu utvrđene u žalbama istaknute povrede kaznenog zakona.

O žalbama zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja

79. Žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja podnijeli su državni odvjetnik, optuženi I. S., optužena H. d. z., optužena B. P., kao i druge osobe na koje je prenesena imovinska korist, a optuženi M. B. zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

80. O žalbi državnog odvjetnika bit će zasebno riječi, kao i o dijelovima žalbe optuženog I. S. i drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist u okviru žalbenog osnova iz članka 471. stavka 2. ZKP/08.

81. Optuženi I. S. u žalbi osporava vremensko razdoblje izvršenja kaznenih djela utvrđeno pod točkama 1. i 2. izreke, smatrajući da inkriminirane radnje nisu mogle započeti prije kraja 2006. Smatra da takav zaključak proizlazi iz obrana optuženog M. B., pok. N. J., optužene B. P. te rezultata financijsko knjigovodstvenog vještačenja, citirajući pri tome navedene obrane te dijelove tog vještačenja. Stoga zaključuje da je ovakvom konstrukcijom prvostupanjski sud nastojao premostiti problem nastupa relativne zastare za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti u predmetu „H.“ i time *onemogućiti* primjenu Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije u tom, paralelnom, kaznenom predmetu.

Jednako tako, i optužena H. d. z. u svojoj žalbi osporava utvrđeno razdoblje pod točkama 1. i 2. izreke u prvostupanjskoj presudi, tvrdeći da je trebalo razdvojiti zakonito od nezakonitog poslovanja F. M. d.o.o., odrediti pravilan redoslijed događanja i točno utvrditi kada započinje suradnja s F. M. d.o.o. i pritjecanje novca u optuženu H. d. z., kada započinju usluge cateringa i kada je dan nalog optuženog I. S. da se daljnja plaćanja ne vrše putem putnih naloga, već gotovinom koju donese optuženi M. B. Također je trebalo pravilno cijiniti iskaz pok. N. J., optuženog M. B., ali i nalaz i mišljenje vještakinje M. T. koja govori o fakturama iz listopada, studenog i prosinca 2005.

81.1. Protivno tim žalbenim navodima, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da je sud prvog stupnja pravilno utvrdio početak razdoblja djelovanja grupe pod točkom 1. izreke, kao i realizacije njezinog plana pod točkom 2. izreke, osnovano temeljeći svoj zaključak na obranama optuženog M. B. i pok. N. J. koje je potom pravilno doveo u vezu s rezultatima financijsko knjigovodstvenog vještačenja, materijalnom dokumentacijom, iskazima svjedoka zaposlenih u državnim institucijama i trgovačkim društvima u pretežitom ili isključivom vlasništvu Republike Hrvatske te iskazima svjedoka A. P. L. i B. D. vezano za početak poslovanja tvrtki O. d.o.o. i A.-L. d.o.o.

81.2. Naime, dogovor o organiziranju grupe u svojoj obrani optuženi M. B. veže uz razdoblje nakon parlamentarnih izbora u studenom 2003. kada je imenovan rizničarom optužene H. d. z. te potrebom osiguranja sredstava za financiranje te stranke. Upravo je pok. N. J. potvrdila navode optuženog M. B. u dijelu u kojem opisuje da se dogovor o organiziranju te grupe odvijao negdje 2004. Pravilno je prvostupanjski sud doveo u vezu navedene obrane s rezultatima financijsko knjigovodstvenog vještačenja prema kojima u razdoblju od 2005. do 2009. intenzivno ekspanziraju poslovni rezultati društva F. M. d.o.o., a prvi račun za optuženu H. d. z. datira od 27. listopada 2005. Prema tome, logično je zaključiti da, ako je povećano poslovanje F. M. d.o.o. započelo 2005., da je dogovor oko osnivanja grupe i njezinog cilja morao biti ranije, odnosno tijekom 2004., kako to proizlazi iz obrane optuženog M. B. i pok. N. J. Osim toga, da se dogovorno poslovanje F. M. d.o.o. odvijalo već tijekom 2005. proizlazi i iz iskaza svjedoka T. D. (predsjednika uprave I. d.d.), J. S. (člana uprave H. a.) i I. M. (predsjednika uprave H. e.), o čemu su detaljno iskazivali optuženi M. B. i pok. N. J. opisujući poslovnu suradnju tijekom 2005. sa C., P., I. d.d., S., H. a., H. e. i drugim društvima.

81.3. Da se optužena B. P. uključila u djelovanje grupe 2006. proizlazi iz njezinog iskaza danog u prethodnom suđenju, koji je prvostupanjski sud pravilno prihvatio, gdje navodi da joj je optuženi I. S. tada dao izričit nalog da iz sredstava koje će joj predati optuženi M. B. i "o kojima nitko ništa ne treba znati", vrši mjesečne isplate naknada B. M., tajnicama i drugim osobama. Njezin iskaz potvrđuju iskaz optuženog M. B., materijalna dokumentacija te financijsko knjigovodstveno vještačenje, a jednako tako i svjedoci primatelji tih naknada te posredno svjedok I. J. i optuženi R. M.

81.4. Funkcioniranje grupe od njezinog osnutka do prestanka djelovanja ne podrazumijeva da se svaki od članova grupe u njezin sastav uključio odmah. Ono što je relevantno u konkretnom slučaju je okolnost da je grupa započela s kriminalnim

radnjama i prije razdoblja 2006., odnosno prije nego se optužena B. P. uključila kao član.

81.5. S tim u vezi nije u pravu optužena H. d. z. kada tvrdi da bi početak djelovanja grupe pod točkom 1. izreke trebalo vezati uz 2006. zato što su društva K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. fakturirale prve usluge F. M. d.o.o. tek 2007. Naime, izvlačenje novca iz F. M. d.o.o. preko društva O. d.o.o. je, prema financijsko knjigovodstvenom vještačenju, započelo 2005., jednako kao i sa društvom A.-L. d.o.o., kako su to potvrdili pok. N. J., svjedokinja A. P. L. i svjedok B. D., a prethodno je rečeno da je F. M. d.o.o. već 2005. ostvarila poslovnu suradnju i s drugim trgovačkim društvima, javnim i državnim institucijama, pa se ovi navodi žalbe ukazuju neosnovanim.

81.6. Donacije koje se spominju u žalbi su, s jedne strane, ispuštene iz činjeničnog opisa izreke pobijane presude, dok je, s druge strane, optuženi R. M. oslobođen za počinjenje terećenog kaznenog djela koje se veže uz tu aktivnost, pa su tvrdnje optužene H. d. z. kojima se apostrofira vrijeme primitka tih donacija ovdje irelevantne. Isto tako, vrijeme od kada je F. M. d.o.o. pokrivala troškove cateringa također nije od utjecaja jer se radi samo o jednom od modaliteta na koji je optužena H. d. z. pribavljala imovinsku korist počev od 2005.

81.7. Slijedom navedenog, grupa čiji je organizator bio optuženi I. S., a prvi članovi optuženi M. B. i pok. N. J. pod točkom 1. izreke, osnovana je krajem 2004., a njezino djelovanje pod točkom 2. izreke je započelo tijekom 2005., nakon čega se optužena B. P. uključila početkom 2006., a čijim angažmanom je pojačano djelovanje grupe sve do srpnja 2009., kako je to pravilno utvrdio prvostupanjski sud.

81.8. Osim toga, potpuno su promašeni žalbeni prigovori optuženog I. S. kada utvrđenja u ovom kaznenom postupku dovodi u vezu s pokušajem izbjegavanja relativne zastare za kazneno djelo u drugom kaznenom predmetu H. Naime, utvrđena razdoblja inkriminacije pod točkama 1. i 2. izreke, kako ih je utvrdio prvostupanjski sud, temelje se na personalnim i materijalnim dokazima izvedenim u ovom predmetu, a žalbena teza ima karakter pukog nagađanja.

82. Oспорavajući pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, optuženi I. S. smatra da je prvostupanjski sud pogrešno zaključio o njegovog ulozi organizatora grupe. Smatra da su pogrešno ocijenjeni iskazi optuženog M. B., optužene B. P. te pok. N. J. koji nisu ničim potvrđeni, dok su iskazi nekih svjedoka krivo interpretirani, a neki su nevažni. Oспорava se značaj sastanka u V. u travnju 2007., kao i kupnja B., O. T., H. I., puta u Sjedinjene američke države (SAD), kupnja odijela B. te se opet poziva na odluke ESLJP-a (*Al-Khawaya i Tahery v. UK, Barbera, Messegue i Jabardo v. Španjolska, Štefančić v. Slovenija, Lučić v. Hrvatska*, konfrontacija u odnosu na suoptuženike: *Isgro v. Italija i Luca v. Italija, Kaste i Mathiasen v. Norveška*) te na razloge ukidnog rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske I KŽ-Us-130/14-10.

82.1. Žalitelj prigovara zaključku prvostupanjskog suda da je on bio organizator grupe (što vrlo dobro ilustrira slikovit izričaj njegove obrane "da mu nije poznato što su M. B. i N. J. marčapijali") i da je prisvojio dio novca koji je grupa pribavila. Suština, izuzetno opsežne žalbe, svodi se na tvrdnju da iskaz optuženog M. B. nije potvrđen drugim dokazima (iskaz optužene B. P. ima samo fragmentarnu važnost, iskaz pok.

N. J. je nevažan jer ona nema neposrednih saznanja, sastanak u travnju 2007. nije imao značaj kakav mu pridaje prvostupanjski sud, iskaz svjedoka I. J. je potpuno nepouzdan, drugih dokaza nema, a suoptuženici i pok. N. J. su k tome nekonfrontirani dokazi).

82.2. Žalbene tvrdnje mogu se svesti na dvije glavne teze. Prva, da je optuženi M. B. postigao neformalni dogovor s USKOK-om da tereti žalitelja i tako si osigura povoljniji položaj, odnosno, da je vlastito nezakonito postupanje pokušao prebaciti na žalitelja. Druga je žalbena teza da je, u stvari, nalogodavac bio svjedok I. J., kako je to u svojoj izmijenjenoj obrani u ponovljenom postupku tvrdila optužena B. P.

82.3. U pogledu uloge optuženog I. S. kao organizatora grupe treba reći sljedeće:

82.3.1. Protivno žalbenim tvrdnjama, pravilno je prvostupanjski sud utvrdio da se zaključak o ulozi žalitelja kao organizatora grupe temelji, ne samo na iskazu optuženog M. B. i u manjem dijelu na iskazima ostalih suoptuženika i pok. N. J., nego i na drugim odlučujućim dokazima. To su prihvaćeni iskazi sudionika sastanka u V. u travnju 2007., iskaz sudionika drugih sastanaka u V., financijsko vještačenje i knjigovodstvena dokumentacija na kojoj se vještačenje temelji, a također i iskaz optuženog R. M., kao konfrontiranog dokaza. Pored ovih dokaza, koji upućuju na aktivnosti koje je žalitelj osobno poduzeo, zaključak o njegovoj odgovornosti temelji se na nizu drugih važnih dokaza, prije svega onih na kojima je utemeljen zaključak o žaliteljevom autoritetu i bliskosti s optuženim M. B. te povlasticama optužene B. P. i načinu na koji je F. M. d.o.o. dobivala poslove, za što je bilo nužno ne samo saznanje, nego i nalog žalitelja. Svi ostali segmenti osuđujućeg dijela pobijane presude koji se direktno tiču radnji ostalih suoptuženika i pok. N. J., temelje se na nizu dokaza detaljno navedenih u opsežnoj prvostupanjskoj presudi, a dijelom i u ovoj odluci u pogledu odgovarajućih prigovora.

82.3.2. S obzirom na to da se sukus žalbe optuženog I. S. svodi na tvrdnju o izostanku bilo kakvih dokaza protiv njega, osim iskaza "svjedoka (suoptyženika, pok. N. J. i svjedoka I. J.)", žalitelja prvo treba uputiti na druge odlučujuće dokaze na temelju kojih je prvostupanjski sud pravilno zaključio da je upravo on bio organizator grupe. Među važnijima se ističe uputa koju je on dao na sastanku u V. u travnju 2007., opisana u točki 2. izreke pobijane presude, koja neposredno upućuje na žalitelja kao organizatora grupe, zbog čega je treba razmotriti već na početku analize prigovora zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

82.3.3. Suprotno tvrdnji žalbe, prvostupanjski je sud pravilno zaključio da je žalitelj na spomenutom sastanku u V. u travnju 2007. osobno uputio sudionike na suradnju s F. M. d.o.o. i optuženim M. B., a kako to proizlazi iz međusobno sukladnih iskaza svjedoka B. R., V. B., S. B., D. M., podredno H. V. i B. L. Protivno daljnjim žalbenim tvrdnjama, iskaze tih svjedoka posredno podupire i svjedok M. L. kada tvrdi da je optuženi I. S. uputio sudionike da se za potrebe prezentacije rada javnosti obrate optuženom M. B. Taj svjedok iskazuje da je "sugestija S. za sve njih značila naredbu", a bila mu je poznata bliskost između pok. N. J. i optuženog M. B. te povezanost potonjeg s optuženim I. S. pa je smatrao da je angažiranje F. M. d.o.o. "u interesu H. d. z. -a jer je to bila marketinška tvrtka H. d. z. -a ". Također, na temelju financijskog vještačenja utvrđeno je da 2007. dolazi do znatnog povećanja poslovnih

prihoda F. M. d.o.o. od čak 146% u odnosu na raniju godinu, a neke pravne osobe prvu suradnju s F. M. d.o.o. ostvaruju tek nakon sastanka u V. u travnju 2007. na kojem su prisustvovali čelnici njihovih tijela (A. R. Z., H. t. z.).

82.3.4. Pri tome, neopravdano se osporava ocjena prvostupanjskog suda o vjerodostojnosti iskaza svjedoka D. M., B. R., V. B. i S. B., ističući da njihov iskaz nije potvrdio veći broj svjedoka koji su također bili prisutni na tom sastanku u V. Međutim, pravilno je prvostupanjski sud izjave svjedoka koji se ne sjećaju takve upute, ili je čak, poput svjedoka N. B., opovrgavaju, povezao s drugim izvedenim dokazima i na tome utemeljio zaključak o njihovoj (ne)vjerodostojnosti. Naime, sudionik sastanka, svjedok J. P. (predsjednik uprave A. R. Z.), se ne sjeća spominjanja F. M. d.o.o. i tvrdi da je A. R. Z. s F. M. d.o.o. surađivala i prije sastanka u travnju, iako je demantiran provedenim vještačenjem prema kojem je do prve suradnje došlo baš nakon tog sastanka. Drugi sudionik sastanka, svjedok N. B., negira spominjanje F. M. d.o.o., iako je H. t. z. surađivala upravo s tom tvrtkom jedino na temelju ugovora od 1. lipnja 2007. (list 13488 spisa) i s tim u vezi izdanim računima u lipnju i srpnju 2007. Svjedok D. B., predsjednik uprave K., tvrdi da nije prisustvovao sastanku, iako ga demantiraju svjedok D. M. i evidencija ulazaka. S. S. R. (H. v.) ne sjeća se spominjanja F. M. d.o.o. na sastanku, ali iskazuje da je nakon toga primio pok. N. J., pa s obzirom da suradnju s njom nije prihvatio, dolazi do njegove smjene na polovici mandata. Prema tome, sasvim je prihvatljivo obrazloženje prvostupanjskog suda zbog čega otklanja iskaze svjedoka koji ne potvrđuju izrečenu uputu, jer je istinitost njihovog iskaza opovrgnuta drugim izvedenim dokazima, a može biti da ti svjedoci žele sebe zaštititi od optužbi koje bi mogle proizaći iz drugačijeg iskaza. Tome u prilog govori i činjenica da se protiv nekih od direktora i zaposlenika javnih poduzeća i institucija navedenih u izreci presude već vode kazneni postupci vezano za poslovanje s F. M. d.o.o. (I. K., V. M., A. T., B. M., M. B., B. R., B. K., V. B., J. S. i drugi).

82.3.5. Žalitelj dalje problematizira riječi koje je, prema utvrđenju prvostupanjskog suda, na sastanku u travnju u V. izgovorio, smatrajući da nije moglo biti govora o sugestiji, a kamoli o uputi i naredbi, ako uopće nije znao ime tvrtke. Prije svega, to što se optuženi I. S. odlučio za djelovanje na način da je pitao optuženog M. B. za ime tvrtke ne znači da, kako to žalba tvrdi, „nije pojma imao kako se zove ta tvrtka“, nego da se odlučio za takav vid izričaja, a time je ujedno i manifestirao bliskost s optuženim M. B. na kojeg je uputio sudionike sastanka. Žalitelj tvrdi da sugestija odnosno uputa nije imala niti mogla imati nikakvu važnost, zanemarujući ne samo da je takva uputa kriminalna u svojoj srži, jer negira ovlasti i odgovornosti nadležnih osoba i redovnu proceduru, nego, još važnije, da ju treba sagledati u kontekstu autoriteta koji je žalitelj uživao. Dobri primjeri takvog autoriteta su, s jedne strane, razrješenja dužnosti svjedoka A. S. i S. R. do kojih je došlo nakon što ti svjedoci nisu prihvatili suradnju s F. M. d.o.o., a, s druge strane, imenovanje svjedoka B. M. na funkciju predsjednika uprave C.-a, o čemu će uostalom biti riječi kasnije.

82.3.6. Nastavno, problematizira se mjesto održavanja i tema sastanka u travnju u V. ukazujući da nije potvrđen ionako proturječan iskaz optuženog M. B. da je tema sastanka bila F. M. d.o.o. odnosno projekt Z. Prvo, formalni razlog pozivanja na sastanak u suštini je irelevantan, jer je jedan od stvarnih razloga bio usmjeren na realizaciju kriminalnog plana kako je to utvrdio prvostupanjski sud. Niti činjenica da

se sastanak odvija u prostorijama V., a ne optužene stranke, ne dovodi u pitanje takav zaključak jer i sam žalitelj prihvaća da je većina sudionika iskazala da je tema sastanka bila izborna godina, što već samo po sebi upućuje na stranačku aktivnost. Osim toga, indikativno je da se na sastanak pozivaju u prvom redu pripadnici stranke ili osobe koje su zbog stranke stekle kakvu prednost. Tako je, umjesto predsjednika uprave H.-a M. C. koji prema vlastitom kazivanju nije bio član niti jedne stranke, poziva niže rangirani član uprave M. L., ujedno i član stranke; umjesto predsjednika uprave C. o. H. V., člana H.-a, pozvan je stranački pripadnik, direktor marketinga D. M. Svjedok M. C. tako je za sastanak doznao tek pet godina nakon odlaska iz H.-a u ožujku 2008. Svjedok B. M. (predsjednik uprave C.-a), nije član stranke, ali je prema njegovom iskazu, a osobito iskazu svjedoka M. B., do njegovog imenovanja na mjesto predsjednika uprave došlo uz intervenciju optuženog I. S. i svjedoka J. P., člana uprave I. d.d., osnivača C.-a. Konačno, pored formalne teme i činjenice da je bila riječ o kratkom sastanku (što potvrđuje i evidencija ulaska), nevažno je je li optuženik izjavio da je (prava) svrha bila F. M. d.o.o. ili upoznavanje s projektom Z. kraj nesporne činjenice postojanja ekskluzivnog prava oglašavanja F. M. d.o.o. upravo na toj televiziji.

82.3.7. Suprotno daljnjim navodima žalbe da su javna poduzeća znala i poslovala znatno ranije s F. M. d.o.o. pa da nije bilo potrebe da ih optuženik svojim autoritetom upućuje na suradnju, drugačije proizlazi iz nalaza i mišljenja vještaka, prema kojem tek 2007. dolazi do znatnog povećanja poslovnih prihoda F. M. d.o.o. od čak 146% u odnosu na raniju godinu. Osim toga, u pogledu nekih društava do suradnje dolazi tek nakon sastanka, što dobro ilustrira primjer suradnje A. R. Z. i F. M. d.o.o., koja prema provedenom financijskom vještačenju počinje u rujnu 2007. Drugi primjer je suradnja H. t. z. i F. M. d.o.o. do koje je došlo na temelju ugovora od 1. lipnja 2007. Dakle, očito je da je sastanak u travnju polučio očekivani rezultat. Protivno daljnjim žalbenim tvrdnjama, pored sastanka u travnju, uloga žalitelja kao organizatora grupe proizlazi i iz iskaza svjedoka R. J., koji je bio pozvan na jedan drugi sastanak u V. i to povodom kritike optuženog M. B. da je „neosjetljiv na potrebe stranke“. Tijekom tog sastanka optuženi I. S. ga je uputio na B., a ovaj ga je tražio da angažira F. M. d.o.o., što je svjedok i učinio. Pri tome, ovdje je riječ o koruptivnom kaznenom djelu, koje je po svojoj prirodi konspirativno, a ovdje se odvija u samom političkom vrhu, pa se žalitelj kao organizator grupe razumljivo odlučio za minimalnu vanjsku izloženost.

82.3.8. Protivno daljnjim žalbenim tvrdnjama, pravilno je prvostupanjski sud utvrdio da je optuženi I. S. bio organizator grupe na temelju drugih važnih dokaza, koji su u tom pravcu osnažili nekonfrontirane iskaze „svjedoka“ (osobito optuženog M. B.). Riječ je o sljedećim utvrđenjima:

- utvrđenju o neospornom autoritetu optuženog I. S. utemeljenom na iskazima svjedoka R. J. i A. F. (sastanak u V. nakon što ih optuženi M. B. prijavi za "neposluh", tj. da su "neosjetljivi na potrebe stranke", nakon tog sastanka R. J. odlučuje angažirati F. M. d.o.o., a A. F. uplatiti donaciju), iskazu svjedoka A. S. ("tako se završava kada se ne sluša"),

- utvrđenju o bliskosti optuženog I. S. s optuženim M. B. (iskazi svjedoka B. K., J. S., M. M. i S. B. vezano za ručak u B. a osobito činjenice postavljanja optuženog M. B. na mjesto rizničara i činjenice da je žalitelj na sastanku u V. 2009. svoju nasljednicu

J. K. obavijestio da odstupa s funkcije premijera i predsjednika stranke te ju je uputio da se vezano za financije dalje treba obratiti optuženom M. B. (iskaz svjedokinje J. K.),

- utvrđenju o važnosti optuženog M. B. kojeg se percipira kao osobu nadređenu ministrima, iako je po funkciji rizničar stranke i pomoćnik ministra (iskaz svjedoka B. M., te dolazak rukovoditelja, osobito ministara koji su hijerarhijski naređeni optuženom M. B. u prostorije C. u. bez sudjelovanja stručnih službi, kako proizlazi iz iskaza zaposlenica C. u. T. B. i V. K. K.),

- pogodnosti koje je uživala optužena B. P. koja, kao stranačka službenica, dolazi na sastanke u S. i V., koristi službeno vozilo i ima na raspolaganju vozača, čak i nakon smjene s mjesta šefice računovodstva, očito prema nalogu optuženog I. S. (o čemu pored svjedoka I. J. iskazuju i optuženi R. M. te svjedok D. P.),

- načinu na koji je F. M. d.o.o. dobivala poslove uključujući i pritisak izvršen na rukovoditelje tijela navedenih u izreci pobijane presude pod točkom 2.

82.3.9. Optuženi I. S. u žalbi tvrdi da je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio stupanj autoriteta koji je uživao. Međutim, već i sam u obrani navodi da "ne može biti pet šefova", a značaj i važnost njegovog autoriteta proizlazi iz iskaza niza svjedoka. Dobar primjer je slučaj svjedoka A. S. (predsjednika uprave H. p.), koji 2006. upućuje pok. N. J. na redovnu proceduru sklapanja poslova, zbog čega je pozvan na sastanak u tajništvo stranke, nakon čega svjedok daje uputu Sektoru za marketing o potrebi suradnje s F. M. d.o.o. Potom, 2007. optuženi M. B. traži da H. p. sve marketinške poslove te godine odradi s F. M. d.o.o. na što svjedok nije pristao, da bi u nastavku bio smijenjen, a njegovom nasljedniku je bilo rečeno da tako završavaju oni koji ne slušaju, a upravo je Vlada ona koja postavlja upravljačku strukturu u državnim tvrtkama. Slično, i svjedok S. R. je smijenjen u polovici mandata, a kao jedan od mogućih razloga za smjenu naveo je neangažiranje F. M. d.o.o.

82.3.10. Žalitelj dalje neosnovano osporava zaključak suda o bliskosti s optuženim M. B. Tvrdi da se dokaz bliskosti ne može temeljiti tek na činjenici da je optuženi M. B. na sastanku u V. u travnju sjedio pored njega, a da su ispitani svjedoci, prijatelji, suradnici i osobe zadužene za njegovu sigurnost to redom demantirali (svjedoci L. B., J. R., M. Z., B. B., D. B., S. H., B. M. i M. Ž.). S tim u vezi ističe da optuženi M. B. nije opskrbljivao brod R. jer s njime nikad nije ljetovao. U prilog svojih tvrdnji ističe iskaz svjedokinje Z. R. da je optuženi M. B. nastojao ostaviti dojam bliskih odnosa s žaliteljem, ali da zaposlenici stranke nisu stekli takav dojam.

82.3.11. Nasuprot tome, pravilno je prvostupanjski sud, s jedne strane, zaključio da je odnos ova dva optuženika bio blizak i povjerljiv, a s druge strane, da je upravo svijest optuženog I. S. da je optuženi M. B. pouzdan, vrijedan i poslušan izvršavatelj njegovih naloga dovela do toga da ga postavi za rizničara stranke, kako bi imao potpunu kontrolu nad tijekom novca, a ne svog bliskog prijatelja B. B. kojeg je postavio za zamjenika, jer se bliskim prijateljima ne izdaju nalozi i naredbe. Očito, izostanak bliskog prijateljstva ne znači i izostanak bliskog i povjerljivog suradničkog odnosa, a doživljaj prijateljstva je ionako subjektivna kategorija. Zbog toga je pravilno prvostupanjski sud na temelju iskaza R. J., A. F., I. M., I. Š., J. K., B. K., M. M., B. M.,

J. P., A. S. i drugih utvrdio da je odnos optuženika bio blizak i povjerljiv. Tako, primjerice, svjedoci M. M. i B. M. navode da su zaključili da je optuženi M. B., u stvari, bio nadređen ministru B. K., a svjedok B. M. je takav zaključak potkrijepio primjerom napredovanja zaposlenice Z. I. Z. Iskaz svjedoka V. F., čiju pouzdanost osporava žalitelj pridajući mu osvetničke motive zbog smjene s položaja ravnatelja policije, također potvrđuje tu bliskost, jer ovaj svjedok govori o ulasku optuženog M. B. u zgradu V. R. bez kontrole, što ne bi bilo moguće bez odgovarajuće naredbe optuženog I. S. Neovisno o motivima koje svjedoku pridaje žalitelj, sasvim je razvidno da je iskaz svjedoka V. F. potvrđen evidencijom ulaska na dan održavanja sastanka u V. u travnju 2007. kojem je optuženi M. B. nesporno prisustvovao, iako prilikom ulaska nije bio evidentiran, a time niti kontroliran.

82.3.12. Iskaze svjedoka, osobito optuženog M. B. o ulozi žalitelja kao organizatora grupe, osnažuju i posredni dokazi poput mišljenja svjedokinje K. M. M. da je optuženi I. S. donio odluku o isplatama kakvu je primila od optužene B. P., s obzirom na to da zna kako je funkcionirala stranka, te iskaz svjedokinje Ž. C. da je optuženi I. S. znao za isplate na ruke zaposlenicima jer je prilikom odlaska s položaja govorio da će se s takvim isplatama nastaviti, ali se to nije dogodilo.

82.4. U pogledu prisvajanja novca od strane optuženika:

82.4.1. U pogledu prisvajanja dijela novca kojeg je grupa pribavila kroz dogovorno poslovanje F. M. d.o.o. iskaz optuženog M. B. nije jedini dokaz, kako to tvrdi žalitelj, ali je svakako odlučujući. Međutim, preispitujući pobijanu presudu, a imajući pri tome na umu zahtjeve pravičnosti, ocjena je ovog drugostupanjskog suda, da je iskazu optuženog M. B. pristupljeno s dovoljnim oprezom, da su utvrđeni i prihvaćeni dokazi koji su poduprijeli i osnažili iskaz optuženog M. B. u tom pogledu te da je obrana optuženog I. S. imala na raspolaganju dovoljno procesnih jamstava koja su mogla otkloniti pretrpljene teškoće zbog odbijanja optuženog M. B. da odgovara na njena pitanja.

82.4.2. Dakle, nemogućnost ispitivanja optuženog M. B. u jednom mjeri olakšana je ranije utvrđenim mogućnostima koje je žalitelj imao na raspolaganju (ispitivanje od strane suda, mogućnosti promatranja njegovog iskazivanja, mogućnosti stavljanja primjedbi, mogućnosti iniciranja postavljanja pitanja putem suda, mogućnost predlaganja dokaza radi pobijanja vjerodostojnosti iskaza optuženog M. B.). Drugo, iskaz optuženog M. B. u vezi novca koji je prisvojio optuženi I. S. osnažuje nekoliko drugih podupirućih dokaza. Treće, iskaz optuženog M. B., u pogledu svih ostalih elemenata izreke osuđujuće presude poduprijet je nizom drugih odlučujućih dokaza.

82.4.3. U odnosu na osporene isplate optuženom I. S. za potrebe putovanja u A. (50.000,00 kuna), iskaz optuženog M. B. osnažuje iskaz pok. N. J., koji je, doduše, posredan dokaz, ali znakovito je da ona nije imala nikakvog razloga teretiti ga baš za tu, a ne i za druge isplate. Naime, ona dobro pamti da je samo u tom navratu trebala mijenjati kune u dolare. Pored toga, iz materijalne dokumentacije u spisu (isplatnice i putnog naloga koji se nalazi na listu 47168- 47169) razvidno je da je doista u vrijeme navedeno u izreci presude optuženi I. S. putovao u SAD. S obzirom na utvrđenja o financiranju života kćeri u N. Y. (list 321 pobijane presude), očitim se ukazuje motivacija za pribavljanje te količine novca za putovanje. U pogledu odijela B.

(30.000,00 eura), iskaz optuženog M. B. osnažen je iskazom svjedoka S. F., pri čemu je sasvim opravdano obrazloženje prvostupanjskog suda da je nelogična tvrdnja žalitelja da je odijela želio skloniti iz kuće za vrijeme adaptiranja jedne sobe, iako se radi o stambenom objektu velike kvadrature. Stoga taj navod obrane s pravom nije prihvaćen kao životno uvjerljiv. Osim toga, sklanjanje odijela treba dovesti u vezu sa sklanjanjem najvrednijih umjetnina kod istog svjedoka i vremenski kontekst u kojem žalitelj poduzima te radnje nedugo uoči svog bijega u A. (9. prosinca 2010.) Općenito govoreći, činjenica optuženikovog bijega u inozemstvo nije nevažna u kontekstu ukupne slike stanja stvari.

82.5. U pogledu prigovora postojanja neformalnog dogovora državnog odvjetnika i optuženog M. B.:

82.5.1. Žalitelj prigovara da je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio iskaz optuženog M. B. pouzdanim te da je samo formalno preispitao njegov prigovor da se taj optuženik, u stvari, tajno nagodio s državnim odvjetnikom što da se oglada u "potpuno neuobičajenim metodama ispitivanja". Međutim, i prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, način ispitivanja tog optuženika u prethodnom postupku ne upućuje nužno na zaključak o postojanju manipulacije iz sljedećih razloga:

82.5.2. Optuženi M. B. doista je u prethodnom postupku ispitan u 18 navrata. Od toga, 6 ispitivanja je bilo snimljeno audio video uređajem, a 12 iskaza dao je na zapisnik. Odluka o tome koji će iskazi biti snimljeni, a koji ne, temeljila se na članku 275. stavku 2. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09. i 80/11.) koji je važio u vrijeme poduzimanja tih radnji, prema kojem je samo prvo ispitivanje okrivljenika bilo nužno snimiti, a upravo takva bila su ispitivanja poduzeta u povodu naloga o provođenju i/ili proširenju istrage (nalozi od 29. rujna 2010., 20. listopada 2010., 18. studenog 2010., 22. studenog 2010., 12. srpnja 2011. i 6. prosinca 2010., svi navedeni u pouci o pravima na listu 36863, a također pojedinačno na zapisnik uz snimku konkretnog ispitivanja). Prema tome, očito je netočna i promašena tvrdnja žalitelja da je u postupku bilo doneseno samo jedno rješenje o proširenju istrage zbog čega ne bi bilo potrebe za višekratnim iznošenjem obrane. Stoga, odluka o tome koji će iskazi biti snimljeni ne upućuje nužno na manipulaciju, već na primjenu zakonskih odredbi.

82.5.3. Nadalje, iako pred kamerama optuženi M. B. nije iznosio detaljnu obranu, što bi bio važan činitelj protuteže (usporedi, *Schatschaschwili*, točka 127), na snimci je redovito potvrđivao raniju obranu ili dao prihvatljive razloge zbog kojih ne želi iskazivati, a koji ne upućuju na bilo kakvu manipulaciju (npr. prilikom prvog ispitivanja, 29. rujna 2010. optuženi M. B. je izjavio da se nalazi u teškom psihičkom stanju nakon uhićenja istog dana i nije u stanju dati iskaz, a 28. listopada 2010., u povodu naloga o provođenju i proširenju istrage, da će nakon konzultacije s braniteljima cjelovitu obranu iznijeti kasnije).

82.5.4. Konačno, optuženi M. B. je u svojoj obrani dao prihvatljive razloge zbog čega veći broj njegovih iskaza u prethodnom postupku nije bio snimljen, već je dan na zapisnik. Tvrdnja optuženika da se tako dogovorio s braniteljima "jer je njima bilo puno lakše pratiti diktat", ne upućuje na postojanje dogovora s državnim odvjetnikom, već prije na dogovor između optuženika i njegovih branitelja.

82.5.5. Tijekom ispitivanja optuženi M. B. iskazivao je o nizu tema, aktivnostima mnogih sudionika i višegodišnjem postupanju. Brojnost zapisnika o ispitivanju nije neobična u kontekstu brojnosti činjenica, duljine pojedinog ispitivanja i činjenice da su ispitivanja bila sukcesivna i nastavljena u prvom idućem raspoloživom terminu (ispitivanje 3. studenog 2010. trajalo je od 14,15-19,46; ispitivanje 4. studenog 2010. od 14,15-19,10; ispitivanje 5. studenog 2010. od 12,47-16,30; ispitivanje 8. studenog 2010. od 17,20-19,44; ispitivanje 12. studenog 2010. od 14,05-16,30; ispitivanje 17. studenog 2010. od 9,36-11,25, ispitivanje 22. studenog 2010., od 12,34-15,28). Na zapisnicima 14. siječnja 2011., 14. veljače 2011., 5. srpnja 2011. i 7. rujna 2011. iskaze je davao sa slobode dopunjujući i pojašnjavajući ranije rečeno, a istovremeno je državni odvjetnik te prilike koristio za razjašnjenje nekih tvrdnji, na koja pitanja je optuženik odlučio odgovarati.

82.5.6. U odnosu na ispitivanje optuženika, žalitelj tendenciozno izvlači iz konteksta pojedine dijelove obrazloženja ranijeg ukidnog rješenja ovog suda vezano za "izvitopereni" način iznošenja obrana optuženika, prije svega optuženog M. B. Pri tome, žalitelj ignorira da se ocjena tadašnjeg žalbenog vijeća pretežito odnosila na način ispitivanja tog optuženika na raspravi "kakav ZKP/08 uopće ne poznaje". Samo takav način ispitivanja tog optuženika na raspravi, zajedno s brojnošću i načinom bilježenja iskaza u prethodnom postupku, ocijenjen je nedopustivim te je u korelaciji s utvrđenim povredama optuženikovih prava na konfrontaciju, doveo do nepravичnosti postupka gledano u cjelini. Međutim, u ponovljenom suđenju optuženi M. B. je na raspravi zakonito ispitan što bitno mijenja zaključak o osnovanosti prigovora žalbe.

82.5.7. U prilog teze o postojanju dogovora s državnim odvjetnikom žalitelj u žalbi tvrdi da je optuženi M. B. dosljedno inkriminirao jedino optuženog I. S., a ne i druge, posebno ne svoju dobru prijateljicu pok. N. J. koja se, kao i njezina tvrtka F. M. d.o.o. okoristila za višemilijunske iznose. Ovaj navod je potpuno promašen jer je optuženi M. B. još na prvom zapisniku na kojem je iznosio obranu (3. studenog 2010., list 18579) naveo da je postignuti sporazum uključivao ostvarivanje dobiti za F. M. d.o.o. ("stranka će pomoći da se F. M. d.o.o. osigura posao, a F. M. d.o.o. će pomoći stranci na način da će joj davati dio dobiti od odrađenih poslova").

82.5.8. Prema tome, žaliteljeva tvrdnja o postojanju dogovora s državnim odvjetnikom nije ničime u spisu potvrđena. Sasvim je nesporno da je za utvrđenje mjerodavnih činjenica u ovom postupku iskaz optuženog M. B. bio od iznimne važnosti jer je riječ o bliskom suradniku optuženog I. S. koji se odlučio za minimalnu izloženost prema vani. Međutim, činjenica da je protiv optuženog M. B. proveden kazneni postupak u kojem je on prvo izjavio da se smatra krivim, a potom u ponovljenom suđenju to opovrgnuo, upućuje na izostanak bilo kakvog konkretnog dogovora. Sadržaj onoga što je optuženi M. B. tijekom prethodnog postupka, a kasnije i na suđenju odlučio iskazivati, njegovo je pravo obrane. Pored žalitelja, on je teretio i samoga sebe te više drugih osoba i iskazivao o nizu provjerljivih činjenica. Konačno, optuženi M. B. je tijekom oba provedena suđenja osuđen na višegodišnje zatvorske kazne, što samo po sebi dovoljno govori.

82.6. U odnosu na druge nedostatke u iskazu optuženog M. B. na koje upućuje žalitelj:

82.6.1. Žalitelj problematizira vjerodostojnost iskaza optuženog M. B. upućujući na sadržaj njegovog iskaza u pogledu donacija svjedoku Ž. Š., načinu ulaska u zgradu Vlade i pritisku na predsjednike uprava. Posebno ističe činjenicu da je prvostupanjski sud iz izreke osuđujuće presude ispustio dijelove inkriminacije koje se temelje isključivo na iskazu optuženog M. B., smatrajući da već sama ta činjenica upućuje na njegovu nevjerodostojnost. Posebno se to odnosi na tvrdnje o predaji novca optuženom I. S. u njegovom domu. Problematizira se iznos i valuta novca koji je, prema kazivanju optuženog M. B., žalitelj primio i tvrdi da su nedosljednosti u tom iskazu dovele do nekoliko izmjena optužnice.

82.6.2. Međutim, ove tvrdnje su potpuno promašene. Optuženi M. B. je u prvom iskazu u prethodnom postupku govorio o predaji 2.000.000 EUR što je uobičajen način izražavanja o visini novca među građanima Republike Hrvatske (zapisnik 22. studenog 2010.), a potom je pojasnio da je dio novca promijenio u EUR 200.000,00, a ostatak predao u kunama (5.000.000 i 8.000.000 kn), što dosljedno ponavlja i na raspravi. Tako na prvom suđenju 23. listopada 2013. govori o dva milijuna EUR, a na raspravi 17. veljače 2014., osvrćući se na žaliteljevu obranu, ponovno precizira s jedne strane 200.000 EUR, a s druge 1.800.000 EUR u protuvrijednosti u kunama. Niti u jednom trenutku tijekom prethodnog postupka nije spominjao iznos 300.000,00 EUR koji bi predao optuženom I. S. u vezi isplate koja se ticala 2.000.000,00 EUR. Prema tome, očito je da izmjene optužnice na koje upire žalitelj nemaju podlogu u bilo kakvim proturječnostima u iskazu optuženog M. B. Pri tome, razlog ispuštanja ovog dijela inkriminacije nije se temeljio na ocjeni da je iskaz optuženog M. B. u tom dijelu nevjerodostojan, nego na pravilnom zaključku o izostanku drugih dokaza koji bi podržali navedeni nekonfrontirani iskaz, o čemu će još biti riječi vezano za navode žalbe državnog odvjetnika.

82.6.3. Također, neosnovano se ističe da je iskaz optuženog M. B. nedosljedan u pitanju načina ulaska u V. tj. da nije prolazio nikakvu kontrolu (iskaz 3. studenog 2010.), odnosno da je morao prolaziti kontrolu, ali da to više nije morao nakon naloga optuženog I. S. (iskaz 23. listopada 2013.). Ukazuje se na iskaz svjedoka D. B. o nužnosti kontrole prilikom ulaska u zgradu V., tvrdeći da je time opovrgnut suprotan iskaz svjedoka V. F., kojeg smatra osobno motiviranim da ga tereti. Međutim, i ovaj prigovor je potpuno promašen, jer je optuženi M. B. na raspravi tek pojasnio kako je došlo do toga da ne mora prolaziti kontrolu, a da je doista o tome istinito iskazivao, potvrđuje i evidencija ulaska u V. R. H. na dan sastanka u travnju 2007. na kojem je nesporno prisustvovao, iako nije bio evidentiran prilikom ulaska.

82.6.4. Žalitelj dalje neosnovano tvrdi da ispitani svjedoci nisu poduprijeli tvrdnje optuženog M. B. da je optuženi I. S. i osobno vršio pritisak prema pojedinim rukovoditeljima javnih poduzeća i institucija iz izreke presude. Naime, iz iskaza svjedoka A. F. i R. J. razvidno je da oni donose odluku o angažmanu F. M. d.o.o., odnosno davanju donacija tek nakon sastanka s optuženim I. S. organiziranog u V. povodom njihovog "neposluha". To što svjedok J. P. nije potvrdio da mu je optuženi I. S. naložio suradnju s F. M. d.o.o., a o čemu je iskazivao optuženi M. B., ne dovodi u pitanje vjerodostojnost bitnih dijelova njegovog iskaza, jer je svjedok J. P. na suradnju s F. M. d.o.o. pristao, kako kaže, upravo zato što je optuženog M. B. respektirao kao osobu blisku optuženom I. S. S obzirom na autoritet optuženog I. S.,

kao premijera V. koja postavlja i razrješuje predsjednike uprava i javnih poduzeća, nema nikakve sumnje da bi on zaustavio takvo postupanje da ga nije sam naložio. O tome da je F. m. d.o.o. bila pretjerano angažirana i da je optuženi I. S. to znao, iskazivao je i optuženi R. M. koji mu je na to više puta ukazivao u negativnom kontekstu, a optuženik bi mu odgovarao "Ma pusti to..."

82.6.5. Isto tako, neosnovano se upire na iskaz optuženog M. B. u pogledu donacija Ž. Š., kao očiti primjer da je optuženi M. B. zadržavao novac za sebe. Doista, u pravu je žalitelj da je optuženi M. B. prvo negirao primitak sredstava (zapisnik 5. srpanj 2011.) a potom dopustio da je isti primio (zapisnik 7. rujna 2011.), a da je optužena B. P. navela da donacija nije zaprimljena niti je izdana službena zahvalnica. Međutim, time njegova vjerodostojnost u pogledu svih bitnih činjenica nije dovedena u pitanje. Naime, s obzirom na iznose kojima se u ovom predmetu manipuliralo, prihvatljivo je obrazloženje da se konkretnog primitka optuženi M. B. nije mogao sjetiti (iako dopušta da se to dogodilo), jer je donacija dana tijekom 2006. Stoga, navedena nejasnoća, kao niti u žalbi apostrofirani stil života optuženog M. B. (koji je i prema tvrdnji žalbe bio predmetom analize državnog odvjetnika, a sam žalitelj odustao je od prijedloga za provođenje financijskog vještačenja imovine optuženog M. B., rasprava 28. svibnja 2020.), nema takvu težinu da bi suštinski doveo u pitanje vjerodostojnost iskaza optuženog M. B. u cjelini. Uostalom, da je taj optuženik sam organizirao grupu i zadržavao sredstva pribavljena djelovanjem grupe, kako aludira žalitelj, tada ne bi, nakon odstupanja optuženog I. S. sa dužnosti premijera i predsjednika stranke, obavještavao vodstvo stranke o tome s koliko novca raspolaže (300.000 EUR i 2.000.000,00 kn), niti bi u konačnici taj novac predao svjedoku M. G.

82.6.6. Žalitelj dalje prigovara odbijanju dokaznih prijedloga za ispitivanjem svjedoka J. H., V. B., D. D. i F. B., koje je predložio ispitati radi pobijanja vjerodostojnosti iskaza optuženog M. B. U pogledu tih svjedoka, prvostupanjski je sud zaključio da je riječ o nevažnim prijedlozima jer ti svjedoci nisu navedeni u optužnici kao osobe kojima bi optuženi M. B. isplaćivao novac na ruke.

82.6.7. Izložene žalbene prigovore ovaj žalbeni sud razmotrio je u kontekstu žalbene osnove nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, kako je to u žalbi naveo žalitelj, ali je pored toga, razmotrio i je li odbijanjem navedenih dokaznih prijedloga žalitelju povrijeđeno pravo obrane zajamčeno Konvencijom i Ustavom, s obzirom na teškoću koju je obrana trpjela zbog nemogućnosti postavljanja pitanja optuženom M. B. Prijedlog za ispitivanje svjedoka radi pobijanja vjerodostojnosti iskaza suoptuženika, kao svjedoka optužbe koji odbija odgovarati na pitanja obrane, u pravilu je važan prijedlog. Međutim, iz iskaza M. B. od 14. siječnja 2011. proizlazi da mu je poznato da je optužena H. d. z. zaključila za potrebe predizborne kampanje ugovor s M. M. K., N. B. i nekim drugim izvođačima, primjerice J. H. Zna da je viši iznos od ugovorenog plaćen N. B. i M. M. K., i to iz sredstava stečenih poslovanjem F. M. d.o.o. Prema tome, u prethodnom postupku optuženi M. B. uopće nije iskazivao o isplatama J. H., dok tijekom rasprave u ranijem prvostupanjskom postupku navodi tek da taj pjevač dolazi njemu na carinu, "ne radi pjevanja", ali bez drugih detalja. U pogledu V. B. i D. D. u spisu postoje isplatnice, ali optuženi M. B. niti jednom tijekom postupka nije iskazivao o isplatama tim osobama. Zbog toga, okolnosti o kojima bi navedeni svjedoci mogli iskazivati nisu u vezi s iskazom optuženog M. B.

82.6.8. U pogledu prijedloga za ispitivanjem svjedoka F. B., treba reći sljedeće: U prethodnom postupku (zapisnik 5.11.2010. i 14. siječnja 2011.) optuženi M. B. izjavio je da je imenovanome platio 25.000,00 EUR-a preko ugovorenog iznosa, po nalogu optuženog I. S., ali ne precizirajući iz kojih izvora, o čemu je saznanja imao i svjedok I. J. Doista, uvidom u spis je utvrđeno da je prvostupanjski sud najprije odredio ispitivanje tog svjedoka, inače voditelja podružnice stranke u SAD-u i pozvao svjedoka na raspravu, na koju on nije pristupio ispričavši svoj nedolazak iz A. gdje živi. U nastavku postupka prijedlog je bio odbijen kao nevažan, pri čemu se okolnosti i činjenično stanje predmeta u odnosu na predloženog svjedoka nisu izmijenile. Međutim, s obzirom na to da isplate predloženom svjedoku F. B. nisu bile obuhvaćene optužnicom i razumljive poteškoće vezane za njegov pristup sudu, a s obzirom i na sve okolnosti ovog predmeta u kojem je dio svjedoka poricao svaku umiješanost u nezakonite ili sumnjive radnje, to je razumno zaključiti da iskaz svjedoka F. B. nije mogao bitnije olakšati poziciju obrane s obzirom na snagu drugih dokaza na kojima se temelji osuđujuća presuda.

82.6.9. Zaključno, u pogledu ocjene vjerodostojnosti iskaza optuženog M. B. treba navesti da ju je žalitelj pokušao osporiti ispitivanjem više svjedoka sadržanih u njegovom prijedlogu na listu 49916-49920. Prvostupanjski sud je prihvatio dio prijedloga obrane, a žalitelj je mogao i većinom jest prisustvovao suđenju kao i njegovi branitelji te su mogli osporavati istinitost i pouzdanost svih izvedenih dokaza. Na temelju svega naprijed navedenog, prvostupanjski je sud s pravom zaključio da je iskaz optuženog M. B. vrlo pouzdan jer je, između ostalog, doista nelogično i neživотно da bi ravnatelj C. u. i rizničar vodeće parlamentarne stranke „haračio“ nekoliko godina, a da za to nema mandat optuženog I. S. kao predsjednika stranke i V. R. H. Kraj svih dokaza o autoritetu optuženog I. S., bez čijeg odobrenja se u stranci ništa nije moglo učiniti "pa niti kupiti CD" (tako optuženi R. M., optužena B. P. i brojni u presudi navedeni svjedoci, ali i sam optuženi I. S. riječima "ne može biti pet šefova") potpuno je neprihvatljiva, pa čak i apsurdna žalbena teza da bi se optuženi M. B., a podredno svjedok I. J., usudili ustrojiti i voditi paralelni sustav financiranja optužene H. d. z. bez znanja optuženog I. S. i to sustav koji je trajao dulji niz godina.

82.7. U pogledu obrane optužene B. P.

82.7.1. Suština žalbe optuženog I. S. leži u tvrdnji da je iskaz optužene B. P. nepouzdan, prvenstveno zato što ga je teretila radi vlastitih probitaka. Osim toga, smatra da je nelogično da bi njoj žalitelj predavao popise osoba kojima treba izvršiti isplatu. Ističe i kako se optužena B. P. sama okoristila novcem koji je prikazivala u isplatnicama na što, prema žalitelju, upućuju rezultati provedenog grafološkog vještačenja. Posebno ističe primjer isplatnica optuženom R. M., za kojeg tvrdi da je negirao primitak novca i potpis, te isplatnice D. M. koje smatra očitim falsifikatom. S tim u vezi prigovara načinu pribavljanja dokumentacije koju je ova optuženica predala u spis, bez odgovarajućeg zapisnika ili provođenja očevida.

82.7.2. Naime, optužena B. P. ispitana je u prethodnom postupku u 7 navrata, a dva puta je njezino ispitivanje snimljeno. Na zapisniku od 22. i 23. srpnja 2011., nedugo nakon uhićenja (15. srpnja) prvi je puta iznijela obranu u kojoj je detaljno teretila sebe i optuženog I. S. Stoga nije točna tvrdnja žalbe da je "njezina memorija s vremenom progredirala dajući sve više materijala za potkrjepu i proširenje optužbe".

82.7.3. Optuženi I. S. ispušta iz vida da njezin iskaz, u kojem navodi da je po pozivu tog optuženika odlazila u V. R. H., potvrđuju, pored svjedoka I. J., i svjedok D. P. te optuženi R. M. Brojanje novca na C., o kojem je iskazivala optužena B. P., osim svjedoka I. J., potvrđuje i svjedokinja S. C., ali i svjedok I. Š. Nadalje, isplate mjesečnih i prigodnih naknada potvrđuje niz od 27 ispitanih svjedoka navedenih na listu 294 pobijane presude, koje žalba niti ne osporava. Ukupan iznos tih isplata od 1.614.900,000 kuna je utvrđen financijsko knjigovodstvenim vještačenjem po vještakinji M. T. od 29. rujna 2011. te dopunom tog vještačenja tijekom suđenja 7. prosinca 2013. Osim toga, u prilog svojih tvrdnji, optužena B. P. predala je opsežnu dokumentaciju, koju žalitelj sada osporava kao nevjerodostojnu. Međutim, pri tom zaboravlja da je dokumentacija predana po ovoj optuženici (posebni omot broj 4) u više navrata u prethodnom i ponovljenom suđenju pročitana na raspravi u nazočnosti stranaka te da nitko od njih nije imao primjedaba niti se problematiziralo porijeklo te dokumentacije s aspekta njezine vjerodostojnosti. Isto tako, netočno žalba tvrdi da optuženi R. M. poriče primitak novca i upire na grafološko vještačenje prema kojem on nije skriptor potpisa navodnog primatelja, s obzirom da taj optuženik priznaje da je i on, u određenom periodu, primao novac temeljem putnih naloga, kao i ostali (2004-2005.).

82.7.4. U svemu ostalom, žalba smatra da je dijelom izmijenjena obrana optužene B. P. dana u ponovljenom suđenju vjerodostojna i u tom pravcu bavi se svjedokom I. J. Međutim, prvostupanjski sud takvu izmjenu obrane s pravom otklanja kao nevjerodostojnu imajući pritom u vidu da je optuženica, iako je ranije više puta izrijekom teretila optuženog I. S. kao svog nalogodavca, sada, protekom više od desetljeća, težište tih radnji prebacila na druge osobe, što i ovom žalbenom sudu izgleda krajnje neuvjerljivo.

83. U žalbi optužene H. d. z. osporava se zaključak prvostupanjskog suda o značaju sastanka u V., travanj 2007. a nejasan je i nedefiniran pojam sugestije optuženog I. S. u odnosu na F. M. d.o.o. koja još ne znači nalog niti obvezu. S obzirom da je optuženi I. S. tada istupao kao premijer, a ne kao predsjednik stranke, pogrešan je zaključak da bi žaliteljica bila odgovorna za tada poduzete radnje tog optuženika.

83.1. Optužena H. d. z. nastoji dati potpuno drugačiju konotaciju sastanku u V. R. H., travanj 2007. i time umanjiti njegov značaj i svrhu, ne vodeći računa o personalnim i materijalnim dokazima iz kojih proizlazi suprotno.

83.2. Naime, kako je već ranije navedeno, prvostupanjski je sud pravilno prihvatio iskaze svjedoka B. R., S. B., D. M., V. B., koji su iskazivali da je optuženi I. S. na sastanku u travnju 2007. spomenuo suradnju s F. M. d.o.o., upućujući prisutne da se za to obrate optuženom M. B., a njihove iskaze posredno potvrđuju i svjedoci M. L., B. L., H. V., te dijelom J. P.

83.3. Da je sugestija imala značaj naloga i da je postigla svoju svrhu potvrdili su optuženi M. B., pok. N. J. i svjedoci zaposleni u trgovačkim društvima koji su iskazivali o značajnom intenziviranju angažmana F. M. d.o.o. upravo nakon tog sastanka, a tu činjenicu potvrđuju i rezultati financijsko knjigovodstvenog vještačenja iz kojih proizlazi iznimno povećanje poslovanja F. M. d.o.o. tijekom 2007., kako je to

pravilno utvrdio prvostupanjski sud. Navedena utvrđenja pravilno je prvostupanjski sud doveo u vezu s iskazima optuženog M. B., optužene B. P., optuženog R. M., svjedoka A. F., A. S., R. J., B. K., J. K., I. J., D. M., A. T., S. R. i niza drugih svjedoka, koji su iskazivali o neprikosnovenom autoritetu optuženog I. S., a koji autoritet ne poriče ni sam optuženi I. S., a neki od njih i o posljedicama neposlušnosti, prijetnji smjenama i različitim pritiscima kako bi se angažirala F. M. d.o.o.

83.4. Da se nije radilo o radnom sastanku ili sastanku u vezi djelovanja Vlade, ukazuje i činjenica da su na sastanak bili pozvani sudionici po stranačkoj pripadnosti, a ne po odgovornoj funkciji, a što sud zaključuje iz iskaza svjedoka M. L. i D. M., koji je potvrdio da je na sastanku bilo 14-15 direktora državnih institucija i da su svi sudionici bili članovi optužene H. d. z., kao i iskaza svjedoka M. C. i H. V., koji nisu bili pozvani, iako su po svojoj funkciji trebali biti.

83.5. Prema tome, autoritet optuženog I. S. kao predsjednika V. R. H. i činjenica ovisnosti pozvanih osoba o V. R. H., dali su izrečenoj sugestiji značaj i snagu obveznog naloga na temelju kojeg su odgovorne osobe tih društava i postupale sklapajući brojne poslove s F. M. d.o.o. To je, istovremeno, omogućilo optuženom I. S., kao premijeru V. i predsjedniku političke stranke na vlasti, da ostvari plan grupe te formira paralelni sustav financiranja u korist optužene H. d. z. Stoga je odgovornost te stranke, kao pravne osobe, neupitna.

83.6. Nadalje, u žalbi se ističe da se, zapravo, ovdje radi o djelovanju fizičkih osoba izvanstranačke strukture koje su stranku koristile kao izgovor i opravdanje za ostvarivanje osobnih interesa, a koje su svoje odluke donosili bez ovlaštenja pravne osobe. U tom smislu tvrdi se da nedostaje kauzalna veza između terećenog postupanja optuženih fizičkih osoba, s jedne strane, te optužene H. d. z., s druge strane. Žalba nastoji ukazati da odluku o „...“, načinu prikupljanja novca, neevidentiranju, te načinu njegovog trošenja nije donosilo predsjedništvo stranke (kao jedino nadležno tijelo za financijske poslove), već je to odluka "male i odabrane grupe ljudi" koja je imala pristup „...“. Stoga se zaključuje da predsjedništvo stranke nije moglo znati za postojanje tog novca, jer je to bilo skriveno od njezinih članova. Sam prihod „...“ ne spada u redovni prihod stranke pa se i tu raskida svaka veza, a korist su mogli imati samo pojedinci. Kako stranka korist nije pribavila, nedostaje objektivni uvjet kažnjivosti, kao temelj kaznene odgovornosti. Žalba također tvrdi da optuženi I. S., kao predsjednik stranke, nije imao ingerencije za poduzimanje radnji za koje ga se tereti jer financiranje ne spada u njegov djelokrug poslova. Stoga je njegovo postupanje bilo isključivo s pozicije p. V., za što stranka nije odgovorna.

83.7. Ovi navodi žalbe također nisu osnovani jer se ponovno na umjetan način pokušavaju razdvojiti funkcije optuženog I. S. pri čemu se zaboravlja prava svrha i cilj grupe koja je postojala upravo zato da se, između ostalog, optuženoj H. d. z. osigura dodatan, nelegalan izvor financiranja. Točno je da je optuženi I. S. bio p. V. R. H. u inkriminirano vrijeme te da je na taj način postupao kao službena osoba. Istovremeno, funkcija predsjednika optužene H. d. z. daje mu svojstvo odgovorne osobe koja predstavlja temelj odgovornosti te stranke. Stoga je prvostupanjski sud pravilno utvrdio da je optuženi I. S. postupao, ne samo kao p. V. R. H., već i svojim autoritetom kao predsjednik H. d. z., koja je u inkriminirano vrijeme bila vodeća parlamentarna stranka u Republici Hrvatskoj, a koje su funkcije ravnopravno

doprinijele ostvarenju plana grupe s ciljem stjecanja imovinske koristi za optuženu H. d. z.

83.8. Postojanje paralelnog sustava financiranja, odnosno „...“ ustrojenog za potrebe i u korist optužene H. d. z., prvostupanjski je sud pravilno utvrdio na temelju iskaza optuženog M. B., optužene B. P. te posredno pok. N. J., ali i dokumentacije u spisu. Uz navedena utvrđenja, iz iskaza svjedoka I. J., B. K., G. J., J. K., B. B., M. B., V. Š., B. M. i D. M., a koje je prvostupanjski sud s pravom prihvatio kao vjerodostojne, proizlazi da predsjedništvo stranke u stvarnosti nije vodilo materijalno financijsko poslovanje, a prema tome niti poslovanje vezano za "...". Drugo je pitanje što su neki članovi tog predsjedništva, moguće, „okretali glavu i prešućivali istinu“, iako su bili svjesni postojanja paralelnog sustava financiranja, ali se time prelaze granice ovog kaznenog postupka, barem prema okvirima postavljenim u optužnici državnog odvjetnika.

83.9. Osim toga, žalitelj opet propušta imati u vidu i kriminalne radnje optužene B. P., kao šefice računovodstva, a kasnije tajnice za financije H. d. z. pa je odgovornost te pravne osobe s osnova krivnje ove optuženice, kao i krivnje predsjednika stranke, kao njezinih odgovornih osoba, sa sigurnošću dokazana.

83.10. Pri tome, promašeno je tvrditi da optužena H. d. z. "nije imala koristi" od kriminalnog postupanja njezinih odgovornih osoba kada je provedenim knjigovodstveno-financijskim vještačenjem, kao i iskazima optuženog M. B., optužene B. P. i pok. N. J. te drugih brojnih svjedoka, nedvojbeno utvrđeno da je pribavila ukupno 14.609.497,07 kuna.

84. Žalba optuženog I. S. prigovara pogrešnom pristupu u vještačenju prema kojem su svi poslovi koje je F. M. d.o.o. obavila za javna poduzeća i druga tijela navedena u optužnici tretirani nezakonitima. Smatra da je trebalo provesti novo knjigovodstveno financijsko vještačenje jer je postojeći nalaz nestručan i netočan, a koji prijedlog je prvostupanjski sud odbio paušalnim navodima kao nevažan i odugovlačeći.

84.1. Optužena H. d. z. također osporava rezultate provedenog vještačenja ukazujući na promašen metodološki pristup koji se temelji na tezama da nezakonit prihod F. M. d.o.o. predstavlja razliku ulaznih i izlaznih računa te da nepostojanje ulaznih faktura upućuje na fiktivne fakture, odnosno unaprijed dogovorene poslove. Smatra da je u tom dijelu činjenično stanje nepotpuno utvrđeno, ističući prigovore na stručnost vještaka.

84.2. U žalbama optuženih I. S. i H. d. z. reproduciraju se primjedbe na nalaz i mišljenje vještaka koje su više puta isticane tijekom postupka, a o kojima se vještak Z. R. jasno i nedvosmisleno očitovao. Stoga je prvostupanjski sud pravilno prihvatio njegov nalaz i mišljenje koje prihvaća i ovaj sud, te obrazložio odbijanje dijela dokaznih prijedloga obrane za dopunu vještačenja i izradu novog nalaza i mišljenja.

84.3. U ovom postupku financijsko knjigovodstveni vještak je sačinio osnovni nalaz i mišljenje zajedno s vještakinjom M. T. Oboje vještaka iskazivalo je tri puta tijekom prvog suđenja, kada su sačinjene i dopune nalaza i mišljenja. Iako u ponovljenom postupku vještakinja T. nije mogla biti ispitana, prvostupanjski sud je uzeo u obzir

činjenicu da su osnovni nalaz i mišljenje ovi vještaci izradili zajednički, primjenjujući istu metodologiju, vještak Z. R. se u ponovljenom suđenju očitovao na cjelokupan nalaz i mišljenje te odgovarao na pisana i usmena pitanja stranaka tijekom ukupno pet rasprava i još sačinio jednu dopunu.

84.4. Vještaci su prilikom vještačenja uzeli u obzir cjelokupnu knjigovodstveno relevantnu dokumentaciju koja im je predočena, te su također iskazali spremnost da uzmu u obzir i drugu dokumentaciju koja eventualno postoji. Također, treba navesti da je vještak svoje izračune i zaključke temeljio isključivo na podacima kako su oni zabilježeni u knjigovodstveno relevantnoj dokumentaciji, ne ulazeći u vlastitu procjenu pojedinih stavki u svom izračunu, pa je tako odluku na koji će način cijeliti pojedine dvojbene stavke ostavio sudu, koji je potom činjenice vezane za takve stavke utvrđivao dovodeći ih u vezu s drugim rezultatima dokaznog postupka.

84.5. Stranke su na raspravi imale priliku vještaku postavljati pitanja, tijekom postupka davati prijedloge za dopunu vještačenja i isticati primjedbe na nalaz i mišljenje i iskaz vještaka. Dio prijedloga za dopunu vještačenja je usvojen, slijedom čega su provedena dopunska vještačenja, dok se o primjedbama vještak jasno i konkretno očitovao na raspravi. Dio prijedloga za provođenje dopune vještačenja, kao i prijedlozi za provođenje novog vještačenja su odbijeni, pri čemu treba navesti da je riječ o prijedlozima koji su bili nevažni za predmet optužbe ili o ponovljenim prijedlozima na okolnosti o kojima se vještak stručno i nedvosmisleno već izjasnio, kako u samim nalazima, tako i usmeno na raspravi odgovarajući na pitanja optuženika, a odbijanje tih prijedloga prvostupanjski je sud valjano obrazložio.

84.6. Prema tome, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da su nalaz i mišljenje, kao i njegove dopune, u cijelosti sačinjeni objektivno i u skladu s pravilima struke, na temelju podataka sadržanih u dokumentaciji. Prvostupanjski sud potanko je obrazložio zbog kojih je drugih utvrđenja u postupku pojedine stavke u nalazu i mišljenju vještaka odlučio cijeliti ne samo kroz (pravilan) knjigovodstveni izračun, već je dao razloge zbog kojih je iste doveo u vezu s drugim dokazima u postupku, postupajući prilikom takvih utvrđenja ne samo na teret, već i u korist optuženog I. S. i optužene H. d. z. Vještak Z. R. iznio je podrobna, stručna i konkretna pojašnjenja u vezi svog nalaza i mišljenja, odgovarajući na pitanja stranaka i očitujući se o njihovim primjedbama. Slijedom toga, nalaz vještaka u cijelosti je vjerodostojan i pravilan, a okolnost da je pojedine stavke sud drugačije cijelio treba dovesti u vezu s time da je zadatak vještačenja bio utvrditi pojedine činjenice s knjigovodstvenog aspekta, dok je sud taj koji nakon provedenog cjelokupnog dokaznog postupka može doći i do drugih relevantnih saznanja o tim činjenicama koje same po sebi mogu, ali ne moraju biti vidljive iz knjigovodstvene dokumentacije.

84.7. Stoga i ovaj drugostupanjski sud prihvaća ocjenu suda prvog stupnja da je financijsko knjigovodstveno vještačenje provedeno stručno, savjesno i objektivno, čime je neosnovan niz daljnjih žalbenih prigovora koji će se u nastavku razmotriti.

84.8. Osim prigovora na vjerodostojnost vještačenja, ističu se prigovori kako vještak Z. R. nema potrebna znanja iz marketinške struke koje žalitelji ocjenjuju ključnima za utvrđivanje tržišnih cijena usluga koje je F. M. d.o.o. pružala javnim društvima i institucijama navedenima u činjeničnom opisu djela, a u odnosu na koje bi se moglo

ocijeniti je li u tim poslovnim odnosima F. M. d.o.o. zaračunavala cijene veće od tržišnih i na taj način oštetila navedena društva. Stoga, žalitelji drže da je samo vještak marketinške struke mogao imati stručna znanja o načinu formiranja cijena marketinške agencije te procijeniti jesu li poslovi opisani u fakturama doista obavljeni. Pri tome, ukazuje se da je u pojedinim kaznenim postupcima proizašlim iz poslovanja F. M. d.o.o. s javnim društvima i institucijama, takvo marketinško vještačenje provedeno.

84.9. Suprotno žalbenim navodima optuženog I. S. i optužene H. d. z., prvostupanjski sud je pravilno ocijenio da za utvrđenje činjenica koje se odnose na predmet optužbe u ovom predmetu nije bilo potrebno provesti marketinško vještačenje. Prije svega, treba reći da predmet optužbe u ovom i paralelnim kaznenim postupcima, na koje se referiraju žalitelji, nije istovjetan pa niti sličan, zbog čega činjenica da je u tim predmetima određeno marketinško vještačenje ne ukazuje na manjkavost nalaza i mišljenja vještaka u ovom predmetu. Naime, jedno je pitanje kao ovdje, jesu li inkriminirani poslovi sklapani s F. M. d.o.o. bili dogovorni tj. bez obzira na potrebe i ponuđene uvjete, a drugo jesu li pritom naplaćene tržišne ili pretjerane cijene, za što bi bilo relevantno mišljenje marketinških stručnjaka. U tom smislu neosnovani su i žalbeni navodi optužene H. d. z. da je u ovom postupku trebalo utvrditi koja je financijska šteta nastala subjektima s kojima je F. M. d.o.o. poslovala, budući da optuženicima u ovom postupku to nije stavljeno na teret.

84.10. Naime, iz činjeničnog opisa izreke pobijane presude proizlazi da se angažman F. M. d.o.o. trebao osigurati „bez obzira na ponuđene uvjete“, dakle, neovisno o tržišnim uvjetima, pa je potpuno irelevantno radi li se u konkretnom slučaju o „znatno skupljim cijenama“. U kaznenim postupcima na koje upućuju žalitelji, predmet optužbe je bitno drugačiji jer je ovdje inkriminiran način stjecanja i korištenja dobiti, a ne njezinog formiranja. Stoga je i eventualna šteta nastala kupcima usluga F. M. d.o.o. (trgovačkim društvima i javnim institucijama) predmet drugih kaznenih postupaka. Prvostupanjski sud je potanko utvrdio kako je obveza suradnje s F. M. d.o.o. proizašla iz autoriteta I. S. „bez obzira na ponuđene uvjete“, u skladu s ciljem grupe, pri čemu je za ovaj postupak nebitno jesu li ti uvjeti bili tržišni, odnosno povoljniji ili nepovoljniji u odnosu na realne, pa ni u tom dijelu način formiranja cijena i njihova tržišna vrijednost jer to nisu odlučne niti važne činjenice. Zbog toga je prvostupanjski sud pravilno ocijenio da marketinško vještačenje nije potrebno provesti niti dopuniti nalaz i mišljenje vještaka koji se ionako temelji na službenim financijskim izvješćima koja je podnosila sama F. M. d.o.o. i u kojima je prikazana njezina dobit.

85. Žalba optužene H. d. z. na više mjesta osporava utvrđenja vještaka da su pojedini poslovi nezakoniti iz razloga jer je F. M. d.o.o. počela izvršavati pojedini posao prije nego što je sklopila ugovor, ili zbog toga što F. M. d.o.o. nema ulaznu fakturu, pri čemu žalitelj tvrdi da vještak zanemaruje da je F. M. d.o.o. mogla „neke usluge pružati iz vlastitih potencijala i kapaciteta“. I žalba optuženog I. S. osporava pristup vještačenju prema kojemu su svi poslovi koje je F. M. d.o.o. obavila za društva iz činjeničnog opisa presude tretirani nezakonitima.

85.1. Suprotno žalbenim navodima, iz nalaza i mišljenja vještaka, a niti iz njegovih kasnijih iskaza, ne proizlazi da je vještak tumačio je li i kako došlo do „nezakonitog“

poslovanja, već je sukladno nalogu za vještačenje iskazao podatke o početku poslovanja u odnosu na vrijeme sklapanja ugovora, kao i podatke o postojanju i nepostojanju ulaznih faktura. Ove je podatke prvostupanjski sud jasno doveo u vezu s drugim dokazima u postupku te je sam ocijenio jesu li okolnosti pod kojima je došlo do sklapanja i realizacije pojedinih poslova zakonite ili nisu.

85.1.2. Također, nije sporno da je F. M. d.o.o. doista obavila većinu inkriminiranih poslova, o čemu je vještak iznio podatke sukladno dokumentaciji u spisu, ali je sud u opsežnom dokaznom postupku utvrdio kako su isti sklopljeni upravo uslijed izigravanja procedure, sugestija i intervencija o čemu je u presudi dao opsežne razloge te ih upravo to čini „nezakonitima“. Okolnosti koje je utvrdio vještak samo su jedan od čimbenika koji govore u prilog zaključcima prvostupanjskog suda o načinima na koji su ugovarani i obavljani poslovi s F. M. d.o.o. te o ciljevima takvog postupanja.

85.1.3. Stoga su neosnovani navodi žalbe optužene H. d. z. o tome da bi jedino utvrđenje da su poslovi obavljani po cijenama većim od tržišnih ili da su bili nepotrebni, značilo da je stečena protupravna imovinska korist. Upravo suprotno, nezakonitost poslovne suradnje ne očituje se u cijenama po kojima je F. M. d.o.o. naplaćivala poslove, već u pritiscima da se ostvari poslovna suradnja upravo s tim trgovačkim društvom te u kršenju ili zaobilaženju propisa o javnoj nabavi, o čemu su detaljno iskazivale pok. N. J., svjedokinja A. P. L. i brojni drugi svjedoci iz javnih poduzeća i institucija, a sukladno proizlazi i iz dokumentacije u spisu te financijsko knjigovodstvenog vještačenja.

85.2. Optuženi I. S. osporava i tvrdnju da je poslovanje F. M. d.o.o. bilo u korist i za potrebe optužene H. d. z. Ističe da je F. M. d.o.o. doista obavila usluge za većinu trgovačkih društava, po zakonskoj proceduri i bez ičije sugestije ili intervencije. U drugom slučaju radilo se o poslovima koje je F. M. d.o.o. dobila na osnovu preporuke optuženog M. B., koji su uredno obavljani i za koje je postojala stvarna potreba pa se može raditi eventualno o djelu iz članka 337. stavka 1. KZ/97. Jednako je i u situaciji za poslove za koje je utvrđeno da su dobiveni izigravanjem Zakona o javnoj nabavi. Ni u tom slučaju nije nastala imovinska korist jer su poslovi obavljani, fakture nisu fiktivne niti se radi o poslovima za koje nije bilo potrebe. Ispostavljeni računi za neobavljene poslove izdavani su u odnosu na građevinska trgovačka društva, A., dijelom H. p. b. pa je mogla biti nezakonita samo dobit u odnosu na ta društva.

85.3. Isto tako, žalba optužene H. d. z. iznosi svoje viđenje kojim pokušava opravdati zakonitost poslovne suradnje F. M. d.o.o. s javnim institucijama, smatrajući da utvrđenja prvostupanjskog suda kako se na više načina zloupotrebljavao Zakon o javnoj nabavi, u stvari, predstavlja iznošenje dojmova, a ne zaključke temeljene na uočenim povredama tog Zakona, slijedom čega je činjenično stanje u ovom dijelu presude nepotpuno i pogrešno. Uz sve to, ističe kako je odredbom članka 172. Zakona o javnoj nabavi (koji je bio na snazi od 1.1. 2002. do 1.1. 2008. - ZJN) za kršenje odredbi tog zakona predviđena samo prekršajna kazna. Ako se, pak, radi o ugovaranju poslova koji su izuzeti od javne nabave, tada nije rijetkost da se s radovima započinje odmah pa i prije narudžbenice ili sklapanja ugovora. Konačno, ako se radilo samo o pogodovanju F. M. d.o.o. u odnosu na druga društva, a da pri

tome nije ostvarena korist ili pričinjena šteta, tada bi se radilo o kaznenom djelu zlouporabe položaja i ovlasti u njegovom osnovnom obliku.

85.4. Protivno istaknutim žalbenim navodima, u ovom postupku je utvrđeno da su poslovanjem F. M. d.o.o. osigurana plaćanja putem trgovačkih društava, državnih i javnih institucija za izvršene, ali i neizvršene usluge, bez obzira na ponuđene uvjete. Dakle, dijelom se radilo o stvarnom obavljanju poslovanja, a dijelom, pak, o fiktivnom poslovanju te plaćanju fiktivnih faktura, kako to proizlazi iz financijsko knjigovodstvenog vještačenja i njegovih dopuna, materijalne dokumentacije, iskaza pok. N. J. i optuženog M. B. te iskaza svjedoka zaposlenih u trgovačkim društvima i javnim institucijama.

85.4.1. Osim toga, dobit F. M. d.o.o. ostvarena je i izvlačenjem novaca iz društava O. d.o.o., K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. kako to proizlazi iz financijskog knjigovodstvenog vještačenja, pok. N. J. i iskaza svjedoka zaposlenih u tim društvima.

85.4.2. Međutim, ovdje je odlučno da je takvim poslovanjem na temelju sugestije (a faktički naloga) optuženog I. S. osiguran angažman i time ostvarena dobit F. M. d.o.o., neovisno o tome jesu li usluge stvarno obavljene i je li bilo potrebe za njima.

85.4.3. Optuženicima se optužnicom ne stavlja na teret da su prekršili propise o javnoj nabavi pa stoga prvostupanjski sud nije bio dužan utvrditi jesu li i koje odredbe Zakona o javnoj nabavi konkretno prekršene, s obzirom da se one niti ne navode u činjeničnom opisu pod točkom 2. izreke pobijane presude. Naime, prvostupanjski sud utvrđuje na koji su način sklapani poslovi s F. M. d.o.o. ne zato da bi utvrdio koje zakonske odredbe o javnoj nabavi su eventualno prekršene, već kako bi obrazložio svoja utvrđenja da su čelnici državnih poduzeća, pod utjecajem i autoritetom optuženog I. S., a posredstvom optuženog M. B., osiguravali F. M. d.o.o. angažman pod svaku cijenu, tj. neovisno o realnim potrebama i ponuđenim poslovnim uvjetima.

85.4.4. Protivno istaknutim žalbenim navodima, pravilno je prvostupanjski sud utvrdio da je grubim izigravanjem smisla i svrhe postupka javne nabave primjenom različitih modela ugovaranja poslova, omogućen isključivo angažman F. M. d.o.o. te samim time stjecanje ciljane nezakonite dobiti.

85.4.5. Naime, o modelu izravne pogodbe uz izuzeće od primjene Zakona o javnoj nabavi, iskazivali su svjedoci B. V. (Fond ...), D. T. (J.) i J. S. (H. a.), dok su o primjeni ograničenih postupaka nabave u kojima je F. M. d.o.o. sama dostavljala popis društava kojima se treba uputiti poziv na dostavljanje ponuda, iskazivali svjedoci A. S. (H. p.), D. V. (H. I.), Z. M. (Ministarstvo ...) i B. L. (H. š.), A. P. L. i pok. N. J. Uz to, svjedoci D. M. i H. V. opisali su da je proveden postupak ograničenog prikupljanja ponuda i sklopili jednogodišnji ugovor sa F. M. d.o.o., nakon čega su automatizmom produljena još dva ugovora za naredno razdoblje, bez provođenja postupka javne nabave. Osim toga, poslovi su se sklapali putem narudžbenica (A. R.-Z., H. a., N. N., Ministarstvo ..., H. p. b., Ministarstvo ...), a neki poslovi su bili temeljeni na fiktivnim fakturama (npr. Fond ..., P., N. N., H. p. b. i drugi), što proizlazi iz iskaza pok. N. J. te financijsko knjigovodstvenog vještačenja. Iz iskaza svjedokinje A. P. L. proizlazi da su se unaprijed slali popisi s imenima tvrtki kojima treba uputiti pozive za natječaj, a radilo se gotovo uvijek o tvrtkama A.-L. d.o.o., H. d., E. ..., B. g.,

S.-p., S. d., što potvrđuju i e-mailovi u spisu te pok. N. J. i svjedoci D. B., K. B. i M. F. Također, u nekim poslovima nije uopće primijenjen Zakon o javnoj nabavi, već su postupci obavljanja poslova proglašeni poslovnom tajnom (P.), što proizlazi iz iskaza svjedoka D. B. te materijalne dokumentacije i vještačenja, ili su proglašeni vojnom tajnom (P.-J.). Jednako tako, sud je utvrdio da su neki poslovi unaprijed obavljani prije nego je uopće došlo do sklapanja ugovora (H. a., A. R.-Z., H. e., Ministarstvo ..., F., H. ž.). U pojedinim društvima izdana je uputa da se svi poslovi s F. M. d.o.o. izuzmu od postupka javne nabave (Fond ...), kao i to da se poslovi razdvoje na više narudžbenica (J.). Navedena utvrđenja suglasna su materijalnoj dokumentaciji u spisu te rezultatima provedenog knjigovodstveno financijskog vještačenja.

85.4.6. Posebno je važno istaknuti da, kada su i provođeni pozivni natječaji, nadležnim osobama unaprijed su dostavljani popisi društava koja trebaju biti pozvana na natječaj, s time da je popis društava uglavnom davala sama F. M. d.o.o. ili A.-L. d.o.o. putem e-mailova (H. p., H. l., Ministarstvo ..., H. š., l., S., C., H. a., H. c., A. R.-Z., H. e., N. n.). Ostala pozivana društva su bila u dogovoru s F. M. d.o.o., te je s tim tvrtkama unaprijed dogovarano kakvu će ponudu dostaviti ili da neće podnijeti ponudu na neki natječaj, a sve kako bi bilo osigurano da posao dobije upravo F. M. d.o.o.

Navedeno nesumnjivo proizlazi iz dokumentacije u spisu (e-mailovi na listu 15350, 15434, 15436, 15485, 15570, 15357, 15452, 15324, 15326, 15322 te 15332-15334) i iskaza pok. N. J. te svjedoka A. P. L

85.4.7. Osim što su, dakle, u pojedinim slučajevima, ugovori s F. M. d.o.o. produljeni po automatizmu tj. bez predviđenog postupka javne nabave (C. o.), u drugim slučajevima izdani su nalozi da se poslovi s F. M. d.o.o. ugovore neposrednom pogodbom (F.) ili je ponuda dostavljena temeljem dogovora na sastanku, a ne temeljem natječaja (Ministarstvo ...). U postupku javne nabave po pozivnom natječaju koji je 2006. raspisao Ministarstvo ... za usluge u vrijednosti 1.000.000,00 kuna odabrana je F. M. d.o.o., da bi tijekom natječaja bio povećan raspoloživi iznos na 16.000.000,00 kuna na koji je ugovor u konačnici sklopljen. U odnosu na H., prihvaćena je ponuda F. M. d.o.o. iako je cijena usluga bila za 15-20% viša nego kod drugih marketinških agencija s kojima je H. surađivao, a Ministarstvo ... zaključilo je s F. M. d.o.o. ugovor bez dogovora o cijeni koja se može uvećati do iznosa na ponudi koja je dostavljena nakon realizacije poslova.

85.4.8. Osim što ovakav način poslovanja potvrđuju brojni svjedoci i materijalni dokazi, o njemu detaljno iskazuje i pok. N. J. Prema njenom iskazu, ponude su u pravilu neformalno slane klijentima pa se događalo i to da su pojedini klijenti, znajući kojim iznosima raspolažu u budžetu, sami uvećavali navedene ponude. Konačno, ona sama potvrđuje "da su pozivni natječaji bili samo paravan".

85.4.9. Ovakvim postupanjem osigurano je da F. M. d.o.o. ili s njom povezano društvo A.-L. d.o.o. gotovo uvijek budu izabrana kao izvršitelji poslova, čak i u situacijama kada se postupak javne nabave formalno odvijao u skladu za zakonskim odredbama.

85.5. Iz opširnog dokaznog postupka, koji uključuje kako iskaze svjedoka, tako i materijalnu dokumentaciju u spisu, nedvojbeno proizlazi da je do sklapanja poslova s F. m. d.o.o. došlo uslijed pritisaka na čelnike javnih poduzeća, čija imenovanja i razrješenja su ovisila o Vladi Republike Hrvatske, a najviše o njezinom premijeru. To utvrđenje, kao inicijalno, ukupnom poslovanju s F. m. d.o.o. daje nelegalan predznak, a s tim u vezi dokazano zaobilaženje propisa o javnoj nabavi samo je u funkciji ostvarivanja prvobitnog cilja usmjerenog na akumulaciju sredstava koja se dijelom slijevaju u privatne džepove, a dijelom predstavljaju "... osmišljen za ilegalno financiranje optužene H. d. z. Stoga je promašeno govoriti o osnovnom obliku kaznenog djela iz članka 337. stavka 1. KZ/97. koje obuhvaća tek pribavljanje neimovinske koristi, odnosno prouzročenje štete.

85.5.1. O kakvoj se vrsti pritiska radilo slikovito su iskazivali svjedoci A. S. (H. p.), koji je smijenjen nakon što se protivio suradnji s F. M. d.o.o., R. J. (H. p.) koji je kritiziran da je "nesenzibilan" za potrebe stranke, nakon čega je naložio da se kod prikupljanja ponuda da šansa F. M. d.o.o., te J. P. (H. p. b.) kojem je rečeno da je nekooperativan, nakon što je odbio ponudu F. M. d.o.o. jer nije bila najpovoljnija, kao i V. B. (H. I.). Svjedoci T. D. i T. Š. (I.), suglasno su iskazivali o tome da se, nakon što je svjedok T. Š. odbio potpisati fiktivne fakture, pok. N. J. obratila telefonom optuženom M. B. pritužujući se riječima "ovi iz I. ne poštuju hrvatsku Vladu". O prijetnjama smjenom zbog loše suradnje s F. M. d.o.o. iskazivao je i svjedok A. T. (S.). Svjedoci J. S. i M. M. (H. a.), te S. B. (H. c.) opisali su da je suradnja s F. M. d.o.o. u periodu od 2005. do 2009. ostvarena na izričito traženje i nalog optuženog M. B., a svjedok M. L. (H. a.) govorio je o tome da je sugestija optuženog I. S. za sve njih značila naredbu. O pritiscima je posebno iskazivao i svjedok D. M. (C. o.), koji je odugovlačio sa suradnjom s F. M. d.o.o. pa je zbog toga pozvan na razgovor kod optuženog M. B. gdje mu je rečeno da jedini nije postupio po uputi, a kasnije je pozvan i na razgovor u prostorije optužene H. d. z. gdje se sukobio s optuženim M. B. oko načina ugovaranja poslova s F. M. d.o.o. Svjedok I. M. (H. e.) također potvrđuje da je uputu o suradnji s F. M. d.o.o. doživio kao nalog, posebno znajući da je zbog odbijanja suradnje prethodni direktor smijenjen. Svjedok S. R. (H. v.) nije koristio usluge F. M. d.o.o., te je na polovici mandata smijenjen, pri čemu dopušta mogućnost da je smijenjen upravo zbog odbijanja suradnje s F. M. d.o.o.

85.5.2. Osim toga, značajni su i sastanci optuženog I. S., M. B., svjedoka B. K. i D. P. sa svjedokom A. F. koji je iskazao da mu je optuženi I. S. prigovorio kako to vodi firmu "kao da mu ju je otac ostavio oporukom" te da imaju problema oko financiranja izbora, "a direktori firmi smatraju da ne trebaju sudjelovati te mu je to posljednja opomena pred smjenu i žuti karton", nakon čega ga je uputio da sve detalje dogovori s optuženim M. B. Slično je iskazivao i svjedok R. J. opisujući da ga je na tom sastanku optuženi I. S. kritizirao da je nesenzibilan za potrebe stranke, a potom i optuženi M. B. kada je došao kod njega u C. ističući mu financijske probleme stranke.

85.5.3. Pojedini čelnici društava i institucija ne iskazuju o izravnim pritiscima, ali su bili upućeni da je F. M. d.o.o. „prijateljska tvrtka" (svjedok V. M.) ili „svojevrsna stranačka zaklada" (svjedok B. L. o onome što mu je rekao D. B.).

85.5.4. Sve naprijed izneseno potvrđuje da je suradnja s F. M. d.o.o. bila unaprijed dogovorena, da su poduzete opsežne radnje kako bi se osiguralo da se kroz namješteni postupak javne nabave ili njegovim zaobilaženjem obavljanje poslova pod svaku cijenu povjeri F. M. d.o.o., pa makar i plaćanjem putem fiktivnih računa.

85.5.5. Budući da je prvostupanjski sud u odnosu na svako pojedino društvo detaljno obrazložio kako je došlo do poslovnog odnosa s F. M. d.o.o., ocjenjujući iskaze svjedoka i materijalnu dokumentaciju te dovodeći ih u vezu na nalazom i mišljenjem vještaka, neutemeljeni su žalbeni navodi da je prvostupanjski sud iznio "samo svoje dojmove".

85.6. Pri tome, vezano za poslovanje s H. š. i P., koje problematizira optuženi I. S. u žalbi, treba reći da je svjedok B. L., član uprave H. š., iskazao kako je upravo optuženi M. B., tražeći suradnju s F. M., rekao da je ona "svojevrсна stranačka zaklada ... zašto bi se novac slijevao u privatne džepove...", a voditelj nabave svjedok M. S. potvrđuje da su prije objave natječaja dobivali popis društava koja trebaju pozvati, što potvrđuju i mailovi na listu 15434 i 15436 spisa. Također, vještačenjem je utvrđeno da je F. m. d.o.o. nabavljala robu prije ugovaranja poslova s H. š., a poslove iz dva ugovora izvršila je prije njihovog zaključenja, što sve dokazuje istinitost tvrdnje pok. N. J. da su "pozivni natječaji bili samo paravan", a potvrđuje i svjedok A. P. L.

85.6.1. Isto tako, vezano za P., prvostupanjski sud osnovano zaključuje da su bez stvarnih razloga izigravani propisi o javnoj nabavi kako bi se pogodovalo F. m. d.o.o. Direktor tog poduzeća, svjedok B. R., potvrđuje da ga je, par dana nakon sastanka u V. kada je optuženi I. S. spomenuo F. M., optuženi M. B. pozvao u C. gdje je već sjedila pok. N. J., nakon čega je nastavljena suradnja s njezinim društvom po modelu direktne pogodbe, odnosno nisu raspisivali natječaj proglašivši to poslovnom tajnom (svjedok D. B.).

85.7. Slijedom navedenog, potpuno je promašeno i neargumentirano tvrditi da se ovdje radilo o zakonitoj poslovnoj suradnji u skladu s propisima o javnoj nabavi, već je očito pravilan i u skladu s brojnim dokazima zaključak prvostupanjskog suda da je poslovanje s F. M. d.o.o. navedeno u optužnici bilo ostvareno pod pritiskom, dogovorno i bez obzira na stvarne potrebe i poslovne uvjete, iz čega jasno slijedi zaključak o njihovoj nezakovitosti.

85.8. Kod takvih rezultata dokaznog postupka, iluzorna je tvrdnja žalitelja o potrebi da se utvrde okolnosti pod kojima je svaki od pojedinih ugovora sklopljen, već je, s obzirom na dugotrajnost kontinuiranog poslovanja s velikim brojem sudionika (29 javnih društava i institucija) bilo dostatno utvrditi ukupan kontekst pod kojim se poslovanje odvijalo i njegovu svrhu.

85.9. Nadalje, nisu osnovani žalbeni prigovori optužene H. d. z. u kojima se ističu primjedbe na metodologiju kojom je vještak izračunavao "nezakonitu dobit" F. M. d.o.o., pri čemu žalitelj netočno tvrdi da je prema provedenom vještačenju ta dobit utvrđena kao razlika izlaznih faktura i ulaznih računa F. M. d.o.o.

85.9.1. Takav zaključak ne proizlazi iz pisanog nalaza i mišljenja niti iz usmenog iskaza vještaka Z. R. na raspravi.

85.9.2. Naime, vještak je više puta tijekom postupka decidirano iskazao kako u svom nalazu nije utvrđivao je li riječ o nezakonitoj dobiti ili protupravnoj imovinskoj koristi. (iskaz 24. travnja 2018.). Iskazao je također da, kada govori o razlici između ulaznih i izlaznih računa, ne govori o nezakonitoj dobiti niti šteti, već isključivo o razlici između iznosa na tim računima. Navedeni iznosi vještaku su poslužili kako bi utvrdio koliki je udio inkriminiranih prihoda u ukupnim приходima F. M. d.o.o. Žalitelji stoga polaze od pogrešne pretpostavke da je vještak izračunavao dobit F. M. d.o.o., no valja naglasiti kako vještak nije vještačio formiranje dobiti, o čemu se također više puta jasno izjašnjavao na raspravama (23. rujna 2013. i 15. svibnja 2018.), već je iznose neto dobiti, kako je iskazana u financijskim izvještajima same F. M. d.o.o., utvrđivao prema onome kako su stvarno korišteni. Budući da je iznos dobiti utvrđen prema podacima kako ih ga je iskazala sama F. M. d.o.o. u svojoj dokumentaciji, neosnovani su prigovori kako je vještak propustio uzeti u obzir sve troškove i rashode poput primjerice, plaća i drugih fiksnih troškova koje je u svom poslovanju imala F. M. d.o.o., budući da je F. M. d.o.o. mogla iskazati dobit tek po podmirenju svih svojih rashoda. U tom smislu neosnovani su i navodi žalbe optužene H. d. z. prema kojoj je vještak trebao provesti intervju s djelatnicima F. M. d.o.o. i subjektima s kojima je ona poslovala kako bi razumio poslovne procese u marketinškoj agenciji niti su takvi svjedoci u postupku predlagani.

85.9.3. Osim toga, vještak se, kako u nalazu i mišljenju, tako i u svojim iskazima na raspravi, jasno očitovao o tome što predstavlja prihod, a što dobit, pri čemu iste nije kvalificirao kao „zakonite“, „nezakonite“, „štetne“ i slično, već se koristio terminom „inkriminirani poslovi“ zbog toga što su isti kao takvi označeni u nalogu za vještačenje.

85.9.4. S obzirom da, dakle, predmet inkriminacija nije način formiranja dobiti niti eventualna šteta koja je iz poslovanja s F. M. d.o.o. nastala društvima navedenima u činjeničnom opisu djela, pravilno je prvostupanjski sud, prihvaćajući nalaz i mišljenje vještaka, utvrdio iznose ukupne i realizirane dobiti iz F. M. d.o.o.

85.9.5. Osim toga, iako se vještak o tome izričito očitovao, žalitelj u žalbi na više mjesta dovodi u sumnju izračune u nalazu vještaka govoreći o приходima ili o razlici između izlaznih i ulaznih faktura kao dobiti, a što je potpuno promašeno. Zbog toga su žalbeni navodi u kojima se prihodi izjednačavaju s dobiti te s tim u vezi ukazuje na navodno pogrešnu metodologiju i izračune vještaka, u cijelosti promašeni.

86. Optužena H. d. z. dalje osporava pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja vezano za plaćanja koja su ostvarena u njezinu korist. Tvrdi se da nema dokaza o predaji novca svjedoku M. P. T. u iznosu od 515.000,00 eura, niti je optužena time ostvarila kakvu korist jer sud prvog stupnja nije utvrdio da bi H. d. z. time povećala svoju imovinu, odnosno "je li time dobiven veći broj glasova i više sredstava iz proračuna ili se samo radilo o zakonitoj aktivnosti plaćenju na crno u kojem slučaju se može govoriti o izbjegavanju plaćanja poreza".

Isto tako, vezano za kupnju H. I. u iznosu od 415.000,00 eura žalitelj ukazuje da iskaz optuženog M. B. nije dovoljno jasan, a navedeno ne potvrđuje niti pok. N. J. S obzirom da H. d. z. nije upisana kao vlasnik tih novina, ona nije stekla nikakvu korist koja bi se mogla oduzeti.

Konačno, tvrdi se da nije dokazano "preuzimanje" O. T. za iznos od 500.000,00 kuna u korist H. d. z., stranka nije u vlasničkoj strukturi lista niti se njezina imovina uvećala, a korist, ako uopće postoji, treba biti oduzeta od faktičkog kupca Ž. B.

86.1. Ovim navodima žalbe, koji su pogrešno podvedeni pod žalbenu osnovu povrede kaznenog zakona, tvrdi se da navedena plaćanja za potrebe i u interesu optužene H. d. z. nisu dokazana niti je optužena njima stekla imovinsku korist posljedicom čega se ista od nje ne može oduzeti.

86.2. Upravo suprotno, ovdje je bilo odlučno utvrditi da sav utrošeni novac potječe od nezakonitih sredstava stečenih dogovornim poslovanjem F. M. d.o.o. u okviru paralelnog sustava financiranja koji je ustrojen za potrebe optužene H. d. z. Takav zaključak, međutim, nedvojbeno proizlazi iz obrane optuženog M. B. koja je potvrđena drugim dokazima. O tome da je upravo optuženi I. S. dao nalog za kupnju H. I. i O. T., osim optuženog M. B., iskazuje i optuženi R. M. u svojoj, konfrontiranoj obrani.

86.3. Isplata pjevaču M. P. T. imala je za cilj obvezati ga da tijekom predizborne kampanje ne nastupa za H. d. z., ali niti za koju drugu političku stranku. Time je, u stvari, unaprijed kompenziran gubitak zarade tog pjevača koji, kako sam iskazuje, u toj izbornoj promidžbi doista nije nastupao. Da li su takvom pogodbom ostvareni izborni stranački ciljevi ovdje nije odlučno, već je bitno da su uplate izvršene u interesu H. d. z. te da novac potječe od ilegalnih sredstava "izvučenih" putem nezakonitog poslovanja F. M. d.o.o. Jasno je da to plaćanje predstavlja imovinsku korist za H. d. z. jer bi u protivnom ona morala umanjiti vlastite, legalne financijske resurse namijenjene promidžbenoj aktivnosti. Naime, imovinska korist ne predstavlja samo faktično uvećanje imovine, već i svako izbjegavanje financijske štete koja bi predvidivo nastupila. Stoga nikakve dvojbe nema da je optužena H. d. z. takvom aktivnošću stekla imovinsku korist koju treba od nje oduzeti.

86.4. Isto se odnosi i na kupnju udjela u H. I. te O. T. Neovisno o tome na čije su ime formalno ti udjeli kupljeni (H. I. na ime M. V., a O. T. na ime Ž. B.), iz iskaza optuženog M. B. i optuženog R. M. jasno slijedi da je naloge za kupnju dao osobno optuženi I. S. s ciljem bolje medijske zastupljenosti njegove političke stranke u predizbornoj kampanji, a optuženi M. B. iskazivao je i o porijeklu tog novca. Doista, opravdano je upitati se bi li H. d. z. financirala kupnju tih medija za korist drugih, privatnih osoba u vidu poklona, a bez vlastite koristi? Zbog čega je bilo odlučeno prikriti identitet pravog kupca tih udjela može se, međutim, s priličnim stupnjem sigurnosti pretpostaviti. Zbog navedenog, potpuno je promašena teza žalbe da sama činjenica što optužena H. d. z. nije upisana u vlasničku strukturu tih medija opovrgava zaključak o faktičnom stjecanju imovine u njezinu korist. Suprotan zaključak proizlazi iz obrana optuženih M. B. i R. M. te iskaza svjedoka koji su u toj kupnji sudjelovali, odnosno bili upoznati (svjedoci P. L., I. M., D. V. i I. J.).

86.5. Zbog toga, navedena plaćanja izvršena u interesu i za korist optužene H. d. z. sa sigurnošću su dokazana, kako se detaljno navodi u obrazloženju prvostupanjske presude (list 275 – 282) na koje se razloge, kao pravilne i logične, upućuje žalitelj. Nastavno tome, ukupno utrošena sredstva (930 tisuća eura i 500 tisuća kuna) s pravom su od optužene H. d. z. oduzeta jer nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom.

87. Dalje, optuženi I. S. osporava zaključak prvostupanjskog suda o postojanju naloga optuženika i prethodnog dogovora između suoptuženika prema kojem je F. M. d.o.o. isporučivala nenaplatno robu i usluge optuženoj H. d. z., smatrajući da je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio iskaze pok. N. J., optuženog M. B. kao i iskaz optužene B. P. jer se u većem broju slučajeva, u stvari, radilo o donacijama društva F. M. d.o.o. političkoj stranci H. d. z. koje su pravilno knjižene na kontu potpore, darovi i milodari, a neki na kontu reprezentacije. U pogledu ostalih plaćanja u korist optužene H. d. z., ona nisu knjižena jer od F. M. d.o.o. nije primljena nikakva dokumentacija. Kao dodatni argument da se ne radi o kaznenom djelu navodi da je trebalo uzeti u obzir opis knjiženja iz kojih proizlazi da zbroj zadnja dva knjiženja ne prelazi 1.000.000,00 kuna, a što je sve u okviru dozvoljene zakonite donacije.

Optužena H. d. z. u žalbi također reproducira svoje viđenje dokaza o tome zašto je F. M. d.o.o. plaćala dobra i usluge za optuženu H. d. z., nastojeći prikazati kako iz iskaza optuženika ne proizlazi je li to plaćanje bilo sastavni dio plana i dogovora te da su u tom pravcu davani nalozi i upute, već da je N. J. bila "zaneseni aktivist optužene H. d. z." pa je samostalno odlučila donirati stranku. Također, Zakon o financiranju političkih stranaka i Uredba o računovodstvu neprofitnih organizacija ne propisuju čak ni prekršaj za propust vođenje poslovnih knjiga pa se takvo postupanje ne može tretirati kao kazneno djelo.

87.1. Naime, prvostupanjski je sud pravilno utvrdio da je dio dogovora organizirane grupe koja je postupala po nalogu optuženog I. S. bio i da F. M. d.o.o. plaća robe i usluge u korist optužene H. d. z., budući da navedeno proizlazi iz suglasnih, uvjerljivih i detaljnih iskaza pok. N. J., optuženog M. B. i optužene B. P., koje je prvostupanjski sud pravilno ocijenio te doveo u vezu s rezultatima financijsko knjigovodstvenog vještačenja kao i iskazima svjedoka J. Š., Ž. T., M. M. i niza drugih svjedoka.

87.1.1. U konkretnom slučaju, radilo se o uslugama cateringa društva D., o čemu je iskazivala svjedokinja J. Š., uslugama društva M. koje je nabavljalo namještaj za S. ured, kako to proizlazi iz iskaza svjedokinje Ž. T., te uslugama društva P. P., o čemu je iskazivao svjedok M. M., ali i uslugama drugih društava (D., E., C., M. M., E. s., C., E. ..., B. g. i druga), o čemu su iskazivali i drugi svjedoci (J. Š., D. C., I. G., Z. F., Z. K., M. F., K. R., S. P., S. P., D. B., V. P., K. B., I. D. i H. Š.) koji su potvrdili da su isporučivali robe i usluge optuženoj H. d. z., a račune je plaćala F. M. d.o.o.

87.1.2. Osim toga, iz dopune financijsko knjigovodstvenog vještačenja po vještaku Z. R. proizlazi da je F. M. d.o.o. u razdoblju od listopada 2005. do 2009. platila isporučene ili pružene robe i usluge u korist optužene H. d. z. u iznosu od 4.122.083,50 kn koje su knjižene na različitim kontima F. M. d.o.o. (između ostalog i kao milodari, potpore i darovi), a što je sukladno iskazu pok. N. J. i svjedoka K. B. da

je F. M. d.o.o. tijekom 2007. potrošila do 4 milijuna kn na promidžbeni materijal. Kad se navedenom iznosu pribroji iznos od 1.439.838,54 kn na ime roba i usluga izvršenih od društva D., iznos od 819.672,13 kn na ime roba i usluga od društva P. P. te iznos od 350.000,00 kn na ime roba i usluga izvršenih od društva M., sve plaćeno u korist optužene H. d. z., kako to proizlazi iz financijsko knjigovodstvenog vještačenja, dobije se iznos od 6.731.594,21 kn. No, taj iznos pravilno prvostupanjski sud nije prihvatio, i to ne samo zbog drugačijeg zaključka temeljenog na rezultatima dokaznog postupka, već i zbog visine u optužnici inkriminiranog iznosa od 5.781.232,04 kn pa bi prihvaćanje većeg iznosa predstavljalo prekoračenje optužbe.

87.1.3. Iz navedenog jasno proizlazi da se radilo o jednom od više različitih modaliteta pribavljanja financijskih sredstava, koje se odvijalo uz fiktivno poslovanje i gotovinske isplate dobiti stečene nezakonitim poslovanjem F. M. d.o.o., sve poduzeto u korist optužene H. d. z. Navedeno potvrđuje i činjenica da je F. M. d.o.o. u svojim poslovnim knjigama plaćene usluge i robu iskazivala kao rashod poslovanja F. M. d.o.o., kao darove, milodare i potpore ili ih je, pak, knjižila na kontu reprezentacije prikrivajući na što se isti odnose, dok optužena H. d. z. navedene robe i usluge nije evidentirala u svojim poslovnim knjigama, kako proizlazi iz financijsko knjigovodstvenog vještačenja. Kada bi se doista radilo o donacijama optuženoj H. d. z., tada ne bi bilo potrebe za prikrivanjem rashoda nastalih F. M. d.o.o., o čemu je iskazivala svjedokinja J. Š. iz firme D. koja je navela kako je pri uobičajenom poslovanju s F. M. d.o.o. na račune uvijek pisala broj osoba, vrstu usluge, cijenu i naziv klijenta, osim u slučaju kada je klijent bio optužena H. d. z. Dapače, nakon što je na prvih par računa kao korisnika navela H. d. z., pok. N. J. ju je upozorila da to više ne čini. Stoga se ne može prihvatiti da je takvo postupanje bilo rezultat samostalne odluke pok. N. J. poduzeto s ciljem da se doniraju robe i usluge u korist optužene H. d. z. Pok. N. J. je i sama u svom iskazu navela da je iz središnjice H. d. z. telefonom, mailom i telefaksom dobivala zahtjeve za isporukom usluga i dobara, koje je potom ispunjavala sukladno zatraženom ("sve što je od nje zatraženo"), a račune za isporuke optuženoj H. d. z. plaćala je uvijek F. M. d.o.o. R. koje je zbog tih usluga i dobara imala, F. M. d.o.o. je knjižila na različitim kontima, očigledno prikrivajući na što se rashodi odnose, a na takav je način umanjivala i vlastitu dobit. Tako je fakture za koje je utvrđeno da je riječ o uslugama za optuženu H. d. z. knjižila ne samo kao donacije i milodare, već primjerice i na konta reprezentacije, prehrane na radu, te troškova koji nisu u funkciji ostvarivanja prihoda.

87.1.4. Prema tome, upravo činjenica da su plaćeni troškovi za optuženu H. d. z. knjiženi na različitim kontima govori u prilog zaključku da se time pokušavao prikriti pravi osnov rashoda, a ne da je riječ o dobrovoljnim donacijama. Osim toga, kada bi se doista radilo o donacijama, postavlja se logično pitanje zbog čega pok. N. J. za to nikada nije dobila zahvalnicu ili kakvo drugo priznanje niti se ona, prema suglasnim iskazima, ikada sastajala s predstavnicima te stranke. Upravo suprotno, financiranje roba i usluga za optuženu H. d. z. pokušava se na svaki način prikriti (iskaz svjedokinje J. Š.). Prikrivanje porijekla novca koji se na taj način slijeva u optuženu H. d. z. jasno govori da se ne radi legalnom doniranjem, već o ilegalnom financiranju stranke u okviru plana grupe, a pok. N. J. to prihvaća jer i sama ostvaruje imovinsku korist za sebe i svoje trgovačko društvo.

87.1.5. Stoga niti tvrdnja kako navedeni poslovni događaji nisu evidentirani u poslovnim knjigama optužene H. d. z., sama po sebi, nema nikakav značaj, tim više kad se cijeni činjenica da je u ovom postupku utvrđeno kako je ustrojen paralelni sustav financiranja putem „...“.

87.1.6. Okolnost da je F. M. d.o.o. pružala usluge optuženoj H. d. z. po narudžbama koje su pristizale iz same stranke, kraj činjenice da je F. M. d.o.o. svoje prihode stjecala inkriminiranim poslovima koji su dogovoreni i realizirani upravo s ciljem ilegalnog financiranja stranke, jasno govori u prilog zaključku da je pružanje usluga optuženoj H. d. z., na način obrazložen u pobijanoj presudi, bio samo još jedan od modaliteta da se sredstava ostvarena inkriminiranim poslovima, sukladno planu grupe, iskoriste za potrebe te političke stranke.

87.2. Jednako tako, niti žalbeni navod optužene H. d. z. da je pok. N. J. bila „zaneseni aktivist“ ili bilo koji drugi njezin osobni motiv nezakonitog postupanja, ne dovodi u sumnju zaključak o postojanju dogovora grupe, načinu njezinog funkcioniranja te stjecanja znatne imovinske koristi, kako to nastoji prikazati optužena H. d. z.

87.3. Netočni su žalbeni navodi optužene H. d. z. da je sud pogrešno zbrojio iznose pojedinih usluga koje su ocijenjene kao njezina imovinska korist. Naime, žalitelj iz svog izračuna ispušta fakture P. P. i B. g., o kojima će biti riječi kasnije, i dolazi do manjeg iznosa (5.610.151,00 kn) nego prvostupanjski sud. Međutim, prvostupanjski sud pravilno zbraja utvrđene iznose, pri čemu pojedine ispušta nakon utvrđenja da isti ne predstavljaju uslugu za optuženu H. d. z., te dolazi do iznosa od 6.421.284,21 kn pa, uz već navedeno ograničenje inkriminiranim iznosom u optužnici, osnovano utvrđuje konačni iznos od 5.781.232,04 kn.

87.4. Također, neosnovan je žalbeni prigovor da iz nalaza i mišljenja vještaka na pojedinim fakturama nema tragova ni kriterija za zaključak da je roba naručena za potrebe optužene H. d. z. doista i isporučena. Naime, vještaci nisu vještačili samo fakture, već cjelokupnu dokumentaciju, te su tako utvrdili da je na pojedinim otpremnicama, a koje su doveli u vezu s odgovarajućim fakturama, naznačeno da je riječ o isporuci za optuženu H. d. z. Prema tome, ono što je relevantno je činjenica da je na pojedinim otpremnicama naznačeno da je riječ o isporuci za optuženu H. d. z., a faktičnu isporuku niti žaliteljica tijekom postupka nije osporavala.

87.5. Optužena H. d. z. dalje iznosi prigovor da je prvostupanjski sud „magičnom formulom“ pet faktura B. g. u iznosu od 512.600,00 kuna utvrdio kao imovinsku korist za optuženu H. d. z., iako vještak iste nije mogao povezati s optuženom H. d. z., uz navode da se moglo raditi o plakatima za bilo koje od društava s kojima je F. M. d.o.o. poslovala.

87.5.1. Točno je da je u dopunskom nalazu i mišljenju od 29. lipnja 2020. financijski vještak, od sedam faktura koje je B. g. ispostavila F. M. d.o.o., za dvije nedvojbeno utvrdio povezanost s isporukama optuženoj H. d. z., dok je u odnosu na preostalih pet faktura zaključio da iz dostupne dokumentacije to ne može sa sigurnošću reći.

87.5.2. Međutim, ovaj žalbeni sud prihvaća kao logično i razborito obrazloženje prvostupanjskog suda o tome da se i ove, preostale fakture, odnose na optuženu H. d. z. Takav zaključak sud temelji na iskazima pok. N. J. i vlasnika društva B. g., svjedoka K. B. o tiskanju plakata i promidžbenih materijala za optuženu H. d. z. u izbornoj godini. Ovaj svjedok potvrđuje da su isporuku robe vršili upravo optuženoj H. d. z., a da je račune plaćala F. M. d.o.o. Osim toga, prvostupanjskom presudom je utvrđeno da je F. M. d.o.o. i inače izbjegavala na fakturama označiti da je riječ o narudžbama za optuženu H. d. z., kako to proizlazi iz iskaza svjedokinje J. Š. Osim toga, da je doista bila riječ o promidžbenom materijalu za nekog drugog naručitelja, logično bi bilo očekivati da se isti mogu povezati s izlaznim fakturama F. M. d.o.o. prema tim društvima, a ne bi bili knjiženi na kontu milodari, darovi i potpore, kao što je ovdje slučaj.

87.5.3. Isto tako, prvostupanjski sud pravilno utvrđuje da su troškovi prema fakturama društva P. P. učinjeni u korist optužene H. d. z., o čemu također iskazuju pok. N. J. te direktor tog društva, svjedok M. M. koji je potvrdio da je poslovna suradnja vezano za tiskanje materijala realizirana za potrebe S. H. d. z.

87.6. Što se tiče namještaja koji je za optuženu H. d. z. isporučila tvrtka M., iako kao krajnji korisnik opet nije navedena H. d. z., direktorica tog društva, svjedok Ž. T. potvrđuje da je isporučivala namještaj za C. u. i za F. M. d.o.o., ali i za optuženu H. d. z., a u dogovoru s pok. N. J. račune za robu isporučenu toj stranci ispostavljala je F. M. d.o.o. Sjeća se da su namještaj u dva navrata dostavljali u središnjicu H. d. z., a jednom u izbornoj stožer u P. Ovaj iskaz je sud prvog stupnja s pravom prihvatio jer je potpuno suglasan iskazu pok. N. J. u pogledu načina postupanja pa nikakve dvojbe nema da se i ovdje radilo o plaćanju robe za korist H. d. z.

87.7. Stoga, optužena H. d. z. pogrešno žalbom tvrdi da bi se ukupno radilo o iznosu od 5.610.151 kn, pri čemu propušta uračunati iznose roba i usluga s računa P. P. i B. g., koje je prvostupanjski sud pravilno prihvatio.

88. Također, optužena H. d. z. osporava utvrđenje prvostupanjskog suda o iznosu naknade koju je optužena B. P. isplaćivala „na ruke“. Ukazuje kako je vještakinja M. T. u svojem nalazu i mišljenju (2013.) utvrdila iznos isplata na ruke u visini od 1.614.900,00 kuna na način da je zbrajala pojedine iznose isplata po djelatniku, no žalbom se ovaj iznos osporava uz obrazloženje da su isplate djelatnicima od 2003. do 2006. vršene s računa stranke putem putnih naloga, pa ne mogu biti iz sredstava koja potječu iz F. M. d.o.o.

88.1. Međutim, ovi žalbeni navodi nisu od relevantnog utjecaja na ukupnu visinu pribavljene imovinske koristi, jer je prvostupanjski sud iznos te koristi za optuženu H. d. z. utvrđivao tako što je od ukupno inkriminiranog iznosa (18.473.265,03 kn) oduzeo iznos donacija (9.645.000,00 kn) te se optužena H. d. z. tereti za preostali iznos od 8.828.265,03 kuna. Prvostupanjski sud u presudi detaljno obrazlaže na koji je način i u kojim iznosima novac korišten za potrebe optužene H. d. z., utvrđujući da su pojedinim osobama isplaćivani mjesečni gotovinski iznosi, da su izvršena plaćanja M. P. T., kao i plaćanja u odnosu na O. T. i H. I. U nastavku presude prvostupanjski sud obrazlaže zbog čega nije našao dokazanim da su iz sredstava F. M. d.o.o. izvršena plaćanja za kupnju automobila, pjevače N. B. i M. M. K., te financiranje

obnove škole F. T. u V. T. i D. N. T. u S., kao i za financiranje H. d. z. u B. i za H. s. u. Nakon analize razloga zbog kojih nije našao dokazanim da su ova plaćanja vršena iz sredstava porijeklom iz F. M. d.o.o., prvostupanjski sud taj svoj zaključak podupire kontrolnom činjenicom da zbroj gotovinskih plaćanja na ruke prema nalazu i mišljenju vještaka i ostalih dokazanih plaćanja iznosi otprilike 8,8 milijuna kuna, pa tako ova plaćanja koja nisu dokazana ni matematički ne mogu predstavljati iznos koji je pribavljen iz F. M. d.o.o. Pritom također treba reći da zbroj ukupno dokazanih isplata, koji uključuje i iznos svih gotovinskih isplata utvrđen po vještakinji M. T., iznosi 8.914.900,00 te tako i premašuje iznos za koji se tereti optužena H. d. z. u ovom postupku.

88.2. Vezano za isplate gotovine "na ruke", vještakinja M. T. je u prethodnom postupku sačinila nalaz i mišljenje od 30. listopada 2011. (list 35711) u kojem je analizirala gotovinske isplate koje je izvršila optužena B. P. te je navela da se radilo o isplatama u visini od 1.792.400,00 kn. Međutim, u dopuni provedenoj tijekom prvog suđenja 7. prosinca 2013. (list 46268) vještakinja je precizirala navedene gotovinske isplate pa je prvostupanjski sud s pravom prihvatio iznos od 1.614.900,000 kn, kako je to i utvrđeno u navedenoj dopuni. Također, o visini tih naknada detaljno je iskazivala i optužena B. P. konkretizirajući navedene isplate za svaku osobu kojoj je isplatila, a koji su započeli isplatama i to B. M. u iznosu od 8.000,00 kn mjesečno, tajnicama optuženog I. S. i B. M. od po 1.500,00 kn mjesečno, koji su se iznosi do kraja inkriminiranog razdoblja sve više povećavali. Njezin iskaz potvrđuje dokumentacija koja sadrži navedene isplatnice koje su sačuvane, a jednako tako i većina svjedoka (M. G., M. C., P. M. P., Š. V., I. R., I. M., M. Š., I. T., I. V., V. G., K. R., Z. Š., I. K., I. G., N. G., K. P., L. S., Lj. M., D. T., Ž. C., J. H., K. M., D. L., Z. Š., H. D. i M. L.) koji su primili gotovinske isplate.

89. Optužena H. d. z. na više mjesta u žalbi tvrdi da činjenično stanje nije potpuno utvrđeno u dijelu koji se odnosi na visinu sredstava koja su iz F. M. d.o.o. izvučena putem društava O. d.o.o., K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. i predana pok. N. J.. Prema žalbi, propušteno je utvrditi jesu li navedena društva bila u sustavu PDV-a, te treba li iznos od 10%, koliko je iznosila provizija tih društava, oduzeti od bruto ili neto iznosa navedenih na fiktivnim fakturama koja su ta društva izdala F. M. d.o.o. U tom pravcu, žalba se poziva na "očitovanje" poreznih savjetnika K. L. i I. S. u pogledu izračuna za koliko bi, u situaciji da je PDV plaćen, bili manji iznosi koji su predani pok. N. J., a potom i optuženom M. B.

89.1. Ovi žalbeni navodi u cijelosti su neosnovani jer je prvostupanjski sud, na temelju nalaza i mišljenja vještaka, dostatno razjasnio i utvrdio da su navedena društva cjelokupan iznos primljen od F. M. d.o.o. i A.-L. d.o.o. isplatila u gotovini ili prenijela na tekuće račune građana, što predstavlja masu novca s kojim se moglo gotovinski raspolagati. Iznosi su, sukladno iskazima pok. N. J. te svjedoka A. P. L. i B. D., umanjivani za 10% koliko je iznosila provizija te predavani pok. N. J.

89.2. Kraj takvog utvrđenja, pravilno je ocijenio prvostupanjski sud da okolnost jesu li navedena društva bila u sustavu PDV-a, te ako jesu, jesu li ga platila i na koji način, nije odlučna u ovom postupku. U prilog takvom utvrđenju prvostupanjskog suda govore iskazi svjedoka B. D. i pok. N. J. koji iskazuju o umanjenju „izvučenog“ iznosa za proviziju od 10%, ne spominjući pritom plaćanje PDV-a. Pored toga, treba

spomenuti i to da je od svjedoka B. D., pravomoćnom presudom Županijskog suda u Zagrebu broj K-Us-20/2012., oduzeta imovinska korist u visini od 10% bruto iznosa, pri čemu bi da je, kako tvrdi žalba, proviziju trebalo oduzeti od neto iznosa (nakon plaćenog PDV-a), isti sigurno imao interesa istaknuti navedenu činjenicu jer bi time i iznos imovinske koristi koja je od njega oduzeta bio manji. U odnosu, pak, na društva K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. u tijeku postupka nije predlagano niti provedeno ispitivanje odgovornih osoba u tim društvima niti se to sada predlaže u žalbi. Zbog toga, predloženo ispitivanje poreznih savjetnika i analiza njihovog pisanog očitovanja nisu relevantni s obzirom da se temelji na pretpostavci o plaćenom PDV-u, koja činjenica u dokaznom postupku nije utvrđena pa je sud prvog stupnja taj dokazni prijedlog s pravom odbio kao neosnovan.

89.3. Dalje, optužena H. d. z. u žalbi ističe da je prvostupanjski sud neosnovano otklonio izračun vještaka koji je za iznos od 232.166,00 kuna, za koji je ustvrdio da predstavlja kompenzaciju između društava O. d.o.o. i F. M. d.o.o., umanjio iznos sredstava predanih pok. N. J. Suprotno tome, prvostupanjski sud je u cijelosti prihvatio izračun vještaka pa i u pogledu iznosa koji se odnosi na navedenu kompenzaciju, ali je u pogledu prirode te kompenzacije, na temelju drugih dokaza u postupku, a prvenstveno iskaza B. D. koji je iskazao da je cjelokupni poslovni odnos između društava O. d.o.o. i F. M. d.o.o. bio fiktivan, osnovano zaključio da ovdje nije riječ o stvarnoj kompenzaciji temeljenoj na realnim poslovnim odnosima, već o iznosu koji također treba pribrojiti ostvarenoj imovinskoj koristi.

89.4. Iako žalba osporava da se novac isplaćen preko društava K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. može dovesti u vezu s optuženom H. d. z., prvostupanjski sud je na temelju iskaza pok. N. J., ali i mišljenja vještaka da ova dva društva uopće nisu poslovala, donio pravilan zaključak o tome da je imovinska korist iz F. M. d.o.o. izvučena putem tih društava na jednak način kao i ona preko O. d.o.o. Naime, o fiktivnom poslovanju K. u. d.o.o. i I. u. d.o.o. nedvosmisleno je iskazivala pok. N. J.

90. Nadalje, optužena H. d. z. osporava protupravnu imovinsku korist u dijelu dobiti F. M. d.o.o. koju je pok. N. J. zadržala za sebe (2.556.000,00 kn). Smatra da je ta okolnost s pozicije optužene H. d. z. relevantna jer, ako je pok. N. J. novac trošila za svoje potrebe, tada je manje novaca pritjecalo stranci pa je taj iznos trebalo odbiti od ukupno utvrđene dobiti isplaćene na račun F. M. d.o.o.

90.1. Nije u pravu žalitelj kada tvrdi da je činjenično stanje pogrešno utvrđeno u pogledu načina korištenja dobiti isplaćene na tekući račun pok. N. J.. Naime, žalbom se nastoji dovesti u sumnju činjenica da je pok. N. J. nakon isplate dobiti na svoj tekući račun, novac predavala optuženom M. B., insinuirajući da je isti mogla koristiti i za vlastite potrebe. Žalba također navodi da je vještak kontradiktorno iskazivao u pogledu isplate dobiti na tekući račun.

90.1.1. Suprotno tome, treba reći da je vještak Z. R. nedvosmisleno iskazao da isplate iz F. M. d.o.o. na tekući račun pok. N. J., prema postojećoj knjigovodstvenoj dokumentaciji, predstavljaju isključivo isplatu dobiti, a ne nekog drugog dohotka pok. N. J. Da je pok. N. J. taj novac predavala optuženom M. B. proizlazi iz iskaza pok. N. J. i optuženog M. B. koji su o tome suglasno iskazivali, a što je pravilno utvrdio prvostupanjski sud.

90.1.2. Pri tome, nije nevažno reći da, unatoč činjenici što je ispis s tekućeg računa pok. N. J. pročitao tijekom rasprave, optužena H. d. z. na isti nije imala primjedbi niti je tijekom postupka ili u žalbi ukazala na jednu ili više konkretnih stavki koje izazivaju sumnju da bi pok. N. J. isplaćenu dobit koristila na bilo koji drugi način, a ne predajom optuženom M. B., kako je to utvrdio prvostupanjski sud.

90.1.3. Iako žalba problematizira mišljenje vještaka u pogledu toga treba li iznos dobiti od 2.556.000,00 kuna koji je zadržala pok. N. J. oduzeti od ukupno korištene dobiti ili od dobiti isplaćene na tekući račun, treba reći da rezultati financijskog vještačenja, kao i dopune nalaza i mišljenja vještaka, jasno i precizno na temelju dokumentacije F. M. d.o.o., iskazuju kolika je bila ukupna dobit F. m. d.o.o., koliko je dobiti realizirano u inkriminiranom razdoblju i koliko je isplaćeno u gotovini, a koliko za podmirenje drugih obaveza. Tako je u razdoblju od 2005. do 2009. ukupna dobit F. M. d.o.o. iznosila 28.092.657,00 kuna, a ukupno realizirana dobit od 2006. do 2010. iznosila je 12.748,268,31 kuna, dok je realizirana dobit do 1. srpnja 2009. iznosila 10.192.268,31 kuna od čega je 1.560.268,31 kuna potrošeno na plaćanje PBZ kartice, zatvaranje kredita i druge troškove. Iznos dobiti preostale za raspodjelu isplaćene u gotovini ili na tekući račun je iznosio 8.632.000,00 kuna, dok je realizirana dobit nakon 1. srpnja 2009., pohranjena na tekućem računu pok. N. J. u visini od 2.556.000,00 kuna, iznos za koji se optužena H. d. z. niti ne tereti pa ne može biti osnovom umanjenja sredstava koja je ona protupravno stekla.

91. Optuženi M. B. u žalbi tvrdi da je činjenično stanje pogrešno utvrđeno jer je prvostupanjski sud trebao prihvatiti njegovu izjavu da se ne osjeća krivim danu u ponovljenom suđenju. U tom smislu pojašnjava da je on u svojoj obrani tijekom prethodnog suđenja pojasnio svoju ulogu unutar optužene H. d. z., odnos povezanosti sa optuženim I. S. i načine financiranja optužene H. d. z. putem F. M. d.o.o., a u načelu je kod toga i ostao u ponovljenom postupku. Međutim, sada tvrdi da je on bio samo izvršitelj naloga optuženog I. S. bez svijesti i volje da čini kazneno djelo pa se ne može tvrditi da je kazneno djelo počinio s namjerom.

91.1. Ovi navodi žalbe su potpuno promašeni i neuvjerljivi.

91.2. Prije svega, treba reći da je optuženi M. B. tijekom čitavog postupka, pa i u svojoj obrani na ponovljenoj raspravi, detaljno priznao vlastito učešće u inkriminiranoj djelatnosti te je pritom opsežno teretio ostale suoptuženike. Nije nevažno reći da se protiv ranije osuđujuće presude žalio samo zbog odluke o kazni te niti u jednom trenutku nije dovodio u pitanje svoju krivnju, kao subjektivnu komponentu počinjenja kaznenog djela.

91.3. Sada se u žalbi naglašava da je taj optuženik bio tek "izvršitelj naloga" bez namjere da počinio kazneno djelo što opravdava specifičnim okolnostima vremena u kojima su se inkriminirane radnje odvijale te potrebom "da se to stavi u širi kontekst situacije unutar H.-a".

91.4. Međutim, to za ovaj žalbeni sud uopće nije prihvatljivo.

91.5. Iako žalitelj naglašava da je postupao "pod utjecajem autoriteta optuženog I. S.", to zasigurno nije imalo utjecaja na njegovu svijest o protupravnosti vlastitog ponašanja niti je time voljna komponenta postupanja s izravnom namjerom bila isključena. Konačno, taj optuženik je sam višekratno priznao da je upravo on bio začetnik ideje o nelegalnom financiranju H. d. z. putem poslovanja F. m. d.o.o. Osim toga, brojnost i koordiniranost poduzetih radnji optuženog M. B. kao člana grupe, važnost i značaj njegove uloge, kao i način njegovog funkcioniranja u toj grupi, a što je sve pravilno utvrdio i obrazložio prvostupanjski sud, opovrgavaju istaknute žalbene tvrdnje optuženog M. B.

91.6. Stoga, neovisno o tome je li optuženik "vjerovao da je sve što je činio bilo u korist H.-a", to ne utječe na dokazanost kaznenog djela, kako u objektivnom, tako i niti u subjektivnom smislu, a navodi žalbe predstavljaju tek neuvjerljiv pokušaj umanjivanja vlastite kaznene odgovornosti.

92. Isto tako, optužena B. P. sada ističe da nema dokaza o subjektivnoj komponenti bića djela jer nije imala svijest o protupravnosti, što predstavlja razlog za isključenje njezine krivnje. Tvrdi da nije mogla evidentirati poslovne događaje u poslovnim knjigama jer joj uz novac nisu predavane vjerodostojne isprave podobne za upis poslovnih promjena. Smatra da, ako se radilo o nezakonitim uplatama i isplatama, trebale su odgovarati njoj nadređene osobe po čijem je nalogu postupala, kao i osobe koje su takve isplate primale. Napominje kako prvostupanjski sud pogrešno vjeruje svjedoku I. J. da nije znao za porijeklo novca, dok istovremeno ne vjeruje njoj kada tvrdi isto. Ona je bila samo izvršitelj naloga i određena tehnička podrška bez ikakve odluke o isplatama i primitku uplata, a sve poslove obavljala je isključivo po nalogu glavnog tajnika optužene H. d. z., što proizlazi i iz Statuta stranke. Zbog toga ne može biti odgovorna za eventualne nezakonite pribave i trošenje tog novca, već isključivo za njegovo neevidentiranje u poslovnim knjigama, kako nalaže Zakon o računovodstvu i Zakon o političkim strankama, odnosno Zakon o financiranju političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata.

92.1. Ovdje opet treba reći da je optužena B. P. tijekom ranijeg postupka u cijelosti priznala učin kaznenih djela te se protiv prethodne osuđujuće presude žalila samo zbog odluke o kazni, ne dovodeći u pitanje dokazanost objektivnih i subjektivnih komponenti bića tih djela.

92.2. Međutim, tijekom ponovljenog suđenja ta optuženica dijelom mijenja svoju obranu vezano za svijest o protupravnosti te u pitanju identiteta osoba po čijim nalogima je postupala. Time je, kako kaže, samo pojašnjavala svoju ranije iznesenu obranu, ali objektivni učin svih radnji iz optužnice nije osporavala.

92.3. Prvostupanjski je sud analizirao njezinu obranu danu tijekom istrage i tijekom ponovljenog suđenja, pravilno je ocijenio navedene iskaze, kako same za sebe, tako i u odnosu sa drugim izvedenom dokazima, te je iznio razloge zbog kojih smatra da njezina, dijelom izmijenjena obrana, nije vjerodostojna.

92.3.1. S pravom prvostupanjski sud otklanja ponuđeno opravdanje za izmijenjenu obranu kroz tvrdnju optuženice o navodnom pritisku moćnih ljudi iz izvršne i zakonodavne vlasti, pri čemu ne navodi o kakvom se to točno pritisku i osobama

radilo. Naime, njezina ranija obrana je bila iznesena detaljno i dosljedno u više navrata, a potvrđena je iskazom optuženog M. B. koji joj je redovito predavao velike iznose novca, kao i iskazom optuženog R. M. te svjedoka I. J. koji su je opisali kao osobu od apsolutnog povjerenja optuženog I. S.. Uz sve to, optuženi M. B. i svjedokinja S. C. su iskazivali kako je optužena B. P. tri do četiri puta dolazila u prostorije C. i pomagala u brojanju velikih količina novaca, a svjedok I. J. i optuženi R. M. da je neadekvatno svom položaju koristila službeno vozilo i vozača te da je imala apsolutnu prednost kod optuženog I. S., što sve upućuje na važnost njezine uloge kao člana grupe. Nasuprot tome, njezinu izmijenjenu obranu ne potvrđuje niti jedan materijalni i personalni dokaz. Prema tome, prvostupanjski sud nije "preuveličao" njezinu ulogu, kako se to nastoji sada prikazati u žalbi, već je pravilno utvrdio značaj i doprinos njezinih radnji u inkriminiranoj aktivnosti, kao odgovorne osobe u optuženoj H. d. z.

92.3.2. Da je i sama optužena B. P. znala da se nije radilo o zakonitom postupanju proizlazi dodatno iz činjenice da je kao dugogodišnja računovotkinja u F. itekako bila svjesna i znala da se ne radi o legalnom, transparentnom poslovanju, o čemu je i sama iskazivala, kao i da je zbog straha dio dokumentacije, koja potvrđuje navedene isplate "na crno", zakopala u dvorištu.

92.3.3. Bespotrebno žaliteljica ističe kako sebi nije pribavila nikakvu materijalnu korist, jer joj se to niti ne stavlja na teret, već da je nastupala zajednički i po dogovoru s ostalim članovima grupe u cilju ostvarenja plana te grupe kako bi se drugim, fizičkim i pravnim osobama, omogućilo stjecanje znatne imovinske koristi.

92.4. Promašeni su i žalbeni navodi da su osobe koje su primale isplate morale znati da iste potječu iz nezakonitih sredstava, o čemu je nedvojbeno optuženica imala znanja i svijesti.

92.4.1. Tijekom postupka nije bilo sporno da je optuženica imala svojstvo odgovorne osobe, i to prvo kao šefica računovodstva stranke, a kasnije i kao tajnica za financije, pa su bespredmetni žalbeni prigovori kojima se svojstvo odgovorne osobe sada dovodi u sumnju. Prvostupanjski sud je pravilno utvrdio zbog čega je došlo do prividne smjene optuženice na mjesto tajnice za financije, uz nastavak njezinih ovlasti koje su joj omogućile daljnje vršenje nezakonitih isplata. To nedvojbeno slijedi iz iskaza optuženog R. M. i svjedoka I. J., a posredno proizlazi i iz iskaza svjedoka, primatelja mjesečnih i prigodnih naknada koji su navedene isplate primali sve do srpnja 2009.

92.4.2. Jednako tako, prvostupanjski je sud pravilno utvrdio sve radnje koje je optuženica poduzela u svrhu isplate nezakonito stečenog novca, kako to proizlazi iz njezinog iskaza, iskaza optuženog M. B., svjedoka I. J., R. M. i drugih.

92.5. Nije u pravu optužena B. P. kada žalbom nastoji umanjiti vjerodostojnost iskaza svjedoka I. J., kao glavnog tajnika H. d. z., koji je po njezinim tvrdnjama izvršio nezakonite isplate I. A. i I. V. Točno je da je nalog za navedene isplate doista dao svjedok I. J., ne znajući iz kojeg izvora će iste biti isplaćivane, ali je o navedenim isplatama prethodno odlučivalo predsjedništvo stranke. Navedeno prvostupanjski sud osnovano utvrđuje temeljem iskaza svjedoka Ž. C., M. L. i K. M. M. koji su suglasno

naveli da je odluku o isplatama naknade donosio predsjednik optužene H. d. z., odnosno optuženi I. S. Dakle, za zaključiti je da je svjedok I. J., na kojeg se žalbom ukazuje, u opsegu koji mu je dan internim aktom stranke, poduzimao radnje u okviru zakonitog financiranja stranke, s obzirom da u spisu ne postoje suprotni dokazi niti se tako tvrdi u optužnici.

92.6. Optužena B. P. se neosnovano poziva na odredbe Financijskog statuta i Statuta H. d. z. nastojeći otkloniti svoju kaznenu odgovornost. Navedeni žalbeni navodi su promašeni, budući da je tijekom dokaznog postupka sa sigurnošću utvrđeno postojanje paralelnog sustava financiranja. Osim toga, predmet ovog postupka nije cjelokupno poslovanje optužene H. d. z., već samo ono financirano putem sredstava F. m. d.o.o. Postupanje i financiranje stranke, kako je to propisano podzakonskim aktima optužene H. d. z., nije predmet ovog postupka. Stoga to nije odlučno, kao što nije odlučan niti materijalni dokaz u vidu Odluke od 5. srpnja 2006. koja po svom sadržaju predstavlja punomoć za zastupanje na sudu i drugim institucijama, te se sa istim ne dokazuje niti jedna činjenica važna za ovaj postupak. S tim u vezi su promašeni i žalbeni navodi da optuženica nije imala samostalnost u odlučivanju kome će vršiti isplate, kraj činjenice postojanja paralelnog sustava financiranja koji je ustrojio optuženi I. S.

92.7. Konačno, u ovom postupku se ne utvrđuje je li optužena B. P. zbog neevidentiranja primljenih uplata u poslovnim knjigama propustila plaćati dužne poreze, već se ovdje utvrđuje postupanje grupe s ciljem stjecanja protupravne imovinske koristi za optuženu H. d. z. i druge osobe. Stoga je potpuno promašena žalbena tvrdnja da je svrha takvog poslovanja "na crno" bila u mogućoj uskrati davanja državnom proračunu s osnova poreza i doprinosa te neurednom vođenju poslovnih knjiga.

O žalbi državnog odvjetnika u odnosu na pogrešno utvrđeno činjenično stanje

93. Žalba državnog odvjetnika nije osnovana.

93.1. Nije u pravu državni odvjetnik kada ističe da je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio razdoblje osnivanja i djelovanja grupe te realizaciju njezinog plana u činjeničnom opisu pod točkama 1. i 2. izreke pobijane presude tako što je optužnicom navedeni period skratio.

93.1.1. Protivno tim žalbenim navodima, prvostupanjski je sud pravilno utvrdio, analizirao i precizirao u činjeničnom opisu pod točkama 1. i 2. izreke pobijane presude razdoblje osnivanja grupe kao i njezinog djelovanja, o čemu su već dani razlozi u odnosu na žalbe optuženika I. S. i H. d. z., na koje se, radi nepotrebnog ponavljanja, upućuje žalitelj. Suprotni argumenti, koji se ovdje u žalbi ističu, ne navode u sumnju tamo navedena utvrđenja.

94. Nadalje, državni odvjetnik smatra da je prvostupanjski sud pogrešno iz činjeničnog opisa djela pod točkom 2. izreke ispustio dijelove koje se odnose na predaju 15 milijuna kn optuženom I. S. Smatra da to proizlazi iz terećenja optuženog M. B., iskaza pok. N. J. i rezultata financijsko knjigovodstvenog vještačenja, a jednako tako i iskaza svjedoka A. R. Također, prvostupanjski je sud pogrešno

ispustio terećena plaćanja u interesu i za korist optužene H. d. z (H. s. u., M. M. K., H. d. z. B., obnova škole dr. F. T., S. d. N. T., kupnja B.-a) jer navedeno, osim nekonfrontiranog iskaza optuženog M. B., potvrđuju i drugi dokazi. Jednako tako, pogrešno je zaključio da prikupljanje donacija u iznosu od 9,645.000,00 kn u korist optužene H. d. z., ne predstavlja kazneno djelo, zanemarujući okolnosti i način pod kojima su iste prikupljane.

94.1. Naime, državni odvjetnik upire na dijelove inkriminacija koje je prvostupanjski sud, kao nedokazane, ispustio iz činjeničnog opisa djela pod toč. 2. izreke pobijane presude tvrdeći da, osim nekonfrontiranog iskaza optuženog M. B., postoje i drugi dokazi koji to potvrđuju.

94.2. Protivno tim žalbenim navodima, prvostupanjski je sud pravilno utvrdio da, u odnosu na nekonfrontirani iskaz optuženog M. B., nije bilo dovoljno činitelja protuteže da bi se samo na takvom iskazu mogla utemeljiti osuđujuća presuda. To stoga što je u odnosu na ispuštene dijelove inkriminacije iskaz optuženog M. B. bio jedini, odlučujući dokaz.

94.2.1. Naime, jedino je optuženi M. B. iskazivao o predaji 15 milijuna kuna optuženom I. S., dok navedeno ne potvrđuje svjedok A. R. koji tek navodi da je optuženog M. B. vozio u ... kojom prilikom isti nije bio kontroliran, a ne sjeća se nikakvih detalja niti mu je išta poznato o navedenoj predaji novca. Iskaz pok. N. J., na kojeg žalba upire, ima posredan značaj, ali samo u odnosu na sredstva predana sa svrhom putovanja optuženog I. S. u SAD, o čemu se ovdje ne radi. Niti okolnost da je optuženi M. B. imao povlašten ulazak u Vladu RH, kako to iskazuje svjedok V. F., ne potvrđuje da bi doista bila izvršena navedena predaja u domu optuženog I. S., kako tvrdi optuženi M. B. Pri tome, nije razumljivo iz kojeg dijela knjigovodstvenog vještačenja bi proizlazila dokazanost inkriminirane radnje, kako tvrdi žalitelj. Utvrđeni nesrazmjer u imovini optuženog I. S. i članova njegove obitelji ne mora nužno potjecati od predaje inkriminiranog iznosa, posebno s obzirom na druge kaznene predmete (slučaj P.) u kojima je pravomoćno utvrđeno protupravno stjecanje znatne imovinske koristi.

94.2.2. Nadalje, iz iskaza svjedoka V. J. ne proizlazi da bi primio 500.000,00 kn u korist stranke H. s. u., a niti to potvrđuju materijalni ili personalni dokazi u spisu, osim iskaza optuženog M. B.

94.2.3. Isto tako, svjedoci M. M. K. i N. B. osporili su primitak novca od optuženog M. B., dok iskazi svjedokinja V. Š. i S. C. da su ti pjevači dolazili u C., sami po sebi, ne upućuju da su isplate tamo doista izvršene, kako to navodi optuženi M. B.

94.2.4. Niti izvatici iz informativnih emisija, za koje je prvostupanjski sud pravilno ocijenio da ne dovode u vezu svjedoka B. Lj. s optuženim M. B., ne podupiru njegovu tvrdnju o predaji 1,2 milijuna kn za stranku H. d. z. B., a navedeno osporavaju i svjedoci B. Lj. i M. R.

94.2.5. Sama činjenica što iz vještačenja proizlazi da su ulaganja u Osnovnu školu dr. F. T. bila znatno veća od iznosa 860 tisuća kn, kako to proizlazi iz poslovnih

knjiga optužene H. d. z., samo po sebi ne upućuje da je taj novac stečen nezakonitim poslovanjem F. M. d.o.o., kako je to iskazao optuženi M. B.

94.2.6. Nisu osnovani niti žalbeni navodi da je novcem iz F. M. d.o.o. financirana obnova S. d. N. T., tim više što tako ne proizlazi niti iz vještačenja, a niti iz iskaza svjedoka I. Š., I. J., B. K., D. P. i M. Ž. koji su naveli da se o tome raspravljalo na sjednicama Predsjedništva. Drugih, relevantnih dokaza, osim obrane optuženog M. B., nije bilo.

94.2.7. Konačno, pravilno je prvostupanjski sud zaključio da nema niti drugih, podupirućih dokaza da bi kupnja vozila B. (u žalbi B. potjecala iz nezakonito stečenih sredstava F. M. d.o.o., o čemu je iskazivao samo optuženi M. B., dok protivno žalbenim tvrdnjama navedeno ne potvrđuju svjedoci R. J. niti I. J.

94.3. Zbog toga, rukovodeći se načelima pravičnosti postupka čija je bitna sastavnica konfrontacijsko pravo obrane, to u situaciji kada je optuženi M. B. odbio odgovarati na pitanja suoptuženika tako da obrana niti u jednoj fazi postupka nije imala mogućnost ispitati "svjedoka optužbe", a nisu utvrđeni odgovarajući činitelji protuteže, prvostupanjski sud osnovano zaključuje da se samo na takvom, nekonfrontiranom dokazu, ne može utemeljiti osuđujuća presuda te za takav svoj stav daje valjano obrazloženje. U suprotnom, prvostupanjski bi sud postupio suprotno članku 6. stavku 1. točki 3. Konvencije, što se žalbom neosnovano dovodi u pitanje citiranjem dijelova presuda ESLJP-a *Schatschaschwili protiv Njemačke* i *Báték protiv Češke Republike*.

94.4. Bitno drugačija situacija odnosi se na dijelove terećenja optuženog M. B. vezano za ostale inkriminacije iz optužnice, o čemu su dani opširni razlozi pod točkama 82.1. do 82.4.3. obrazloženja ove odluke.

94.5. Nadalje, pravilno je prvostupanjski sud ispustio dijelove činjeničnog opisa vezano za prikupljanja donacija u iznosu od 9.645.000,00 kn koje nisu evidentirane u poslovnim knjigama optužene H. d. z., jer nije dokazano da je tim radnjama počinjeno kazneno djelo.

94.5.1. Već je u ranijem ukidnom rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I KŽ 130/2014. od 30. rujna 2015. sudu prvog stupnja skrenuta pažnja da, propuštanje evidentiranja donacija u poslovnim knjigama, samo po sebi, može imati značaj tek financijskog prekršaja, što prihvaća i državni odvjetnik u svojoj žalbi. Međutim, državni odvjetnik smatra da su donacije bile nezakonite s obzirom na način njihovog prikupljanja po osnovi autoriteta i značaja H. d. z., kao vodeće parlamentarne stranke i kao takve centra moći odlučivanja u svim segmentima društva, što je iskorišteno radi ostvarivanja probitaka financijskih podupiratelja. Takvo postupanje, smatra žalitelj, ukazuje na "opasan model djelovanja kroz izbornu korupciju" pa je pogrešan zaključak prvostupanjskog suda da donacije ne predstavljaju protupravnu imovinsku korist samo zato jer su tako prikupljena sredstva utrošena za potrebe stranke.

94.5.2. Ovaj žalbeni sud se može složiti s tezom da prinuda građana na doniranje političke stranke s nagovještajem buduće koristi za njih, odnosno štete ako to ne učine, ima značaj opasne manipulacije izbornim procesom. Međutim, treba reći da u činjeničnom opisu kaznenih djela iz optužnice takve radnje nisu konkretno

naznačene niti su, zbog toga, bile predmetom pojedinačnog dokazivanja. Naime, osim uopćenog navoda o nezakonitosti tih donacija, u optužnici izostaje naznaka koje konkretne donacije su bile rezultat prisile, tko ih je dao kome i u kojem iznosu, što se, neosnovano, sada pokušava nadoknaditi u žalbi pozivom na iskaze pojedinih svjedoka (M. P., M. M., A. F., Ž. Š., B. L., P. Đ., I. M. i V. K.).

94.5.3. Međutim, svjedoci M. i S. M. u optužnici nisu navedeni kao donatori, svjedok H. V., iako naveden, poriče povezanost s donacijama, a većina u optužnici navedenih donatora iskazuje da su postupali dobrovoljno, kao simpatizeri stranke. Iako bi se iz iskaza nekih svjedoka moglo zaključiti da su bili pozvani dati donacije H. d. z. kako bi u budućnosti uspješno realizirali svoje poslovne namjere ili zadržali stečene pozicije, u činjeničnom opisu djela iz optužnice izostaje konkretizacija takvog postupanja. Stoga sud prvog stupnja osnovano zaključuje da, osim uopćene tvrdnje o "korištenju autoriteta i značaja H. d. z. kao vodeće parlamentarne stranke", u optužnici nisu jasno naznačene radnje osnovom kojih bi prikupljanje pojedinih donacija bilo nezakonito i samim time zabranjeno.

94.5.4. Stoga pravilno prvostupanjski sud utvrđuje da, s obzirom je samo prikupljanje donacija za političku stranku zakonit i dopušten način izvora financiranja političkih stranaka prema odredbama Zakona o političkim strankama („Narodne Novine“ broj 76/93., 111/96., 146/98., 36/01., 28/06.) koji je bio na snazi do 1. srpnja 2007. te Zakona o financiranju političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata („Narodne Novine“, broj 1/07) koji se primjenjuje od 1. srpnja 2007., a ukupno neevidentirane donacije H. d. z. su nesporno utrošene za potrebe te stranke, nema dokaza o ovom modalitetu izvršenja kaznenog djela na način opisan pod točkama 1. i 2. optužnice.

94.6. Slijedom navedenog, žalba državnog odvjetnika u odnosu na te, ispuštene dijelove činjeničnog opisa u izreci pobijane presude, nije osnovana.

95. Državni odvjetnik dalje smatra da je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio činjenično stanje u odnosu na oslobađajući dio prvostupanjske presude prema optuženom R. M. Ističe da je trebalo cijeliti nekonfrontirani iskaz optužene B. P. koja tereti optuženog R. M., dok njegovu aktivnu pomagačku ulogu potvrđuju svjedoci M. M., P. Đ., H. D. i I. J. Osim toga, smatra da motive njegovog ponašanja potvrđuje postupanje sa Z. t. i korist koju bi imao da je angažirano njegovo društvo M.

95.1. Nije u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da postoje sigurni dokazi o tome da je optuženi R. M. počinio kazneno djelo pomaganja u zlouporabi položaja i ovlasti iz članka 337. stavaka 1. i 4. u vezi s člankom 38. KZ/97. Činjenični zaključci prvostupanjskog suda žalbom nisu uspješno dovedeni u sumnju.

95.2. Naime, jedino iz obrane optužene B. P. dane tijekom istrage bi proizlazilo da se optuženi R. M. spominje u vezi s prikupljanjem donacija, ali u odnosu na period prije parlamentarnih izbora u studenom 2003. Međutim, njezin je iskaz nekonfrontiran u tom dijelu, kako je to već ranije objašnjeno, kasnije ga je izmijenila, a nije bilo dovoljno činitelja protuteže, da bi se na takvom iskazu mogla utemeljiti osuđujuća presuda.

95.3. No, u odnosu na ostatak terećenog razdoblja treba reći sljedeće.

95.3.1. Svjedoci M. M. i P. Đ., na čije iskaze upire žalitelj, su sami iskazali da su donacije predali optuženoj B. P., a donacija S. T. o kojoj je iskazivala njegova sestra H. D., na kraju mu je vraćena. Prema tome, navedeni svjedoci ne dovode optuženog R. M. u vezu s pomaganjem u prikupljanju donacija, kako se to interpretira u žalbi.

95.3.2. Osim toga, prvostupanjski je sud pravilno utvrdio da niti jedan drugi ispitan svjedok ne dovodi optuženog R. M. u vezu s prikupljanjem donacija, naprotiv, svjedoci iskazuju da ga ili ne poznaju ili da su samo čuli za njega, dok su drugi svjedoci iskazali da su donacije predali optuženicima I. S., B. P. ili M. B.

95.3.3. Niti isplatnica na ime S. i ovrhe S. s. d.o.o., o kojoj su iskazivali optužena B. P. i svjedok I. J., sama po sebi, ne ukazuje na povezanost optuženog R. M. sa prikupljanjem donacija, kako se to tvrdi u žalbi državnog odvjetnika. Naime, radi se o plaćanju usluga koje je navedena tvrtka obavila za optuženu H. d. z., a navedena plaćanja nisu inkriminirana kao jedan od oblika počinjenja kaznenog djela.

95.4. Nije dokazano niti da bi optuženi R. M. bio povezan sa angažmanom F. M. d.o.o. te izvlačenjem novca u korist optužene H. d. z., kako mu se to stavljalo na teret u činjeničnom opisu optužnice.

95.4.1. Naime, niti jedan od suoptuženika ili svjedoka ne dovodi tog optuženika u vezu s terećenim inkriminacijama, niti žalitelj upire na neki konkretan dokaz. Prema tome, promašeno se u žalbi državnog odvjetnika ukazuje i na osobne motive optuženog R. M. vezano za daljnji angažman tvrtke M., a jednako tako nisu osnovani žalbeni navodi vezano za poslovnu suradnju Z. t. i F. M. d.o.o. kojima se pokušava pronaći poveznica postupanja optuženog R. M. i njegove uloge u angažmanu F. M. d.o.o.

95.5. Kraj takvog stanja stvari, a imajući u vidu da sama činjenica prikupljanja i neevidentiranja donacija nema značaj kaznenog djela, već eventualno financijskog prekršaja, prvostupanjski je sud s pravom zaključio da nije dokazano da bi optuženi R. M. poduzimao pomagačke radnje u počinjenju kaznenog djela stavljenog mu na teret i to iz razloga navedenih u obrazloženju pobijane presude, koje prihvaća i ovaj žalbeni sud.

95.6. Stoga je optuženi R. M., u nedostatku drugih dokaza, osnovano oslobođen optužbe za kazneno djelo pod točkom 2. izreke pobijane presude.

O žalbama zbog odluke o kazni

96. Žalbe državnog odvjetnika, optuženog M. B., optužene B. P. i optužene H. d. z. nisu osnovane, dok je žalba optuženog I. S. u tom dijelu osnovana.

97. Nije u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da je prvostupanjski sud podcijenio otegotne okolnosti na strani optuženog I. S., a što je trebalo imati više odraza u odnosu na visinu pojedinačne kazne zatvora pod točkom 2. izreke, a samim time i strožu jedinstvenu kaznu zatvora.

97.1. Prije svega, treba napomenuti da je državni odvjetnik potpuno zanemario činjenicu da je u ovom kaznenom postupku bila ukinuta prvostupanjska presuda, na koju je državni odvjetnik podnio žalbu samo zbog povrede kaznenog zakona, pa je prvostupanjski sud, uslijed činjenice izostanka žalbe državnog odvjetnika zbog odluke o kazni, bio vezan ograničenjem iz članka 13. ZKP/08. Stoga, polazeći od visine izrečenih pojedinačnih i jedinstvene kazne zatvora u ranijoj prvostupanjskoj presudi, a imajući u vidu činjenicu da je tijekom ponovljenog suđenja dokazana manja kriminalna količina terećenog postupanja optuženog I. S., izricanje strože kazne zatvora nije primjereno.

97.2. S druge strane, iako optuženi I. S. tvrdi da je prvostupanjski sud pogrešno cijenio otegotne okolnosti, a nedovoljno olakotne okolnosti, upirući na taj način na visine, kako pojedinačnih, tako i jedinstvene kazne zatvora, u pravu je kada tvrdi da je mu jedinstvena kazna zatvora prestrogo izrečena.

97.3. Naime, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da je sud prvog stupnja pravilno cijenio otegotne okolnosti na strani optuženog I. S. Tako je pravilno vrednovao veliku količinu kriminalne volje i upornosti koju je optuženik pokazao činjenjem kaznenih djela u duljem vremenskom razdoblju, a osobito izostanak svake kritičnosti prema svom ponašanju kojim je grubo i bezobzirno zloupotrebjavao svoj položaj i političku moć. Osim toga, pravilno je prvostupanjski sud vodio računa o tome da je optuženik počinio kaznena djela kao predsjednik V. R. H. i predsjednik vodeće parlamentarne stranke, te kao takav uživao sve privilegije koje te funkcije nose, ali da je, unatoč tome, imao potrebu za gomilanjem materijalnih dobara, što je utvrđeno kroz nesrazmjer u njegovoj imovini i imovini članova obitelji. Također, pravilno je cijunjeno i da je optuženik svojim postupanjem znatno urušio sustav povjerenja građana u institucije vlasti jer je svoj položaj koristio za osobno bogaćenje, a naročito za nezakonito financiranje stranke kojoj je bio na čelu usmjereno na njezin opstanak i ostanak na vlasti, stvarajući sliku politike kao zanimanja u kojem je politička korupcija pravilo, a ne izuzetak. Naime, u konkretnom slučaju se radi o najtežem obliku političke korupcije na čijem vrhu je bio p. V. R. H. u ulozi organizatora grupe u čijem kriminalnom izvršenju je bio ustrajan, i to ne samo u realizaciji kriminalnog plana, već i u njegovom prikrivanju, smišljeno dajući takvom kriminalnom postupanju privid zakonitosti, ne mareći da time nanosi visoku materijalnu štetu društvu, ali i da krši i princip vladavine prava koji je jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Ovakav oblik koruptivnog postupanja optuženika, kao čelnog čovjeka izvršne vlasti te vodeće parlamentarne strane, motiviran isključivo lukrativnim pobudama, je jedan od najpogibelnijih oblika kriminalnog postupanja jer se zbog vlastitih političkih interesa grubo obezvređuju temeljne društvene vrijednosti na kojima počivaju demokratski uređene države i to od samog vrha vlasti koji je izabran da te vrijednosti brani i koji mora biti garant poštivanja zakona.

97.4. Konačno, ne treba zanemariti niti činjenicu da je optuženik prema podacima izvatka iz kaznene evidencije pravomoćno osuđen za istovrsno kazneno djelo u kaznenom predmetu Županijskog suda u Zagrebu broj K-Us-51/12. i to na način da je u razdoblju od 2006. do 2009. u svojstvu predsjednika V. R. H., s ciljem pribavljanja znatne imovinske koristi za sebe, zluporabio svoj položaj i stekao višemilijunsku imovinsku korist. Stoga, iako je optuženik u vrijeme događaja bio neosuđivan,

njegova kasnija osuda pokazuje da mu koruptivno kriminalno ponašanje ni tada nije bilo strano.

97.5. Jednako tako, pravilno su ocijenjene olakotne okolnosti, tj. činjenica da je optuženik otac dvoje djece i da je nositelj Spomenice i odlikovanja vezano za učešće u Domovinskom ratu.

97.6. Stoga su pojedinačne kazne zatvora od četiri godine za kazneno djelo iz članka 333. stavka 1. KZ/97. pod točkom 1. izreke, a za kazneno djelo iz članka 291. stavka 2. u vezi s člankom 52. KZ/11. od pet godina, pravilnom ocjenom olakotnih i otegotnih okolnosti konkretnog slučaja, ispravno utvrđene po prvostupanjskom sudu.

97.7. Međutim, pri odmjeravanju jedinstvene kazne zatvora sud prvog stupnja je propustio cijeniti ozbiljne zdravstvene tegobe optuženika vidljive iz opsežne medicinske dokumentacije priložene u spisu, dok je nedovoljno cijenio smanjenu kriminalnu količinu počinjenja kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. u vezi s člankom 52. KZ/11. u odnosu na ispuštene dijelove činjeničnog opisa pod točkom 2. izreke. Navedene okolnosti su morale imati većeg odraza na visinu jedinstvene kazne zatvora, slijedom čega, pravilnom primjenom odredaba o odmjeravanju kazne sukladno članku 51. KZ/11., ovaj drugostupanjski sud nalazi da je, prihvaćanjem po sudu prvog stupnja utvrđenih pojedinačnih kazni zatvora, optuženika potrebno i pravedno osuditi na jedinstvenu kaznu zatvora od sedam godina.

97.8. Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao sud drugog stupnja, ocijenio je da ovako odmjerena jedinstvena kazna zatvora odgovara težini počinjenih kaznenih djela i ličnosti samog počinitelja te će se njome ostvariti zakonom predviđene svrhe u vidu potrebnog utjecaja na optuženika da shvati krajnju neprihvatljivost vlastitog ponašanja, ali će se time upozoriti i drugi građani na pogibeljnost činjenja takvih kaznenih djela.

97.9. Stoga je, iz gore navedenih razloga, žalba optuženog I. S. u tom dijelu osnovana, pa je odlučeno kao pod I. izreke ove presude.

98. Nadalje, državni odvjetnik smatra da je u odnosu na optuženog M. B. trebalo cijeniti da nije priznao počinjenje terećenih kaznenih djela, dok optuženi M. B. ističe da je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio kao otegotnu okolnost da se radilo o višegodišnjem kontinuiranom postupanju tijekom kojeg je optuženik lagodno živio, iako ustvari optuženik nije ostvario imovinsku korist. Smatra da je trebalo cijeniti olakotnim njegovu životnu dob i zdravstveno stanje.

98.1. Međutim, nisu u pravu, kako državni odvjetnik, tako ni optuženi M. B., kada predlažu strože, odnosno blaže kažnjavanje optuženika.

98.2. Pritom su prihvaćene kao pravilne po prvostupanjskom sudu utvrđene i ispravno vrednovane olakotne okolnosti (neosuđivanost, otac jednog djeteta, nositelj Spomenice, uloga pomagača u počinjenju kaznenog djela, kao i narušeno zdravstveno stanje) te otegotne okolnosti (višegodišnje, kontinuirano protupravno ponašanje), što ukazuje na viši stupanj ugrožavanja zaštićenog dobra od strane optuženika.

98.3. Iako se optuženik u ponovljenom suđenju nije očitovao krivim, ostaje činjenica je da je svojom obranom bitno pridonio utvrđivanju vlastite i kaznene odgovornosti drugih optuženika, što ukazuje na kritički odnos prema počinjenom. S druge strane, izričaj "lagodni život" naveden u obrazloženju prvostupanjske presude odnosi se na stil življenja politički visoko utjecajnih osoba, kakva je bio i optuženik, a ne nezakonito uvećanje njegove imovine s obzirom da za to nije niti terećen. Uzevši u obzir sve izneseno, ocjena je ovoga suda da je optuženom M. B. za kazneno djelo iz članka 333. stavka 3. KZ/11., opisano u točki 1. izreke pobijane presude, valjalo uzeti, kao pravilnu, po prvostupanjskom sudu utvrđenu kaznu zatvora od jedne godine, a za kazneno djelo iz članka 291. stavka 2. u vezi s člancima 38. i 52. KZ/11., opisano u točki 2. izreke pobijane presude, kaznu zatvora od dvije godine i tri mjeseca te ga potom osuditi na jedinstvenu kaznu zatvora od dvije godine i deset mjeseci, koja je pravilno odmjerena.

99. Isto tako, državni odvjetnik predlaže strože kažnjavanje optužene B. P., jer nije priznala počinjenje kaznenih djela. S druge strane, optužena B. P. ističe da je olakotnim trebalo cijeliti njezino priznanje, iako je u ponovljenom postupku izmijenila obranu, a isto tako da je nedovoljno cijinjena okolnost njezine neosuđivanosti, protek vremena, manja kriminalna količina kao i da nije ostvarila nikakvu kompenzaciju.

99.1. Protivno žalbenim navodima državnog odvjetnika i optuženice, pravilno je prvostupanjski sud otegotnim cijenio njezino kontinuirano protupravno ponašanje, a olakotnim činjenicu da je majka dvoje djece, neosuđivana te lošeg zdravstvenog stanja, kako to proizlazi iz medicinske dokumentacije koju je priložila.

99.2. Priznanje kaznenog djela koje optuženica ističe u žalbi, relativizirano je djelomičnom izmjenom njezine obrane u ponovljenom suđenju zbog čega prvostupanjski sud s pravom tu okolnost više ne cijeni olakotnom. Isto tako, ne radi se ovdje o značajnom smanjenju kriminalne količine njezinog postupanja koje bi opravdavalo daljnje blaže kažnjavanje.

99.3. S druge strane, činjenica da je optuženica djelomično izmijenila svoju obranu nema značaj niti otegotne okolnosti, kako promašeno tvrdi državni odvjetnik. Pri tome, propušta se imati u vidu izostanak žalbe državnog odvjetnika protiv ranije osuđujuće presude zbog čega su po sudu prvog stupnja utvrđene pojedinačne kazne zatvora od po jednu godinu najstrože koje se, primjenom načela zabrane *reformatio in peius*, optuženici mogu izreći. Zbog toga, imajući u vidu i protek vremena od događaja, strožem kažnjavanju optuženice nema mjesta.

99.4. Slijedom navedenog, pravilnim vrednovanjem svih okolnosti prvostupanjski sud je ispravno odmjerio optuženici pojedinačne kazne zatvora od po jedne godine i to za kazneno djelo iz članka 333. stavka 3. KZ/11., opisano u točki 1. izreke pobijane presude i za kazneno djelo iz članka 291. stavka 2. u vezi s člankom 52. KZ/11., opisano u točki 2. izreke pobijane presude, te potom i jedinstvenu kaznu zatvora od jedne godine i četiri mjeseca.

100. Ovako izrečene pojedinačne i jedinstvene kazne zatvora optuženom M. B. i optuženoj B. P. primjerene su okolnostima počinjenih kaznenih djela, ličnosti

optuženika i stupnju njihove krivnje te pogodne da ostvare i svrhu kažnjavanja iz članka 41. KZ/11. – izražavanje društvene osude zbog počinjenih kaznenih djela, jačanje povjerenja građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecanje na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućavanje počinitelju ponovno uključivanje u društvo.

101. Svim optuženicima osnovano je u izrečene jedinstvene kazne zatvora uračunato vrijeme provedeno u istražnom zatvoru, kako nalaže odredba članka 54. KZ/11.

102. Državni odvjetnik smatra da je optuženoj H. d. z. trebalo izreći veću novčanu kaznu, vodeći računa o činjenici da je stranka u inkriminirano vrijeme svoj opstanak i ostanak na vlasti osiguravala upravo nelegalnim sredstvima te da je utjecala na netransparentne izborne procese i djelovanje političkog života u Republici Hrvatskoj.

Optužena H. d. z., osporavajući odluku o kazni, ističe da je kazna previsoko odmjerenjena, "imajući u vidu visinu oduzete imovinske koristi koja je nepravilno određena, dok prvostupanjski sud nije vodio računa o članku 20. stavku 3. ZOPOKD-a koji nalaže sudu da visinu imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom utvrdi uvidom u cjelokupnu imovinu pravne osobe i dovede je u vezu s počinjenim djelom".

102.1. Nije u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da optuženoj H. d. z. treba izreći strožu novčanu kaznu, kao što nema mjesta niti blažem kažnjavanju, kako to tvrdi optužena H. d. z.

102.2. Pravilno je prvostupanjski sud kao otegotnu okolnost cijenio visinu znatne protupravne imovinske koristi pribavljene optuženoj H. d. z., slijedom čega je osnovano zaključio da će se svrha kažnjavanja iz članka 41. KZ/11., vodeći računa o težini i posljedicama počinjenog kaznenog djela te okolnostima konkretnog slučaja, postići upravo novčanom kaznom izrečenom u prvostupanjskoj presudi. Iako prvostupanjski sud nije utvrđivao precizan iznos ukupnih prihoda optužene stranke, on ih izrijekom uzima u obzir (list 309 obrazloženja) vodeći pritom računa da se radi o vodećoj parlamentarnoj stranci u Republici Hrvatskoj, kako tijekom inkriminiranog razdoblja, tako i u vrijeme presuđenja, koja zbog većeg broja članstva, ali i broja zastupnika u Hrvatskom saboru, ima značajne prihode. Stoga plaćanje izrečene novčane kazne neće dovesti u pitanje egzistenciju pravne osobe niti se to žalbom argumentira.

102.3. Dovodeći navedeno u korelaciju s granicama visine novčane kazne za pravnu osobu propisane odredbom članka 10. stavka 3. ZOPOKD-a ("Narodne Novine" 151/03. i 110/07.) i to od 15.000,00 do 7.000.000,00 kuna, kao i uzevši u obzir težinu i posljedice konkretnog kaznenog djela, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da je upravo novčana kazna u iznosu od 3.500.000,00 kuna, koju je optužena H. d. z. dužna platiti, primjerena svim okolnostima konkretnog slučaja, a posebno činjenici da je u ponovljenom suđenju, ispuštanjem donacija kao nezakonitog prihoda stranke, smanjena visina stečene protupravne imovinske koristi.

102.4. Zbog navedenih razloga, ove žalbe nisu osnovane.

O žalbama zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi

103. Žalbe državnog odvjetnika i optužene H. d. z. nisu osnovane, dok su žalbe optuženog I. S. i drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist djelomično osnovane.

104. Optuženi I. S. i druge osobe na koje je prenesena imovinska korist u žalbama suglasno navode da nisu ispunjene pretpostavke iz članka 78. KZ/11. za prošireno oduzimanje jer je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio nesrazmjer između imovine optuženika i članova njegove obitelji te njihovih zakonitih prihoda u iznosu od 16.148.107,58 kn. Takav pogrešan zaključak prvostupanjskog suda proizlazi iz financijsko knjigovodstvenog vještačenja koje je nepotpuno provedeno. Sud nije cijenio dokumentaciju koja je priložena u spis, a nije prihvatio ni obranu optuženog I. S. o visini njegove zarade te zarade članova njegove obitelji u A., iako ju potvrđuju ispitani svjedoci. Napominje, kako se ne može očekivati da ima svu dokumentaciju vezano uz rad u A., s obzirom na protek vremena. Ističe da je kolekcionar umjetnina unazad 35 – 40 godina, a njegov iskaz o vremenu i načinu stvaranja zbirke potvrdili su brojni svjedoci. Glede članova obitelji, u postupku nije utvrđena stvarna zarada I. Š. (tast) jer je on, osim redovne, imao i izvanrednu zaradu kao vještak i predavač na fakultetu. Stoga je pogrešan zaključak da optuženik nije učinio barem vjerojatnim da je porijeklo cjelokupne imovine njega i obitelji zakonito.

104.1. U odnosu na prigovor nepotpunog i manjkavog vještačenja imovinskih prilika optuženog I. S. i članova njegove obitelji treba reći sljedeće:

104.1.1. Tijekom postupka pribavljen je nalaz i mišljenje po vještaku Z. R. uz dvije dopune tog nalaza i mišljenja. Optuženik je u postupku imao priliku dostavljati dokumentaciju, postavljati pitanja vještaku, pozivati i ispitivati svjedoke te dokazivati vjerojatnim zakonitost stjecanja imovine. Prigovori na nalaz vještaka izneseni su više puta u pogledu činjenice je li vještak kontaktirao samog optuženika na okolnost njegovih primanja prije 1992., odnosno je li uzeo u obzir iskaze svjedoka o primanjima optuženog I. S., te je li sam trebao prikupiti dokumentaciju bivših poslodavaca. Vještačenje je dva puta dopunjeno na način da je uzeta u obzir dodatna dokumentacija o prihodima i rashodima, te je uzeta u obzir obrana optuženika i iskazi svjedoka, nakon čega je vještak u nalazu i mišljenju napravio odgovarajuće korekcije. Vještak se očitovao i o ostalim prigovorima koji se odnose na način izračuna koji je primijenio. Prijedlog za novo vještačenje imovinskih prilika od 5. lipnja 2018. je odbijen kao nevažan i odugovlačeći (list 111 i 114 obrazloženja pobijane presude), jer je vještak dao jasne, nedvosmislene i konkretne odgovore te se, s obzirom na postojeću dokumentaciju, ništa novo ne bi moglo utvrditi.

104.1.2. Po prijedlogu obrane, vještak je zatražio dodatnu dokumentaciju od poslodavaca kod kojih je bio zaposlen optuženik i u skladu s tom dokumentacijom dopunio nalaz (uvršteni su podaci o povratu poreza i neoporezivih naknada). Od dokumentacije o primanjima za vrijeme rada i boravka u inozemstvu vještak je imao na raspolaganju preporuke trgovačkih društava, potvrde u inozemstvu, potvrde o razdobljima osiguranja i ostalu dokumentaciju, a jedini dokument koji se odnosi na

konkretno isplaćene iznose je doznaka od 600.000,00 ATS na račun društva W. H. V. G. No, tu je riječ o uplati na račun društva, a ne optuženika osobno.

104.1.3. O iznosima primanja u A., vlasništvu nad dvije tvrtke i ugovorima s M. p., vještak nije imao na raspolaganju nikakvu dokumentaciju iz koje bi bili vidljivi podaci o plaćama, honorarima, isplaćenoj dobiti, plaćenim porezima ili drugim primanjima ili obvezama.

104.1.4. U odnosu na transakcije na bankovnim računima optuženika, vještak je naveo da nije moguće utvrditi predstavljaju li neka od tih sredstava ušteđevinu iz A. jer početne uplate ne potječu od prijenosa sredstava s jednog bankovnog računa na drugi.

104.1.5. Iako je vještak, na temelju iskaza samog optuženika, napravio izračun (mogućih) primanja, ostavio je sudu na odluku kako će cijeniti iskaz optuženika u tom dijelu, a s obzirom na izostanak bilo kakve relevantne knjigovodstvene dokumentacije.

104.1.6. Slijedom toga, ne može se zaključiti da je vještačenje imovinskih prilika nepotpuno ili manjkavo provedeno niti bi se daljnjim dopunama vještačenja utvrdilo bitno drugačije činjenično stanje.

104.2. Iako je optuženi I. S. tijekom cijelog postupka pokušavao dokazati da nesrazmjer utvrđen između vrijednosti njegove imovine i zakonitih primanja potječe od njegove zarade višemilijunskih iznosa tijekom života i rada u A., na temelju rezultata dokaznog postupka ne može se zaključiti kako je optuženik učinio vjerojatnim da ukupan nesrazmjer u imovini, kako ga je utvrdio prvostupanjski sud, potječe od zakonitih sredstava.

104.2.1. Naime, prvostupanjski sud temeljem brojnih pokazatelja, a u odsustvu provjerljive financijske dokumentacije, s pravom zaključuje da tvrdnja optuženog I. S. o tome da se u Republiku Hrvatsku vratio s ušteđevinom od "2,3 do 2,4 milijuna eura" nije uvjerljiva. Radi se o iznosu koji nema potvrdu u stanju bankovnih računa. Sam optuženik tijekom postupka, pa i u ponovljenom suđenju, kontinuirano i značajno povećava iznose zarade u A., što već samo po sebi izaziva sumnju u istinitost onoga što govori. Zbog toga, a i zbog drugih detaljno navedenih razloga u obrazloženju pobijane presude (list 311 do 314 presude), i ovaj žalbeni sud ocjenjuje da se radi o pretjerivanju koje nema uporišta u izvedenim dokazima. Stoga su i ovi navodi žalbe, kojima se ponavlja optuženikova obrana, neprihvatljivi.

104.2.2. S druge strane, sagledavajući troškove života koje je imala obitelj S. te njihove prihode i rashode tijekom 1992., logično je zaključiti da su optuženik i članovi obitelji tijekom života i rada u A. mogli steći određenu ušteđevinu kojom su raspolagali po povratku u Republiku Hrvatsku. Naime, i sam prvostupanjski sud prihvaća da su optuženi I. S. i njegova obitelj ostvarivali prihode radom u A., dovodeći to u vezu upravo s kupnjom dva stana 1992. na kojima, kako pravilno uočava prvostupanjski sud, nisu bile predlagane ni određene mjere privremenog osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Zbog toga, žalitelji s pravom ukazuju da već i sud prvog stupnja prihvaća vjerojatnim zakonito

porijeklo tih nekretnina kupljenih sredstvima zarade u A., kako proizlazi iz razloga te presude navedenih na listu 312, III i IV pasus obrazloženja. Pri tome, okolnost što je optuženik podnosio zahtjeve za dodjelu stana radi rješavanja egzistencijalnih problema nije, sama po sebi, suprotna tome da je on zajedno sa suprugom stekao određenu ušteđevinu temeljem prihoda u A. Ovo tim više što je stan u S. kupljen godinu dana nakon podnošenja zamolbe za rješavanje stambenog pitanja, bio je u derutnom stanju i nedovršen, te je u takvom stanju i ostao nakon što se optuženik s obitelji preselio u Z. Iako ta činjenica govori u prilog zaključku da on pri povratku iz A. nije raspolagao s toliko značajnim novčanim sredstvima, kako sam pretjerano navodi, ostaje prihvatljivim zaključak da je stanovitu ušteđevinu zasigurno stekao te je njome mogao financirati kupnju nekretnina na koje žalitelji upiru.

104.2.3. Prema postojećoj dokumentaciji i izračunu financijskog vještaka, stan u S., kupljen je za iznos od 101.755,15 DEM, dok je 1/3 kuće u Z., plaćena 236.718,90 DEM tj. ukupno 335.474,05 DEM što predstavlja protuvrijednost od 166.456,08 eura. Stavljajući kupoprodajnu vrijednost tih nekretnina u kontekst godišnjih prihoda optuženikove obitelji tijekom 1992. od 12.918,16 DEM, kao i rashoda od 339.474,05 DEM, vještak za tu godinu utvrđuje nesrazmjer u imovini optuženikove obitelji od 325.555,89 DEM koja približno odgovara upravo iznosu sredstava za kupnju tih stanova.

104.2.4. Zbog toga, polazeći od utvrđenih činjenica u obrazloženju prvostupanjske presude (list 312) kojima se prihvaća da su optuženik i članovi njegove obitelji radom u A. ostvarivali prihode, iako ne i u kojem točno obimu, te daljnje nesporne činjenice da nekretnine stečene 1992., već prema prijedlogu državnog odvjetnika, nisu bile obuhvaćene privremenim mjerama osiguranja kao imovinska korist stečena kaznenim djelom, Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao sud drugog stupnja, utvrđujući visinu proširene imovinske koristi po slobodnoj procjeni kako mu omogućava odredba članka 559. ZKP/08. (presuda VRSH I Kž-Us 38/2015.), zaključuje da su optuženi I. S. i druge osobe na koje je imovinska korist prenesena, već u tijeku postupka pred sudom prvog stupnja učinile vjerojatnim zakonito porijeklo tog dijela imovine.

104.2.5. Nasuprot tako utvrđenim činjenicama, prvostupanjski je sud propustio vrijednost tih nekretnina ispustiti iz ukupno utvrđenog nesrazmjera u imovini optuženika i njegove obitelji, što je ovdje trebalo ispraviti.

104.2.6. Budući da je prvostupanjski sud u tom dijelu, na temelju pravilno utvrđenih činjenica donio nepravilnu odluku o visini imovinske koristi koju treba oduzeti (čl. 471. st. 2. ZKP/08), to je ovaj žalbeni sud, prihvaćanjem žalbi, umanjio po sudu prvog stupnja utvrđeni nesrazmjer u imovini od 16.148.107,58 kn za iznos od 166.454,08 eura (1.251.734,68 kn) koliko je utrošeno za kupnju navedenih nekretnina.

104.2.7. Zbog toga je prvostupanjsku presudu trebalo, na temelju članka 486. stavka 1. ZKP/08 preinačiti u dijelu proširenog oduzimanja imovinske koristi na način da ista sada iznosi 14.896.372,90 kn (16.148.107,58 kn - 1.251.734,68 kn), dok razlika između ovdje utvrđenog nesrazmjera i imovinske koristi koju je optuženi I. S. stekao učinom kaznenog djela pod točkom 1. i 2. izreke (275.000,00 kn), predstavlja iznos od 14.621.372,90 kn koji će se od njega i članova njegove obitelji, po osnovi

oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom te po osnovi proširenog oduzimanja imovinske koristi, oduzeti.

104.2.8. Posljedicom te odluke trebalo je od optuženika i članova njegove obitelji oduzeti sredstva na bankovnim računima, kao i pokretnine – umjetnička djela navedena pod točkom II.1. do 18. izreke ove presude, koje u svojoj protuvrijednosti omogućuju realizaciju sada utvrđenog iznosa imovinske koristi koja čini imovinu Republike Hrvatske.

104.3. Takav zaključak, međutim, ne vrijedi za ostalu imovinu jer optuženik i članovi njegove obitelji nisu učinili vjerojatnim da su zakonito stečeni, kako pravilno utvrđuje prvostupanjski sud i detaljno obrazlaže u svemu prihvatljivim razlozima.

104.3.1. Prije svega, kako to pravilno utvrđuje prvostupanjski sud, austrijski zavod za mirovinsko osiguranje nema podataka o primanjima optuženog I. S. niti austrijska porezna uprava ima podataka o plaćanju poreza na dohodak, poreza na dobit i visini honorara. Iz dopisa navedenih austrijskih institucija ne proizlazi da bi njihova dokumentacija u tom dijelu bila manjkava, već da podaci o primanjima i plaćenim porezima uopće ne postoje. To bi moglo ukazivati da optuženik svoje prihode nije prijavljivao austrijskim poreznim tijelima. Također, sam optuženi I. S. nema nikakve dokaze o svojim navodno značajnim prihodima u A., a u odnosu na koje povećava iznose kako postupak odmiče, već raspolaže potvrdama o studiju i pojedinim potvrdama o zaposlenju, bez podataka o prihodima pa je upravo nevjerojatno da o toliko vrijednim poslovima o kojima iskazuje, optuženik, a niti njegovi tadašnji poslovni partneri, ne čuvaju baš nikakvu dokumentaciju. Osim toga, optuženi I. S. nema dokumentacije kojom potvrđuje visinu ušteđevine, primjerice na nekom bankovnom računu, s kojom se vratio iz A.

104.3.2. Vještak se izjasnio da je vještačio promet na dostupnim računima od njihovog otvaranja ili od 2002. S obzirom na to da optuženik i njegova supruga nisu predložili dokumentaciju o prihodima za vrijeme boravka u A. kojom bi potkrijepili svoje tvrdnje, vještak se u svom nalazu o tome nije mogao izjasniti.

104.3.3. Dakle, jedine informacije o iznosima optuženikove zarade potječu od samog optuženika. Svjedoci na koje se poziva optuženik nisu iskazivali o iznosima njegovih primanja, već o vrstama i vrijednostima poslova koje je optuženik obavljao. Tako, suprotno žalbenim navodima, a u prilog zaključku suda da svjedoci nisu iskazivali o primanjima I. S., svjedok M. P. na raspravi od 20. veljače 2018. govori o vrijednosti ugovora koje je agencija M. p. imala s V., pri čemu mu nije poznato koliko je zarađivao optuženi I. S. kao zastupnik M. p. Svjedok V. G. svjedoči o suvlasništvu u građevinskoj firmi, ali i da je ta firma imala samo jedan projekt koji je završen uz velike poteškoće.

104.3.4. Stoga nije osnovan prigovor optuženika da je sud *a priori* svjedocima oduzeo dokazni značaj, već je činjenica da ti svjedoci nisu imali relevantna i pouzdana saznanja o visini njegove zarade. U pogledu imovinskih prilika optuženika, svjedoci također nisu imali mjerodavna saznanja. Tako npr. svjedok S. H. govori o luksuznom životu obitelji, svjedokinja G. H. govori o dobrom izgledu i eleganciji optuženika, a svjedok M. P., pak, o tome da je obitelj živjela štedljivo pazeći na

troškove. Očito se radi o subjektivnoj percepciji svjedoka koja ne može biti osnovom pouzdanih zaključaka.

104.3.5. U odnosu na vrijeme stjecanja ostalih nekretnina tijekom 1993. i 1994. (osim nekretnina stečenih 1992. za koje je prihvaćanjem činjenica utvrđenih u prvostupanjskoj presudi učinjeno vjerojatnim zakonito porijeklo) treba reći da bez obzira kada je ta imovina stečena, ona ulazi u izračun ukupne vrijednosti imovine u odnosu na koju se utvrđuje nesrazmjernost sa zakonitim prihodima.

104.3.6. Što se tiče spornih umjetnina, prvostupanjski je sud u cijelosti prihvatio navode optuženikove obrane koja se odnosi na njihovu vrijednost te je u izračun ukupne vrijednosti optuženikove imovine pravilno uzeta njihova nabavna vrijednost kako ju je naveo sam optuženik, tj. prihvaćena je njegova tvrdnja da su stečene za ukupan iznos od oko 2 milijuna kuna. Naime, u optuženikovom posjedu pronađeno je više od 350 umjetnina, dok je predmet oduzimanja u prvostupanjskoj presudi njih 67 (prema aktualno procijenjenoj vrijednosti od 3.320.898,38 kn), dok je, nakon preinačenja prvostupanjske presude u pitanju visine nesrazmjera u imovini optuženika i članova obitelji, optuženiku sada pod točkom II. izreke ove presude, na ime proširenog oduzimanja imovinske koristi, oduzeto 12 umjetnina u vrijednosti najmanje 275.000,00 eura.

104.3.7. Suprotno tvrdnji žalbe, vještak je uzeo u obzir svu izvanrednu zaradu I. Š. za koju postoje dokazi o plaćanju poreza i odgovarajućih doprinosa, kao i podatke o ostavini iza pokojnog oca I. S. U pogledu iznosa koji se nalazi na računu majke I. S. treba reći iz ostavinskog rješenja proizlazi da ona nije naslijedila novčana sredstva poslije smrti supruga. Iako se u žalbi ističe da majka zbog teškog zdravstvenog stanja nije mogla pristupiti na sud i objasniti od kuda joj štednja koja se nalazi na njenom računu, treba reći da je ona u postupku bila zastupana po odvjetnici M. K., ali usprkos tome tijekom čitavog postupka nije dostavila nikakav podnesak u kojem bi objasnila odakle joj navedena štednja.

104.3.8. U odnosu na imovinu kćeri I. S., također treba navesti da je prvostupanjski sud jasno i logično iznio razloge zbog kojih smatra da je riječ o imovini optuženog I. S., te zbog kojih nije prihvatio da je riječ o darovima koje su iste primale od rođenja, dovodeći ih u vezu s tim da su obje kćeri, iako bez primanja, imale brojne tuzemne i inozemne bankovne račune, pri čemu je velik broj sredstava na tim računima polagan upravo kroz 2007. i 2008. godinu, tj. tijekom inkriminiranog perioda.

104.4. Zbog toga, ali i zbog detaljno navedenih razloga u obrazloženju prvostupanjske presude, koje prihvaća i ovaj žalbeni sud, navodi žalbe optuženog I. S. i drugih osoba na koje je prenesena imovinska korist u tom dijelu nisu osnovane.

105. Nasuprot tome, žalbom državnog odvjetnika ukazuje se na iskaz stručnog svjedoka I. Z. koji je izvršio procjenu umjetnina na ukupan iznos od 9.577.845,77 kn. Taj svjedok smatra da vrijednost slika iz vremena kada ih je, kako tvrdi, stjecao optuženi I. S., ne odudara bitnije od njihove vrijednosti u vrijeme procjene, posebno za djela visoke umjetničke razine. Time je, smatra žalitelj, otklonjen navod obrane optuženog I. S. o znatno nižim cijenama umjetnina u vrijeme njihove nabave. U žalbi se nadalje ističe da su pojedine umjetnine kupovane sredstvima iz "...", pa je

nesrazmjernost od 23.725.953,35 kn utvrđen po vještaku Z. R. osnovan, slijedom čega je prvostupanjski sud taj iznos, zajedno s procjenom vrijednosti umjetnina po I. Z., trebao prihvatiti. Osim toga, trebalo je oduzeti nekretnine u Z. i B. (list 325 do 326 spisa) koje bi, po stajalištu žalitelja, bilo lakše unovčiti u postupku naplate imovinske koristi, nego li umjetnina u izreci pobijane presude.

105.1. Suprotno navodima žalbe, pravilno je prvostupanjski sud prihvatio tvrdnju optuženog I. S. o ukupno utrošenim sredstvima za nabavku umjetnina u iznosu od oko 2 milijuna kuna. Naime, procjenitelj I. Z. je na raspravi 2. srpnja 2013. (list 45511 spisa) naveo da je, što se tiče struke, vrijednost pojedinih slika konstantna, ali da je na tržištu sve to relativno tj. stručna procjena može se bitno razlikovati od cijene konkretne kupoprodaje. Pojedine slike nekih autora ključne su za pojedina razdoblja, a druge slike, međutim, nemaju takvu vrijednost. Iako I. Z. navodi da bi u odnosu na najvrednije slike teško došlo do korekcije cijena, iskazuje i to da je npr. slikar V. B. dugo bio zastupljen samo na hrvatskom tržištu, a sada je poznat i na svjetskom tržištu što je bitno utjecalo na porast vrijednosti njegovih slika. Pri tome, svjedok jasno iskazuje da, čak ako bi i znao kada je i u kojim okolnostima pojedina slika nabavljena (a ne zna), teško mogao dati precizniju i vjerodostojniju procjenu. Kad se navedeno dovede u vezu s činjenicom da je I. Z. vrijednost umjetnina računao prema vremenu njihove procjene (2011.), a ne njihove nabave, dakle, s mogućim odmakom niza godina pa i desetljeća, s pravom prvostupanjski sud, s obzirom na dvojbu, uzima u obzir izračun koji je za optuženika povoljniji. U prilog tom zaključku govore i iskazi svjedoka koji potvrđuju da je veći dio zbirke umjetnina optuženog I. S. nastao u vremenu kad je živio i radio u A., dakle u periodu 80.-tih godina prošlog stoljeća. Svjedoci galeristi Ž. D., I. B., Ž. M. J. i M. G. suglasno su iskazivali o znatno nižim nabavnim cijenama umjetnina kupljenih prije 20 ili 30 godina, kao i da nabavna cijena ovisi o volji samog autora te o tome nabavlja li se izravno od njega ili, pak, od galerije ili posrednika. Konačno, notorno je da cijena umjetnina ovisi o brojnim faktorima na tržištu te, u pravilu, s vremenom raste pa je to jedan od općeprihvaćenog načina uspješnog ulaganja kapitala.

105.2. Prema tome, nije dovedena u pitanje ni vjerodostojnost nalaza i mišljenja vještaka Z. R. u pogledu ukupnih imovinskih prilika optuženog I. S. samo zato što je prvostupanjski sud na drugačiji način utvrđivao iznos sredstava utrošenih za nabavku umjetnina i u tom dijelu korigirao njegov izračun u skladu s dokazima u postupku. Naime, i sam vještak navodi da je procjenu po svjedoku I. Z. samo „pribrojio“, u nedostatku druge metode kojom bi utvrdio vrijednost tog dijela imovine. Stoga je, u kontekstu visine nesrazmjera u imovini optuženika i članova obitelji, prvostupanjski sud s pravom prihvatio vrijednost umjetnina prema vremenu njihovog stjecanja, dok se u postupku proširenog oduzimanja imovinske koristi rukovodio stručnim podacima o njihovoj aktualnoj cijeni.

105.3. S tim u vezi, promašen je i žalbeni navod državnog odvjetnika da su sve umjetnina stečene nezakonito, tj. kupnjom sredstvima iz „...“, jer se optuženiku niti ne stavlja na teret da je tim novcem sebi kupovao slike, dok s druge strane, prvostupanjski sud pravilno prihvaća njegovu obranu kada iskazuje o načinu stjecanja tih umjetnina kroz dulji vremenski period pa i znatno prije inkriminiranog vremena.

105.4. Nije osnovan ni žalbeni navod državnog odvjetnika da je sud, umjesto umjetnina, mogao oduzeti pojedine nekretnine u vlasništvu optuženog I. S. i članova njegove obitelji. Naime, sud samostalno procjenjuje koju će imovinu, kao najlakše unovčivu, oduzeti, a osim toga, pojedine od oduzetih slika imaju iznimnu kulturno-umjetničku važnost za Republiku Hrvatsku, o čemu je govorio i povjesničar umjetnosti I. Z.

106. Iako optužena H. d. z. prigovore vezane za odluku o oduzimanju imovinske koristi prvenstveno obrazlaže uz žalbene osnove povrede kaznenog zakona te pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, o čemu je već bilo riječi pod točkama 76.1. do 76.5. i 86.1. do 86.5. ove odluke, iste treba razmotriti i u okviru žalbene osnove iz članka 471. stavka 2. ZKP/08. te reći da je odluka prvostupanjskog suda u tom dijelu u svemu pravilna i zakonita. Budući da su činjenični prigovori u pitanju visine stečene imovinske koristi već prethodno otklonjeni, to imajući u vidu odredbu članka 20. ZOPOKD-a koja je bila na snazi u vrijeme počinjenja djela (a brisana je izmjenom ZOPOKD-a objavljenom u NN 143/12.), te supsidijarno odredbe članka 77. KZ/11. i 557. ZKP/08. koje se sukladno članku 2. ZOPOKD-a sada primjenjuju, prvostupanjski je sud pravilno utvrdio da ukupno stečena imovinska korist od 14.609.497,07 kn postaje imovina Republike Hrvatske. Od navedenog iznosa, optužena H. d. z. dužna je uplatiti iznos od 10.359.497,07 kn, u roku od 15 dana od pravomoćnosti presude. Preostali dio iznosa od 2 milijuna kn i 300.000,00 eura, koji je prethodno privremeno oduzet i deponiran na bankovnim računima, uplatit će se u korist državnog proračuna, na način utvrđen izrekom prvostupanjske presude.

107. U odnosu na uvodno istaknuti dio žalbe u odnosu na odluku o troškovima kaznenog postupka, optužena H. d. z. ne navodi konkretne razloge pobijanja pa taj dio prvostupanjske presude nije bilo osnove preispitati.

108. Slijedom svega naprijed navedenog, a budući da ispitivanjem pobijane presude, u smislu članka 476. stavak 1. ZKP/08., ovaj žalbeni sud u tom dijelu nije našao povrede na koje pazi po službenoj dužnosti, trebalo je, na temelju članka 486. stavka 1. i članka 482. ZKP/08. odlučiti kao u izreci ove drugostupanjske presude.

Zagreb, 11. lipnja 2021.

Predsjednik vijeća:
Ranko Marijan, v.r.